

UNIVERSITETET I AGDER

Lokalpolitikere i krysspress

- mellom parti og velger

Linn Foyn

Veileder

Dag Ingvar Jacobsen

Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved Universitetet i Agder og er godkjent som del av denne utdanningen. Denne godkjenningen innebærer ikke at universitetet inntår for de metoder som er anvendt og de konklusjoner som er trukket.

Universitetet i Agder, 2015

Fakultet for samfunnsvitenskap

Institutt for statsvitenskap og ledelsesfag

Forord

Denne oppgaven markerer avslutningen på masterstudiet offentlig politikk og ledelse ved Universitetet i Agder. Oppgaven utgjør 40 studiepoeng, og er skrevet i 3. og 4. semester. Formålet med oppgaven har vært å tilegne seg en evne til å trekke koblinger mellom teori og empiri, samt planlegge og gjennomføre et selvvalgt forskningsprosjekt. Arbeidet med oppgaven har utvilsomt ledet til en økt innsikt og forståelse av den teoretiske, metodiske og empiriske delen av et forskningsprosjekt.

Jeg vil først og fremst rette en takk til min veileder, Dag Ingvar Jacobsen, dr.philos. og professor ved Universitetet i Agder, for grundige og konstruktive tilbakemeldinger gjennom hele prosessen.

Jeg vil også takke respondentene som tok seg tid til å stille opp på intervju, og som bidro med interessante refleksjoner og verdifull informasjon.

En stor takk må også rettes til min medstudent og venninne, Sara P. Simonsen. Tusen takk for at du i en hektisk studiehverdag alltid har tatt deg tid til å hjelpe med oppgaven. Dine tilbakemeldinger, faglige samtaler og støtte har bidratt til å holde motivasjonen oppe gjennom hele masterstudiet. Og ikke minst – takk for hyggelige pauser! Jeg vil videre også takke mine foreldre som alltid stiller opp for meg.

Avslutningsvis vil jeg takke Jarl Lauvdal, min bedre halvdel, for all støtte og tålmodighet gjennom hele studiet.

Universitetet i Agder, 29.05.2015

Linn Foyn

Sammendrag

Staten kan styre og kontrollere det kommunale nivået på mange ulike måter, blant annet gjennom lover og økonomi. Sentrale politiske partier kan styre sine medlemmer, lokalpolitikere, på kommunalt nivå til å føre en viss politikk. Dette kan true den kommunale autonomien da friheten i de lokale styringsprosessene blir redusert. Videre vil sterk politisk styring kunne medføre et krysspress i forbindelse med upopulære politiske vedtak. Det lokale nivået blir presset av det sentrale nivået til å handle i en retning, mens innbyggerne på kommunalt nivå presser på i motsatt retning.

Formålet med denne studien har vært å kartlegge de utfordringene lokalpolitikere i kommunene kan stå overfor i relasjonen mellom velgeren på den ene siden, og sitt respektive parti på nasjonalt nivå på den andre siden. En sentral tanke her var at det ville foreligge motstridende forventninger og krav, altså et krysspress, fra parti og velger som ville vanskeliggjøre beslutningsprosesser for lokalpolitikere. Dette krysspresset ble forutsett å være særlig gjeldende i forbindelse med upopulære beslutninger. Videre har oppgavens formål vært å kartlegge hvordan lokalpolitikere håndterer et eventuelt krysspress og utfordringer. Dette har blitt studert ved å velge ut en omstridt politisk sak, nemlig kommunereformen. Videre ble det valgt ut et parti. Viktig her var at partiet satt i regjering, og kunne stilles ansvarlig for kommunereformen. Høyre ble det naturlige valget som pågangsdrivere for nettopp denne reformen. Videre ble problemstillingen belyst i en kommune der den sittende ordføreren er fra Høyre og der partiet er det dominerende. En grunnleggende tanke her var at lokalpolitikere i en kommune der Høyre er dominerende i mindre grad kan legge «skylden» for reformen på andre partier eller aktører.

Det eksisterer lite forskning som direkte belyser den problematikk som min problemstilling tar opp. Oppgaven retter dermed fokus på et tidligere lite utforsket område. Det teoretiske rammeverket i oppgaven er forankret i representasjonsteori og rolleteori, hvorav disse to teoretiske perspektivene belyser ulike deler av problemstillingen. Representasjonsteorien benyttes for å kaste lys over lokalpolitikerenes relasjon med velgeren og sitt parti. Rolleteorien retter oppmerksomheten mot lokalpolitikerenes håndtering av motstridende krav og forventninger fra ulike aktører. Med utgangspunkt i dette teoretiske grunnlaget vokste det frem to sentrale forventninger tilknyttet problemstillingen. For det første hadde jeg en forventning om at forutsetningene for et fritt mandat ikke lenger er tilstede (Olsen 1988). Lokalpolitikere oppfatter ikke sitt mandat som fritt, men derimot som usikkert. For det andre

hadde jeg en forventning om at lokalpolitikerne ville benytte én av tre strategier for å håndtere et eventuelt krysspress og utfordringer i relasjonen mellom partiet på den ene siden, og velgeren på den andre siden.

Funnene i analysen viser at lokalpolitikerne står overfor et krysspress mellom partiet på den ene siden, og velgerne på den andre siden. Det er ikke enkelt å balansere ulike krav fra partiet og innbyggerne i kommunen. Analysen viser også at lokalpolitikerne står overfor et usikkert mandat i forholdet mellom sitt parti og sine velgere. Representasjon har i større grad fått et individ – og brukerfokus, fremfor et kollektivt preg, og det er vanskeligere å kartlegge og representere velgernes interesser. Betingelsene for det frie mandatet er således ikke lenger tilstede.

Analysen bekrefter også at lokalpolitikerne bruker strategiene som skisseres i det teoretiske rammeverket. Strategiene evner dermed å forklare hvordan krysspresset håndteres. Et særlig interessant funn her er at alle tre strategiene blir brukt innad i Høyres partigruppe i kommunen. Denne spredningen forklares med at lokalpolitikerne står overfor et usikkert mandat – uklarhet knyttet til hvordan krysspresset skal håndteres fører til bruk av ulike strategier i samme partigruppe.

Funnene i oppgaven bekrefter ikke antakelsen om at sentrale partier i sterk grad styrer sine medlemmer på det kommunale nivået. Partiet Høyre er utgangspunktet for studien – et parti som gir frihet til sine medlemmer. En er nødt til å trekke inn flere partier dersom det skal foreligge et grunnlag for å trekke konklusjoner om hvorvidt dette er en problematikk som eksisterer, og om dette kan få konsekvenser for den kommunale autonomien.

Denne oppgaven kaster et søkelys på en problemstilling som i liten grad er forsket på tidligere. Denne studien fungerer som et grunnlag og en inngangsport for videre forskning tilknyttet relasjonen mellom lokalpolitiker og tilhørende parti på sentralt nivå, og fenomenet krysspress. Jeg avslutter derfor studien med å fremme forslag for videre forskning slik at en kan komme ytterligere i dybden på en svært aktuell problematikk.

Innhold

Forord.....	2
Sammendrag.....	3
Innhold	5
Liste over figurer:.....	6
Liste over tabeller:.....	7
Lokalpolitikere i krysspress – mellom parti og velger	8
1. Innledning.....	8
1.1. Krysspress – en reell utfordring for den enkelte lokalpolitiker?	10
1.2. Problemstilling og avgrensninger.....	11
1.3. En større kontekst – sentral styring av det lokale nivået	13
1.4. Kapitler – oppgavens struktur	14
2. Teoretisk rammeverk.....	15
2.1. Representasjonsteori.....	16
2.1.1. Teorien om bundet mandat.....	19
2.1.2 Den liberale representasjonsteori – ubundet mandat.....	20
2.1.3 Usikkert mandat	21
2.1.4 Lokalpolitikernes oppfatning av sitt mandat – utfordringer og muligheter.....	22
2.2. Rolleteori	25
2.2.1 Hvilken rolle innehar lokalpolitikeren?.....	27
2.2.2 Rollekonflikt – utfordringer tilknyttet lokalpolitikerrollen	28
2.2.3 Strategier for håndtering av krysspress	29
2.2.4 Individet velger side i krysspressrelasjonen	31
2.2.5 Kompromiss	34
2.2.6 Unngåelse	36
3. Forskningsdesign og metode	42
3.1 Hvordan besvare problemstillingen – valg av metode	42
3.2. Motstand på lokalt nivå – et grunnlag for krysspress?	44
3.3. Om Birkenes kommune og regionen.....	47
3.4. Eliteintervju	51
3.4.1 Fremgangsmåte	52
3.4.2 Intervjuprosessen.....	53
3.5. Det strategiske rammeverket som kartleggingsverktøy.....	55
4. Empiri og analyse	56
4.1. Opplever respondentene krysspress?.....	56

4.2. Strategier	59
4.2.1. Individet velger side i krysspressrelasjonen	59
4.2.2. Kompromiss	63
4.2.3. Unngåelse	64
4.2.4 Oppsummering av strategier.....	66
4.2.5 Respondentenes bruk av strategier – hva skyldes spredningen?	68
4.3. Mandat – hvor bundet er partimedlemmene i Høyre?.....	69
4.3.1 Opplever respondentene et krysspress til tross for sitt frie mandat?	70
4.3.2 Ubundet av sitt eget parti – udelt positivt?.....	71
5. Drøfting	73
5.1 Krysspress	73
5.2 Strategier- hvordan håndteres krysspress?	74
5.2.1 Hva skyldes variasjonen?	76
5.3 Mandat.....	78
5.4 Forholdet mellom statlig og lokalt nivå.....	79
5.5. Oppsummering av funn	82
5.6. Konklusjoner	83
5.7. Studiets begrensninger	85
5.8. Forslag til videre forskning	85
6. Litteraturliste	87
Vedlegg	92
Vedlegg 1: Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt.....	92
Vedlegg 2: Intervjuguide – Birkenes kommune.....	93

Liste over figurer:

Figur 1: Lokalpolitikerens relasjon mellom parti og velger.....	9
Figur 2: Kart over Knutepunkt Sørlandet.....	50
Figur 3: Hva skyldes variasjonen?.....	77

Liste over tabeller:

Tabell 1: Ulike typer mandat.....	23
Tabell 2: Oversikt over krysspress-strategier.....	41
Tabell 3: Kommunene i Knutepunkt Sørlandet – svarfordeling.....	48
Tabell 4: Respondentenes bruk av strategier.....	67
Tabell 5: Krysspress.....	74
Tabell 6: Oppsummering av funn.....	82

Lokalpolitikere i krysspress – mellom parti og velger

1. Innledning

Krysspress er en problematikk som er gjeldende på mange områder i samfunnet. En sentral tanke er at mye krysspress foregår i, og mellom, ulike nivåer – enten det er snakk om større organisasjoner eller politiske systemer. En mellomleder i en større bedrift kan oppleve det som konfliktfylt å balansere krav og forventninger fra toppledelsen og underordnede. Mellomlederen opplever et press ovenfra og nedenfra i organisasjonen. Den samme problematikken er sentral i politiske systemer. Her er nivåfordelingen klar. I Norge har vi statlig nivå, fylkeskommunalt nivå, og kommunalt nivå. På hver av disse nivåene vil politiske representanter kunne stå overfor krysspress.

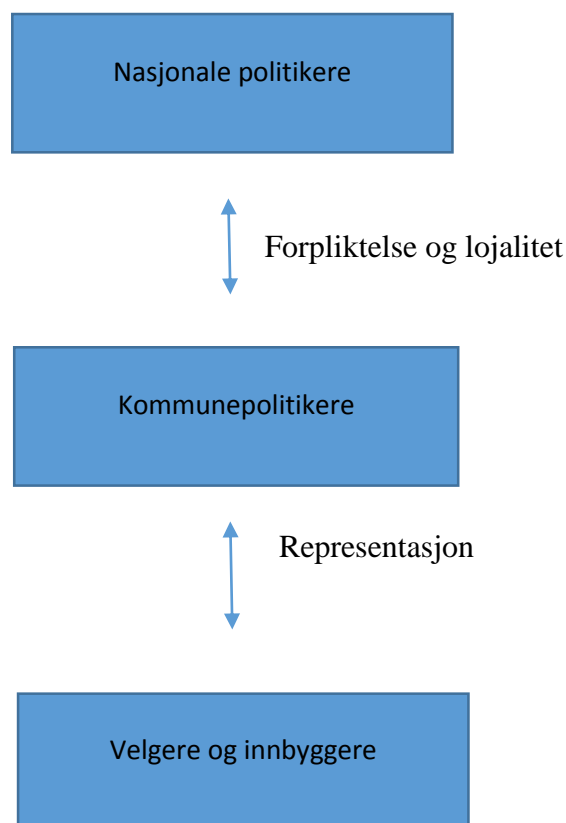
Norge er en enhetsstat (Jacobsen 2009). Dette betyr at makten til å fatte politiske vedtak som gjelder hele landet er konsentrert i det overordnede, statlige, nivået. Det fylkeskommunale og kommunale nivået er sådan underlagt det statlige nivået. Vi kan si at norske kommuner fungerer som avledet statsmakt. Kommunene er tillagt visse oppgaver, og fungerer således som et iverksettelsesorgan for staten (Baldersheim 2012). Det statlige nivået fører en viss styring av kommunene for å sikre at oppgavene blir utført i samsvar med de krav til omfang og kvalitet som stilles til den kommunale oppgaveutførelsen. Denne styringen utføres gjennom ulike former for kontroll, økonomiske retningslinjer og forankring i lov (Jacobsen 2009).

Både det statlige og det kommunale nivået bygger på sentrale verdier, hvorav hver av disse er viktige. Nasjonal likhet, en verdi knyttet til sentral styring, er like viktig som lokal tilpasning, en verdi knyttet til den kommunale autonomien. Men sterk sentral styring for å sikre nasjonal likhet kan gå utover kommunenes tilpasningsevne til lokale behov og preferanser. Her foreligger det et motsetningsforhold og en mulig konflikt mellom statlig, sentral styring og kommunal autonomi (Jacobsen 2009). Denne konflikten forsterkes dersom innslaget av sentral styring øker. Kommunene får stadig tilført flere oppgaver fra sentralt nivå, og dermed øker også den statlige kontrollen noe. Men et spørsmål vi kan stille i denne sammenheng er i hvor stor grad sentrale politiske partier styrer det lokale nivået. En tanke her er at jo mer kontroll de sentrale partiene har over sine medlemmer på kommunalt nivå, desto mer kan det sentrale nivået styre utviklingen i kommunene. Dersom partimedlemmer på kommunalt nivå i stor grad er bundet av sitt parti på sentralt nivå i viktige politiske saker kan dette få

konsekvenser for den kommunale tilpasningsevnen og den kommunale autonomien. I Norge har politiske representanter riktignok fritt mandat – juridisk sett (Olsen 1988). Dette betyr imidlertid ikke at de kommunale politikerne ikke *føler* seg bundet av sitt parti. I realiteten kan bildet være mer nyansert.

Dersom det er slik at sentrale politiske partier styrer sine medlemmer på kommunalt nivå i stor grad vil dette kunne lede til en krysspress-situasjon for medlemmene. Dersom det sentrale partiet presser på for å få gjennom et politisk vedtak som vekker motstand hos innbyggerne på kommunalt nivå kan dette medføre utfordringer for lokalpolitikeren. Lokalpolitikeren står overfor motstridende forventninger og krav fra to ulike aktørgrupper – dette er såkalt krysspress (Green m.fl. 2000).

Figur 1: Lokalpolitikeren relasjon mellom parti og velger

Figur 1: Modellen viser de tre aktørene som inngår i dette spenningsfeltet – nasjonale politikere som representerer partiet på sentralt nivå, kommunepolitikere, og velgere og innbyggere på kommunalt nivå. Kommunepolitikeren befinner seg mellom partiet og velgeren, og det er i denne relasjonen det kan forekomme krysspress. Pilene mellom boksene indikerer at kommunikasjonen og påvirkningen mellom aktørene går begge veier. Kommunepolitikeren blir nærmeste bindeledd, og fungerer som et «ansikt» for den politikken som er blitt besluttet. Dersom partiet på sentralt nivå «presser på» for å få

gjennom politiske vedtak, og dette vedtaket ikke er populært hos velgerne og innbyggerne kan dette sette kommunepolitikerne i en krysspress- relasjon.

Denne oppgaven omhandler krysspress, og hvordan eventuelle utfordringer et slikt krysspress medfører håndteres. Mer spesifikt ser jeg på hvordan lokalpolitikere håndterer krysspress – da med fokus på de motstridende forventninger de møter fra sitt parti på sentralt nivå og sine innbyggere. I vanskelige politiske saker vil det her foreligge et grunnlag for potensiell konflikt. Dersom et parti fremmer en sak som blir upopulær hos innbyggerne i en kommune vil lokalpolitikere kunne stå overfor utfordringer knyttet til hvilke aktører en skal støtte. Skal en støtte sitt parti eller sine innbyggere og velgere?

1.1. Krysspress – en reell utfordring for den enkelte lokalpolitiker?

Kommunepolitikere innehar en rolle der de skal fungere som formidlere av nasjonal politikk ned til et lokalt nivå. Disse politiske vedtakene skal så tilrettelegges og iverksettes i lokalforvaltningen. For befolkningen vil lokalpolitikeren ofte være det nærmeste bindeleddet til det overordnede nivå. Lokalpolitikeren er en representant for innbyggerne og skal videreformidle signaler fra lokalbefolkningen opp til nasjonalt nivå. Men lokalpolitikeren skal samtidig fremme og iverksette den politikk som blir utformet på nasjonalt nivå. Her kan det foreligge et spenningsfelt da lojalitetsrollen til det nasjonale partiet og representantrollen overfor innbyggerne ikke nødvendigvis bygger på de samme verdier og meninger.

Dette krysspresset er ikke et nytt fenomen, men er i liten grad forsket på. Det foreligger riktignok en del forskning tilknyttet relasjonen mellom representant og velger. Det er derimot få studier som tar for seg forholdet mellom det nasjonale partiet på den ene siden og lokalpolitikere på den andre siden. Er det situasjoner der det er utfordrende å overholde lojaliteten til sitt parti på nasjonalt nivå? Dette er altså et lite kartlagt område, noe som gjør problemstillingen spennende, men samtidig utfordrende. Oppgaven søker også å koble relasjonen nasjonalt parti og lokalpolitiker, og lokalpolitikeren og velger.

Kommunepolitikere står altså overfor sentrale utfordringer tilknyttet dette såkalte spenningsfeltet. Dette er utfordringer som gjerne vil bli synlig ved større endringer og reformer som berører det lokale nivået. I denne oppgaven vil jeg benytte meg av

kommunereformen som et aktuelt eksempel. I det følgende vil oppgavens problemstilling med tilhørende avgrensninger bli presentert.

1.2. Problemstilling og avgrensninger

Denne oppgaven har som formål å kartlegge den situasjon kommunepolitikerne står overfor i spenningsforholdet mellom det nasjonale partiet på den ene siden, og velgerne på den andre siden. En sentral forventning her er da at kommunepolitikerne opplever et krysspress fra overordnet og underordnet nivå. Interessant er da hvordan de lokale politikere takler, og imøtekommer de ofte motstridende krav. Problemstillingen min er følgende;

Hvilke utfordringer møter lokalpolitikere i relasjonen med velgeren på den ene siden, og det nasjonale partiet på den andre siden, og hvordan imøtekommer lokalpolitikere disse utfordringene?

Problemstillingen består altså av to spørsmål. Det første spørsmålet søker å kartlegge hvilke utfordringer kommunepolitikerne møter i situasjoner der de er nødt til å implementere politikk som blir dårlig mottatt hos velgerne – dette er et deskriptivt spørsmål. Slike upopulære beslutninger kan sette kommunepolitikerne i en utfordrende posisjon. En skal være lojal overfor sitt nasjonale parti og sittende regjering som fatter politikk på et overordnet nivå, samtidig som en skal være en lojal representant for folket. Det andre spørsmålet er forklarende, og bygger da videre på disse utfordringene og vil søke å besvare hvordan kommunepolitikerne imøtekommer de ulike krav. Dette spørsmålet vil bli besvart med utgangspunkt i teori og egen empiri. Forskningsdesign og metode kommer jeg tilbake til i kapittel 3.

Jeg har altså som mål å besvare hvorvidt lokalpolitikere opplever et krysspress mellom nasjonalt parti og velger. I relasjonen lokalpolitiker og velger er det viktig å merke seg at jeg også inkluderer innbyggerne. Innbyggerne i en kommune er *potensielle* velgere, og det er nok slik at lokalpolitikere også er opptatt av å ikke handle i motsatt retning av hva både *faktiske* og *potensielle* velgere ønsker. Ettersom lokalpolitikere forholder seg til både velgere og andre innbyggere på kommunalt nivå har jeg derfor ikke satt et skille mellom disse, og når jeg snakker om velgere inkluderer dette også innbyggere, og omvendt – innbyggerne inkluderer også velgerne, om ikke annet er oppgitt. Dersom lokalpolitikere opplever et krysspress vil

jeg videre forsøke å kartlegge hvordan de håndterer denne situasjonen. Det som videre vil være interessant å rette fokus på er om de aktuelle respondentene håndterer krysspasset likt, eller om det er større variasjoner i håndteringen. Dette er spørsmål jeg søker å besvare i denne oppgaven.

Begge spørsmålene i problemstillingen vil bli belyst med utgangspunkt i representasjonsteori og rolleteori. Innenfor representasjonsteorien befinner det seg et bredt spekter av teorier, og jeg vil benytte meg av teorier som i særlig stor grad kan belyse den situasjonen lokalpolitikere står overfor ved upopulære beslutninger. Hensiktsmessige teorier her vil da omhandle de ulike typer mandat som politikere i ulik grad må forholde seg til. Jeg benytter meg av rolleteori for å belyse problemstillingens andre, og forklarende spørsmål. Her har jeg en forventning om at lokalpolitikeren innehar en rolle som blir definert av ulike rollesendere; henholdsvis velgerne på den ene siden og det nasjonale partiet på den andre siden. Det rettes ulike krav og forventninger til lokalpolitikerrollen, og her vil det være interessant å belyse hvordan disse krav og forventninger påvirker lokalpolitikeren, og hvorvidt lokalpolitikeren tilpasser sin atferd. De ulike strategiene som individer benytter i slike situasjoner vil bli belyst i det påfølgende kapittel.

Med den hensikt å avgrense problemstillingens omfang har jeg, som nevnt innledningsvis, valgt å benytte den aktuelle kommunereformen som case. Dette vil også sette en ramme for problemstillingen, da den blir sett i en reell kontekst. Kommunesammenslåinger er et omstridt tema, og i mange kommuner er det stor motstand mot disse sammenslåingene.

Kommunepolitikere er de aktørene som er nødt til å fremme denne politikken på lokalt nivå, og de vil da «føle» kritikken direkte.

Grunnet oppgavens fokus på krysspess mellom det nasjonale partiet og velgerne aktualisert ved kommunereformen vil det være hensiktsmessig å fokusere på lokalpolitikere fra Høyre eller Fremskrittspartiet. Det er disse partiene som per dags dato sitter i regjering, og som har fremmet beslutningen om omfattende kommunesammenslåinger i Norge (Regjeringen, 2014). Lokalpolitikeren vil da befinne seg i en krysspess – situasjon med det nasjonale partiet som har fremmet beslutningen, og befolkningen som er motstandere av beslutningen. Dette bidrar til en avgrensning av oppgaven, og disse lokalpolitikere vil også være mitt fokuspunkt i den empiriske datainnsamlingen.

1.3. En større kontekst – sentral styring av det lokale nivået

Denne studien bør ikke kun begrenses til å ses i lys av et individnivå. Problematikken er forankret i en større kontekst, nemlig i forholdet mellom det statlige nivået og det lokale nivået. Nærmere bestemt er det snakk om i hvor stor grad sentrale politiske partier kan styre det lokale nivået. Dersom det sentrale partiet har stor kontroll over partimedlemmene på lokalt nivå vil det være nærliggende å anta at styringen av det lokale nivået er høyt. Dette kan anses som problematisk for den lokale autonomien som er en viktig verdi for det kommunale nivået.

Staten kan styre det kommunale nivået gjennom ulike kontrollordninger, økonomi og lover. Kommunene er nemlig en avledet statsmakt (Jacobsen 2009). Det innebærer at kommunene juridisk sett er en selvstendig enhet, men at de er underlagt det statlige nivået. Kommunene er altså tillagt visse oppgaver fra statens side. Det at kommunene er tillagt disse oppgavene har i stor grad sitt fundament i en tanke om at tjenestetilbudet og politisk representasjon bør foregå så nært innbyggerne som mulig. Derfor gis kommunene også autonomi til å styre på en måte som gjøre det mulig å tilpasse politikken og tjenestetilbudet til innbyggernes krav og preferanser. Det er imidlertid også slik at kommunene skal følge et såkalt «generalistprinsipp». Det betyr at kommunen, uavhengig av størrelse og geografisk beliggenhet, skal tilby sine innbyggere det samme tjenestetilbudet, både i omfang og i kvalitet (Nystad 2012, Jacobsen 2014). Nasjonal likhet på tvers av kommunene er en verdi knyttet til dette prinsippet. Men verdien om nasjonal likhet krever også at det sentrale nivået styrer og kontrollerer at det kommunale nivået faktisk overholder dette prinsippet. Likhet på tvers av kommunene krever kontroll, og i takt med stadige overføringer av oppgaver fra sentralt til lokalt nivå, kan denne kontrollen oppfattes som sterk. Som allerede nevnt kan det sentrale nivået styre det kommunale nivået hovedsakelig gjennom økonomi, lovgivning og ulike former for kontroll (Jacobsen 2009). Et spørsmål som kan stilles i forlengelse av dette er i hvor stor grad sentrale politiske partier styrer sine partimedlemmer på kommunalt nivå. Dersom det sentrale partiet binder sine medlemmer i viktige politiske saker kan det være nærliggende å anta at dette kan få implikasjoner for den lokale autonomien.

Grunnleggende argumenter i en diskusjon om hvorvidt de politiske representantene skal være bundet av sitt parti eller ikke eksisterer langs to dimensjoner – hvorvidt representantens individuelle overbevisning skal ivaretas, eller om disiplinen innad i partiet skal ivaretas slik at en entydig og helhetlig politikk kan føres (Christophersen 1969). Denne diskusjonen trekker

langt tilbake i tid. Men selv om vi i dag juridisk sett har et fritt mandat, betyr ikke det at argumentene ikke har noe for seg, eller ikke er gjeldende. Viktig her er ikke den juridiske delen av mandatet, men hvordan mandatet oppfattes. Uten at jeg tar utgangspunkt i en grundig kartlegging av de ulike partiers tradisjon for å la sine medlemmer stå fritt eller ikke – kan likevel noen tendenser fremmes. Det er eksempelvis slik at Høyre er kjent for å gi sine medlemmer stor frihet, partidisciplinen er ikke høy (Christophersen 1969). Dette har nok sammenheng med Høyres plassering på den politiske skalaen – som et relativt liberalt parti som setter individualitet høyt. Arbeiderpartiet på den andre siden, retter større fokus mot individet i felleskapet og betydningen av samhold (Arbeiderpartiet, 2013). Dette kan tolkes som en indikasjon på at det er en tettere kobling mellom partiet og den enkelte politiske representant. Men det er her viktig å presisere en ting; nemlig at en tett kobling eller bundethet ikke nødvendigvis oppfattes som negativt for politiske representanter på lokalt nivå. Følgende beskrivelse er således illustrerende:

Det som er partipisk og underkastelse for noen, er samhold og solidaritet for andre (Christophersen 1969:155).

Dette viser til at oppfatninger av hvorvidt et parti binder sine medlemmer eller ikke varierer mellom partiene. Den solidaritet og det samhold som i stor grad er gjeldende i Arbeiderpartiet, kan for politiske representanter i Høyre eller Fremskrittspartiet smake av tvang og bundethet. Det kan eksistere ulike oppfatninger av hva et «fritt» mandat er, og hva politiske representanter aksepterer fra sitt eget parti vil variere i samsvar med politisk orientering. Dette støtter imidlertid opp under antakelsen om at sentrale politiske partier i varierende grad faktisk praktiserer et fritt mandat overfor sine medlemmer. Sterk statlig styring av det lokale nivået vil kunne true den lokale autonomien, og det vil således være nærliggende å trekke den samme koblingen i en partipolitisk sammenheng. Ettersom det ikke eksisterer forskning som spesifikt tar for seg denne relasjonen vil denne studien forsøke å kaste et lys på nettopp dette.

1.4. Kapitler – oppgavens struktur

I det følgende vil jeg gjøre rede for ulike teorier som kan belyse problemstillingen, og fungere som et fundament videre i oppgaven. Videre vil jeg presentere valg av forskningsdesign og metode for å besvare problemstillingen. I analysekapittelet vil jeg presentere og analysere de funn som blir gjort ved intervju av aktuelle lokalpolitikere. Deretter følger en drøfting av disse

funn, og avslutningsvis følger konklusjoner, studiets begrensninger og forslag til videre forskning. Et viktig formål med oppgaven er å bidra med kunnskap innenfor et område som i liten grad er studert tidligere. Strukturen for oppgaven:

- Kapittel 2 – Presenterer de relevante teorier innenfor representasjon og rolleatferd, i et forsøk på å skape et teoretisk utgangspunkt for oppgaven.
- Kapittel 3 – Redegjør for valg av forskningsdesign og metode.
- Kapittel 4 – Analyse av de empiriske funn
- Kapittel 5– Drøfting av resultatene fra analysen, konklusjoner og forslag til videre forskning.

2. Teoretisk rammeverk

Teoridelen kan deles opp i to deler; den ene delen er knyttet til representativitet, og fokuserer på politikernes roller som representanter for folket. Her fokuseres det på *hva slags* utfordringer politikere møter som representanter i forhold til befolkningen. Den andre delen er knyttet til rolleteori, og fokuserer på de roller lokalpolitikere innehar, og på hvordan individer møter situasjoner der de står overfor krysspress og rollekonflikt. Særlig sentralt her er de forventninger og krav som stilles til den rollen lokalpolitikeren innehar. Hvilke aktører og forventninger former denne rollen? Denne teoridelen tar utgangspunkt i at lokalpolitikeren befinner seg i en rollekonflikt der vedkommende står overfor motstridende forventninger og krav fra både velgerne og sitt respektive parti. Politikeren er nemlig nødt til å forsvare sine beslutninger og standpunkt overfor både det nasjonale partiet og velgerne. Denne teoridelen vektlegger i større grad *hvordan* politikere kan møte de utfordringer motstridende rollekrav medfører. Begge disse typene teorier er sentrale for å få et helhetlig perspektiv på lokalpolitikernes situasjon. Representasjonsteorien tar for seg relasjonen mellom representant og velger. Rolleteorien tar for seg både relasjonen mellom lokalpolitikeren og velger, og relasjonen mellom lokalpolitikeren og det nasjonale partiet. Lokalpolitikeren står nemlig ansvarlig overfor begge disse aktørgruppene.

2.1. Representasjonsteori

Representasjon er et mangetydig begrep, og det eksisterer en rekke definisjoner av hva representasjon er, og hva det innebærer, innenfor representasjonsteorien. Representasjon kan anses som et rent politisk begrep, eller det kan anses å omfatte både politiske og ikke-politiske aspekter. Utfordringer knyttet til å definere representasjon viser seg i mangfoldet av definisjoner, men også det at flere av definisjonene strider mot hverandre (Pitkin 1967). Jeg tar utgangspunkt i to definisjoner av representasjon.

Denne ene definisjonen er gitt av A.H Birch (1971). Han setter begrepet representasjon inn i en politisk kontekst. A.H Birch gir følgende definisjon av den politiske representant, nemlig; *«political representative is a person who, by custom or law, has the status or role of a representative within a political system (Birch 1971:18).*

Birch fremmer selv at denne definisjonen innebærer visse utfordringer. Den ene utfordringen er tilknyttet selve definisjonen, den andre utfordringen omhandler rollen den politiske representanten har, og hva som preger relasjonen mellom representant og velger. Utfordringene knyttet til definisjonen vil bli adressert her, den andre utfordringen vil bli berørt i neste kapittel.

Birch (1971) klarer i sin definisjon å forklare kort og konsist hva en politisk representant er. Han bruker imidlertid begrepene «politisk» og «politisk system». Politikk er et er mangetydig begrep, og det er utfordrende å finne en definisjon som dekker fenomenet i tilstrekkelig grad, uten at det på samme tid omfatter andre aspekter som ikke skal inngå i en politisk kontekst. En definisjon gitt av Max Weber, i Freund, er følgende;

«politikk betyr striden om makt eller striden om å påvirke fordelingen av makt; enten mellom stater eller mellom grupper innen en stat» (Freund 1948:330).

Denne definisjonen er i liten grad tilstrekkelig for å forklare betydningen av politikk. Her ekskluderes alle elementer som ikke omhandler makt. Elementer som er tilknyttet goder og verdier blir her ignorert. En annen definisjon av David Easton fremmer at politikk er

«den autoritative allokeringen av verdier i et samfunn» (Birch 1971:18).

Definisjonen utvider sitt virkefelt i den forstand at den også gjelder andre aspekter enn makt. Definisjonen er dog ikke, ifølge Birch, tilstrekkelig da den ignorerer at politisk aktivitet også kan foregå på private arenaer, og ikke kun innen den offentlige sektor. Definisjonen omfatter

heller ikke politikk på en internasjonal arena, der ingen utøver autoritet – unntaket her er EU, der beslutninger er juridisk bindende (EUROPA, 2014). Birch hevder at det ikke er noen definisjoner av politikk som er tilstrekkelig dekkende, og fremmer selv en overordnet beskrivelse av politisk aktivitet, nemlig;

«the activity of governing a community or association, together with those activities which are designed to influence the decisions that are taken during the process of government» (Birch 1971:19).

Birch mener at denne definisjon i tilstrekkelig grad er dekkende for å få en helhetlig forståelse av politikk og de tilhørende aktiviteter – både på lokalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Politiske representanter inngår i politiske systemer. Et politisk system er politiske aktiviteter satt i sammenheng (Birch 1971). Politiske representanter har varierende roller innenfor dette systemet. De rollene som blir vektlagt i denne oppgaven er representantens relasjon med velgerne og sitt parti på nasjonalt nivå. De ulike rollene og mulige utfordringer kan bli knyttet til ulike former for mandat.

I denne oppgaven vil begrepet representasjon benyttes i en politisk kontekst. Å representere betyr å opptre på vegne av eller i stedet for (Gundersen, 2009). Dette er en generell definisjon som kan benyttes i flere kontekster. Videre kan denne definisjonen tilpasses en politisk kontekst ved å gi følgende definisjon;

«representing means acting in the interest of the represented, in a manner responsive to them» (Pitkin 1967:209).

Dette er den andre definisjonen denne oppgaven tar utgangspunkt i. Denne definisjonen blir videre utdypet av Pitkin (1967) selv. Sentralt her er at representanten må være i stand til selvstendig handling og dømmekraft. Dette kan medføre konflikter mellom representant og de representerte, men konflikter bør ikke finne sted. Dette setter den politiske representanten i en utfordrende posisjon, noe som kan illustreres ved følgende utsagn;

«the representative must act in such a way that there is no conflict, or if it occurs an explanation is called for. He must not be found persistently at odds with the wishes of the represented without good reason in terms of their interest, without a good explanation of why their wishes are not in accord with their interest» (Pitkin 1967: 209-210).

Dette utsagnet vektlegger betydningen av at det ikke burde være et konfliktfylt forhold mellom de som representerer og de som blir representert. Dersom representanten handler mot

velgernes interesser, må det gis en forklaring på hvorfor det ikke blir handlet i tråd med deres interesser. Det kan tilsynelatende virke enkelt å følge denne regelen; representanten skal opptre på vegne av velgeren, og skal da handle i samsvar med deres interesser. I realiteten er nok dette ofte en utfordring. Kommunesammenslåinger vekker i mange kommuner motstand – hvordan legitimerer representanten denne beslutningen? Sammenslåingene kan forankres i rapporter som viser til at en økning i størrelse vil medføre robuste kommuner som er bedre i stand til å gi innbyggerne et bedre tjenestetilbud gjennom økt kompetanse og allokering av ressurser. Men interesser er subjektive, og det er andre faktorer som kan tale mot sammenslåinger. Hvordan kan en forsvare at enkelte interesser blir prioritert framfor andre? Skal den politiske representanten representere hele befolkningen, eller bare deler av den? Dette er sentrale spørsmål som blir belyst innenfor representasjonsteorien.

Fokuset for oppgaven er politisk representasjon på et lokalt nivå. Dette forutsetter at en i Norge baserer politisk representasjon på geografi. Dette innebærer at det er et avgrenset geografisk område som danner rammen for valg av representanter (Christophersen 1969). Det er i mindre grad fokus på representasjon av grupper; det vil si at en representerer på grunnlag av for eksempel sosial status, utdanning eller yrke. De utfordringer som geografisk politisk representasjon kan medføre søkes ikke drøftet i denne oppgaven. Det er dog viktig å være klar over at denne typen representasjon har sine svakheter. I middelalderen stod såkalt korporativ representasjon (basert på grupper) sentralt. Dette hadde sitt grunnlag i en tanke om at *«ett individ aldri generelt kunne representere andre enkeltindivider innen et territorium»* (Christophersen 1969:15). Representanten burde representere grupper med sammenfallende interesser, da representanten ikke ville være i stand til å representere flere grupper med tverrgående interesser innenfor en rekke politikkområder. Dette er tanker som vil være svært sentrale i forbindelse med kommunepolitikernes situasjon i forbindelse med upopulære beslutninger. En del av utfordringene er jo nettopp knyttet til at den politiske representanten skal representere en befolkning med ulike og tverrgående interesser.

A.H Birch (1971) stiller seg også kritisk til hvorvidt de politiske representanter faktisk representerer sine velgere. Viktige spørsmål her er blant annet knyttet til hvilket mandat den politiske representanten skal ha. Synet på hvilket mandat representanten skal ha er varierende. Enkelte vil nok hevde at representanten skal ha frihet til å fatte de beslutninger de selv mener er riktig på vegne av velgerne, andre igjen vektlegger at representanten først og fremst skal være lojal overfor sitt parti. De ulike typene mandat vil bli gjort rede for i det følgende.

2.1.1. Teorien om bundet mandat

Bundet mandat innebærer at representanten er nødt til å handle i samsvar med velgernes preferanser og krav. Et slikt mandat skaper et mindre handlingsrom for representanten, men fungerer samtidig som en sikkerhet mot vilkårlig atferd fra representantens side. Bundet mandat skaper sikkerhet og forutsigbarhet, og sørger blant annet for at representanter holder seg til partiets politikk. Innenfor korporativ representasjon var det slik at medlemmene av stenderforsamlingen i liten grad hadde uavhengighet i forhold til den gruppe vedkommende representerte. Representanten ble ansett som en utsending som ikke hadde rett til å foreta beslutninger uten tillatelse fra de vedkommende representere. Dersom det oppstod konflikter mellom representantene og de representerte, kunne representantene tilbakekalles fra sitt verv (Christophersen 1969).

Denne teorien fremmer at det ikke er stor kompetansevariasjon mellom representant og velger. Representanten er et bindeledd mellom folket og sentrale myndigheter, der vedkommende kun skal fremme velgernes interesser og krav. Representanten fungerer som et instrument for befolkningen, og representanten trenger dermed ikke å inneha visse kunnskaper eller ferdigheter. Forholdet mellom representant og velger er altså preget av et relativt likt kompetansenivå. Et sentralt spørsmål i denne sammenheng vil være i hvilket samfunn vil en representant kunne inneha et bundet mandat? Eller rettere sagt; under hvilke omstendigheter vil et slikt mandat fungere? Et bundet mandat forutsetter et samfunn preget av lite konflikt og stabilitet. Videre er det enkelt å identifisere interessegruppene i samfunnet (Olsen 1988). Det er dermed ikke vanskelig for den politiske representanten å vite hvilke interesser han eller hun skal representere. I et samfunn der det bundne mandatet er gjeldende er det velgernes rett til å bytte ut representanter gjennom valg eller tilbakekalling som er det viktigste politiske virkemiddelet. Politiske prosesser er dermed ikke preget av debatt og forhandling – dette er mindre relevant i samfunn der de politiske representantene har et bundet mandat.

I forbindelse med den franske revolusjon ble det innkalt en stenderforsamling som hadde bundet mandat. Dette innebar at medlemmene i stenderforsamlingen måtte handle på vegne av, og i samsvar med velgernes interesser og krav. Dersom representanten ikke handlet i tråd med velgernes krav kunne vedkommende bli tilbakekalt. Dette synet ble imidlertid noe endret ved den franske grunnlov av 1791 (Christophersen 1969). Her blir representantenes uavhengighet vektlagt. Representanten er ikke rettslig bundet overfor noen del av

befolkningen. Vedkommende skal representere hele befolkningen, og skal dermed ikke fungere som representant for en mindre gruppe. Her ser en altså en overgang fra bundet til ubundet mandat.

2.1.2 Den liberale representasjonsteori – ubundet mandat

Edmund Burke anser politisk representasjon som en representasjon av objektive interesser. Viktig her er det såkalte naturlige aristokratiet. Dette er en sosial elite som skal styre på vegne av befolkningen. Behovet for en slik styrende elite har sitt fundament i at det i befolkningen er ulikheter og motstridende interesser – det er altså et behov for samordning (Pitkin 1967:169). De som inngår i denne eliten har erfaring og en evne til å tenke fornuftig og langsiktig. Representasjon er ikke knyttet til å imøtekomme populære ønsker, det er derimot sentralt å handle på vegne av en nasjonal elite som har kunnskap om hva som er nasjonens beste. Burke anser altså representasjon som nasjonalt rettet. Representantene skal handle på vegne av nasjonen, og ikke på vegne av individer eller grupper sine selviske ønsker. Representanten står altså ikke ansvarlig overfor velgerne, men nasjonen som helhet (Pitkin 1967).

Hvilke forutsetninger må være til stede for at de politiske representantene kan ha et ubundet eller fritt mandat? For det første må representanten ha et stort handlingsrom til å foreta beslutninger og handle i tråd med sine politiske overbevisninger. Dette forutsetter at representanten er svært aktiv, mens velgerne er mer passive. Innbyggerne velger de politiske representantene, men deltar ikke direkte i de politiske beslutningsprosessene. Her foreligger det også en oppfatning om at den politiske representanten sitter med betydelig mer kompetanse enn befolkningen. Den politiske representanten skal utrede og fremme ulike handlingsalternativer, lede og overbevise velgerne – den politiske representanten skal formidle og styre (Olsen 1988:163).

Fritt mandat benyttes i samfunn der interesse – og konfliktlinjene er uklare og ustabile. En grunnleggende tanke er at den enkelte innbygger følger sine egne interesser i tråd med det som gir best utfall for vedkommende. Den enkelte innbygger følger egeninteressen, og endrer ofte sine politiske standpunkt (Olsen 1988). På grunn av at innbyggerne først og fremst tenker på seg selv og ikke er bundet til en samfunnsgruppes interesser, er det ikke ideelt med et bundet mandat. Forutsetningene for et bundet mandat er ikke tilstede. Det er derfor viktig at

den politiske representanten har et fritt mandat til å handle på vegne av befolkningen og landet som helhet, og ikke kun på vegne av enkeltindivider eller enkeltgruppers interesser.

Innenfor den liberale representasjonsteorien er det altså slik at representanten skal kunne handle uavhengig av både velgerne og sitt parti. Representanten er valgt av befolkningen, men etter valget skal representanten handle slik vedkommende selv mener er best for nasjonen som helhet.

2.1.3 Usikkert mandat

Har imidlertid teoriene om bundet mandat og fritt mandat den samme aktualitet i dag? Johan P. Olsen (1988) fremmer at betingelsene som lå til grunn for dannelsen av disse teoriene har endret seg, og at disse ikke lenger er dekkende til å forklare representanters mandat. Hvilke forutsetninger er det som har endret seg i så stor grad at teoriene ikke lenger er gjeldende? Olsen (1988) fremmer her det pluralistiske og mangfoldige samfunn som en viktig medvirkende faktor. Blant befolkningen, altså de representerte, eksisterer det mange og ulike holdninger og standpunkt. En politisk representant evner ikke å representere alle disse standpunkt. Det er et mangfold av saker på den politiske dagsorden – flere saker dominerer den politiske agendaen nå enn da mandatteoriene ble utformet. Disse sakene er det knyttet mange ulike holdninger til, og representantene vil komme til kort dersom de skal forsøke å dekke alle de ulike kombinasjoner av standpunkt som er knyttet til sakene (Olsen 1988). Videre er kompetanseforskjellene mellom den politiske representant og de representerte redusert. Utdannelsesnivået i befolkningen har økt, og folk har flere informasjonskilder enn tidligere. Dette fører til at det blir mer utfordrende for den politiske representanten å forsvare sine standpunkt med å begrunne det med at det er det beste for befolkningen. Representanten vil møte motstand, og er nødt til å være svært kunnskapsrik og velinformert om en rekke politiske saker og stridsspørsmål. Den store mengden aktuelle saker fører også til at det blir problematisk for den enkelte politiske representant å innhente all den informasjon som er nødvendig for å fremme velinformerte standpunkt. Representanten er nødt til å støtte seg på andre aktører når standpunkt skal utformes.

En kan si at de politiske representantene har mistet mye av sin makt over befolkningen. Det er større usikkerhet knyttet til på hvilke områder representantenes autoritet er gjeldende, og i hvor stor grad de faktisk har autoritet. Det er ikke gitt at den enkelte representant har evne og mulighet til å styre selv om de har fått et mandat av folket gjennom valg. I tillegg stilles det spørsmålsteget ved om de standpunkt de inntar faktisk er det beste. Politiske representanter har

et usikkert mandat. Det betyr at representantene er usikre på hvor stor autoritet de har i politiske beslutningsprosesser. Det er ikke kun representanten som er aktiv i beslutningsprosesser, også de representerte er en aktiv aktør i disse prosessene. De politiske beslutningsprosessene er ikke isolert fra påvirkning fra andre aktører i befolkningen. Folket har fått mer makt og deltakelsesevne. Dette betyr at den politiske representanten ikke har autoritet til å fatte beslutninger på grunnlag av sitt mandat. Representanten står overfor påvirkning fra en rekke aktører, innbyggere og andre institusjoner, når beslutninger skal fattes. Dette skaper usikkerhet – i hvor stor grad har representanten autoritet til å fatte beslutninger? Hvordan kan en identifisere og kartlegge de gjeldende interesser og holdninger? Hvilke prioriteringer og interesser skal det tas hensyn til? Denne usikkerheten medfører utfordringer i beslutningsprosessen.

Med bakgrunn i disse endringene hevder Johan P. Olsen (1988) at forutsetningene for teoriene om bundet og ubundet mandat ikke lenger er til stede. Det usikre mandatet forklarer i større grad de utfordringer, men også muligheter, som politiske representanter står overfor i dag.

2.1.4 Lokalpolitikernes oppfatning av sitt mandat – utfordringer og muligheter

De ulike mandatteoriene tar for seg relasjonen mellom representant og velger. Mandatteoriene fremmer ulike syn på befolkningens kompetanse og evne til å sette seg inn i de politiske beslutningsprosesser, og mandatene vil fungere under ulike forutsetninger. Et bundet mandat vil vanskelig kunne benyttes i et samfunn preget av konflikt og grenseoverskridende interessefelt. I Norge innehar de politiske representantene et fritt mandat i juridisk forstand (Olsen 1988). Representantene står direkte ansvarlig overfor de representerte ved valg, men i perioden mellom valg står representanten fri til å foreta de beslutninger som vedkommende selv mener er hensiktsmessig og det beste for befolkningen (Jacobsen 2014). Selv om det er klart hvilket mandat som er gjeldende i Norge, har jeg likevel valgt å belyse de ulike formene for mandat. Grunnen til dette er at de politiske representantene kan inneha en oppfatning av at de ikke har et fritt mandat overfor sine velgere (Olsen 1988). Dette kan tenkes å være særlig aktuelt for lokalpolitikere på kommunalt nivå der nærheten mellom representant og velger gjerne er større. Særlig i mindre kommuner er nok avstanden mellom de styrende og de styrte mindre. Denne nærheten kan innebære både muligheter og utfordringer for den enkelte lokalpolitiker. Mulighetene ligger i å kunne fange opp interesser og krav som preger befolkningen i kommunen. En vil da være i stand til å tilpasse beslutningsprosessene til disse

preferansene; dette er såkalt allokeringseffektivitet (Jacobsen 2009). Utfordringene knyttet til denne nærheten er at lokalpolitikeren i større grad holdes ansvarlig overfor de beslutninger som blir fattet både på lokalt og nasjonalt nivå. Lokalpolitikere føler direkte hvordan politiske vedtak blir mottatt, både på godt og vondt. Hvordan skal lokalpolitikeren forsvare den politikk som blir iverksatt? Skal en selv stå ansvarlig for disse beslutningene, eller skal en «redde seg selv», og skyve ansvaret over på andre aktører? Hvilke strategier lokalpolitikere kan benytte i slike situasjoner vil bli gjort rede for nedenfor. Det som imidlertid er viktig å belyse er at lokalpolitikere i stor grad står overfor et usikkert mandat. De forutsetninger som er gjeldende for et fritt mandat er i dag blitt supplert med en rekke andre elementer som preger vårt samfunn. Lokalpolitikere står overfor stadig mer komplekse og endringspregede omgivelser, og det er ikke lenger gitt at politiske representanter har mulighet og makt i seg selv til å fremme politikk. Som et resultat av denne kompleksiteten og for å få økt innflytelse og makt har bruken av nettverkssamarbeid blitt stadig mer omfattende. Her samler en flere aktører som har ressurser og evne til å imøtekomme de utfordringer som disse omgivelsene kan medføre. Interkommunale samarbeid er i denne forbindelse et sentralt eksempel. Omfanget av interkommunale samarbeid i norske kommuner er omfattende (Jacobsen 2014). Hensikten her er ikke å gå dypt inn på de ulike utfordringer som slike samarbeid kan medføre, men det er dog viktig å fremme at samarbeidene kan medføre rolleklarhet mellom de involverte aktører. Denne rolleklarheten kan innebære utfordringer både for de politiske representanter og velgerne. Usikkert mandat har sitt grunnlag i at det er usikkerhet knyttet til hvor stor grad av autoritet den enkelte representant innehar. Lokalpolitikeren må dele sin autoritet med flere aktører, og dette kan medføre uklarhet i forbindelse med ansvarlighet. Hvilke beslutninger kan en selv stå ansvarlig for? For velgerne kan dette medføre utfordringer knyttet til hvem en skal holde ansvarlig for de ulike beslutninger.

Tabell 1: Ulike typer mandat

Mandat	Kjennetegn	Forutsetninger
Bundet	<ul style="list-style-type: none"> • Representanten handler i samsvar med velgernes preferanser og krav. • Lite handlingsrom. 	<ul style="list-style-type: none"> • Representanten er <i>passiv</i>, mens velgerne er <i>aktive</i>. • Enkelt identifiserbare interesser. • Stabile konfliktlinjer.

	<ul style="list-style-type: none"> • Sikkerhet mot vilkårlig atferd. • Lite kompetansevariasjon. 	
Fritt	<ul style="list-style-type: none"> • Representanten er ikke ansvarlig overfor sine velgere eller parti. • Stort handlingsrom. • Innbyggerne velger representanter, men deltar ikke direkte i de politiske beslutningsprosesser. 	<ul style="list-style-type: none"> • Representanten er <i>aktiv</i>, mens velgerne er <i>passive</i>. • Ustabile konfliktlinjer.
Usikkert	<ul style="list-style-type: none"> • Representanten er usikker på sin autoritet. • Lite kompetansevariasjon. • Politiske beslutningsprosesser preget av stort informasjons- og saksomfang. • Innbyggerne involvert i beslutningsprosesser. 	<ul style="list-style-type: none"> • Begge aktører, både representant og velger, er <i>aktive</i>. • Pluralistisk, komplekst samfunn.

Tabell 1: Oversikt over de ulike typer mandat. Juridisk sett har de politiske representantene et fritt mandat. Representantene kan imidlertid ha en opplevelse av at mandatet i realiteten ikke er så fritt.

Jeg tar altså utgangspunkt i en antakelse om at lokalpolitikerne oppfatter sitt mandat ulikt, og at dette kan medføre utfordringer for den enkelte lokalpolitiker. Hvordan skal en forholde seg til den ansvarligheten man har overfor sine velgere på den ene siden, og sitt parti på den andre

siden? Hvordan imøtekommer en situasjoner der en er nødt til å fremme og iverksette beslutninger som vekker motstand blant velgerne? Hvordan lokalpolitikere kan imøtekomme disse situasjonene vil bli gjort rede for, og belyst ved rolleteori, i det følgende.

2.2. Rolleteori

Individer innehar ofte mange roller som det rettes ulike krav og forventninger til. Disse rollene er ofte knyttet til ulike situasjoner – en er en kollega i en arbeidssituasjon, en er lagkamerat på fotballtrening og en er en datter i en familierelasjon. Ofte er det slik at disse rollene kan være utfordrende å kombinere. Det er sjelden et individ er i stand til å holde de ulike rollene fra hverandre fullstendig. Dersom disse rollene fraviker hverandre i liten grad vil en overlapping av roller ikke nødvendigvis innebære en konflikt. Spiller individet derimot nokså ulike roller vil overlappende rollesituasjoner kunne innebære at individet står overfor en såkalt rollekonflikt. Dersom det er rettet ulike krav og forventninger mot hver av de ulike rollene som individet innehar vil vedkommende vanskelig kunne imøtekomme disse kravene og forventningene.

Innenfor rolleteorien søker en å kartlegge individers sosiale atferd. Hvorfor oppfører en seg annerledes i ulike situasjoner? Rolleteori tar utgangspunkt i at mennesker innehar ulike sosiale identiteter, såkalte roller, som vil variere avhengig av hvilken situasjon vedkommende befinner seg i. Begrepet rolle er sentralt i denne teorien. Bruken av rollebegrepet har sin bakgrunn i en teatermetafor. Tanken er at individer i sitt virkelige liv, akkurat som på teaterscenen, spiller ulike roller og følger et manus slik det er forventet av dem. Det virkelige livs manus er altså de ulike krav og forventninger som andre aktører retter mot et individ (Biddle 1986). Det er imidlertid uenighet knyttet til hvordan en skal definere begrepet rolle innenfor denne teorien. En definisjon av rolle er følgende;

«atferd som er knyttet til normative forventninger tilknyttet en posisjon i et sosialt system»
(Allen og van de Vliet 1984, i Nabers 2011:76).

En annen definisjon er gitt av Bates og Harvey (1975) i Nabers 2011:76);

«et sett av normer som er organisert rundt en funksjon».

Selv om det er noe grad av variasjon tilknyttet rollebegrepet er det imidlertid enighet knyttet til hva som kjennetegner menneskets natur. Mennesket er en sosial aktør som er årvåken og bevisst på sine omgivelser. Individer har nemlig kontroll over hvilke forventninger andre har

til den rollen vedkommende innehar, og individet er også bevisst sine egne forventninger – både til egen rolle og andres roller. Videre er det enighet om at forventninger og krav er viktige drivkrefter for utformingen av roller, og at individer lærer hvilke forventninger som er knyttet til sin rolle gjennom erfaring (Biddle 1986).

I rolleteorien kan en hovedsakelig skille mellom fem perspektiver; funksjonell rolleteori, symbolsk interaksjon rolleteori, strukturell rolleteori, organisatorisk rolleteori og kognitiv rolleteori (Biddle 1986:70). Av disse perspektivene velger jeg å fokusere på kognitiv rolleteori. Dette perspektivet søker å fange opp et bredt spekter av individers sosiale atferd og roller, og vil også fange opp de utfordringer lokalpolitikere står overfor og hvordan disse blir håndtert. Kognitiv rolleteori fokuserer på forholdet mellom forventninger og atferd (Biddle 1986:74). Vil lokalpolitikeren endre sin atferd grunnet de forventninger og krav som er rettet mot representantrollen? Hvordan oppfatter lokalpolitikeren disse forventningene, og eventuelt hvordan påvirker forventningene lokalpolitikeren sin atferd? I følge rolleteorien vil de forventninger andre aktører har til lokalpolitikeren sin rolle endre vedkommende sin atferd. Hoyt og Burnette (2013) studerer hvorvidt ledere blir påvirket av de forventninger som er rettet mot vedkommende, og hvorvidt dette påvirker hvordan lederen ivaretar sin lederrolle – da særlig med fokus på hvordan vedkommende håndterer beslutningsprosesser. Antakelsen i Hoyt og Burnette (2013) sin studie er at lederen vil være mer tilbøyelig til å ta uetiske beslutninger dersom lederen selv og andre aktører setter gruppens eller kollektivets mål høyt. Dersom det er en forventning om at en skal fokusere på måloppnåelse vil lederen i større grad være villig til å foreta uetiske beslutninger for å nå disse målsettingene. De forventningene som lederen selv og andre aktører har til lederrollen påvirker altså lederens atferd og beslutningstaking.

Med utgangspunkt i et rolleteoretisk perspektiv vil lokalpolitikeren vite hvilke forventninger og krav som blir rettet mot vedkommende sin rolle som representant og sin rolle som medlem av et politisk parti. Jeg tar utgangspunkt i, som tidligere, at lokalpolitikeren befinner seg i en krysspress- situasjon der de er nødt til å forholde seg til kryssende og motstridende forventninger og krav fra velgerne på den ene siden og sitt respektive parti på den andre siden. Et nærliggende fenomen i denne forbindelse, er såkalt rollekonflikt. Hvilke utfordringer medfører slike rollekonflikter, og hvordan kan disse blir håndtert? Dette er spørsmål som vil bli belyst i det følgende.

2.2.1 Hvilken rolle innehar lokalpolitikeren?

Før jeg går videre på rollekonflikt, og de utfordringer lokalpolitikere kan møte i sin rolle vil det være hensiktsmessig å fremme hvilken rolle lokalpolitikeren har. Hvem definerer denne rollen? Hvilke aktører retter forventninger og krav til lokalpolitikerverollen? Lokalpolitikernes rollesendere vil hovedsakelig være innbyggeren og det politiske parti vedkommende tilhører. Den enkelte lokalpolitiker har, juridisk sett, et fritt mandat (Olsen 1988). Et slikt mandat betyr at lokalpolitikeren kan handle slik vedkommende mener er mest hensiktsmessig, og det beste for innbyggerne i et helhetlig perspektiv. Det er altså slik at selv om den politiske representanten er gitt et mandat av velgerne gjennom valg, er ikke representanten videre ansvarlig eller forpliktet til å overholde sine «valgløfter». Dette er dog i juridisk forstand; hvordan dette mandatet fungerer og oppleves i praksis for den enkelte representant er et annet spørsmål. Lokalpolitikere, særlig i mindre kommuner, vil nok oppleve en tett relasjon med velgerne. Denne nærheten kan skape utfordringer ettersom vedkommende kan ansvarliggjøres direkte av den enkelte innbygger. En kan bli konfrontert med løfter som ble avgitt før kommunevalget og dersom disse løftene ikke samsvarer med velgernes preferanser vil disse konfrontasjonene kunne bli ubehagelige og utfordrende. Det kan imidlertid fremmes enkelte forventninger og krav som innbyggerne kan ha til sine lokalpolitikere. Disse forventningene og kravene blir fremmet som sentrale i dokumentrapporten «den krevende borger» (Baldersheim m.fl. 2011). En grunnleggende forventning blant innbyggerne til lokalpolitikerverollen er at de innehar tilstrekkelig med kompetanse til å styre – både når det gjelder politikktutforming og kommunens økonomi. En lokalpolitiker skal ikke misbruke sin makt og det mandat som er gitt av velgerne, og skal ikke knytte sine personlige interesser til de politiske beslutninger som blir fattet. Videre anses det som viktig at lokalpolitikere faktisk er representative, og at de utviser interesse for å handle i samsvar med innbyggernes preferanser og behov. Lokalpolitikere forventes også å holde sine valgløfter. Dersom disse løftene ikke blir overholdt vil dette medføre misnøye hos innbyggerne. Det faktum at lokalpolitikeren ikke alltid kan overholde sine valgløfter grunnet prioriteringer og ressursbegrensninger reduserer ikke disse forventningene. Det er ikke vanskelig å tenke seg at disse forventningene og kravene som rettes mot lokalpolitikerverollen kan medføre utfordringer.

Hvordan lokalpolitikeren faktisk oppfatter sitt mandat og relasjonen til sine velgere blir belyst ved de empiriske data som blir samlet inn ved intervju av lokalpolitikere fra Høyre. Den andre rollesenderen er den politiske representantens parti; i denne forbindelse Høyre. Her

er det også et fritt mandat som er gjeldende, men som ved relasjonen til velgerne, kan dette mandatet variere i realiteten. Hvor bundet er egentlig den enkelte Høyre – politiker til sitt parti? Er det et press i forbindelse med kommunereformen om å fremme kommunesammenslåing i kommunen? Dette er spørsmål som er interessante å undersøke ytterligere. Det som imidlertid er klart er at lokalpolitikerrollen blir formet av disse to gruppene av rollesendere, velgere og parti, og at de forventninger og krav disse aktørene innehar i mer eller mindre grad vil påvirke lokalpolitikerenes atferd.

2.2.2 Rollekonflikt – utfordringer tilknyttet lokalpolitikerrollen

Rollekonflikt kan oppstå når de forventninger og krav andre aktører har til et individ ikke samsvarer med hverandre. Dette er forventninger som ikke kan kombineres, og dersom vedkommende søker å imøtekomme enkelte av disse forventningene er det andre som ikke vil bli tilfredsstilt. Slike situasjoner vil utsette individet for en rollekonflikt, der forventningene fra andre aktører strider mot hverandre (Biddle 1986). Det er ikke vanskelig å se at rollekonflikt i stor grad samsvarer med de faktorer som kjennetegner en krysspress – situasjon. Biddle (1986) fremmer at individer som befinner seg i slike situasjoner preget av rollekonflikt vil oppleve betydelig stress, og at vedkommende vil måtte endre sin atferd for å håndtere de utfordringer som rollekonflikten medfører. Valentine m.fl. (2010) fremmer koblingen mellom rollekonflikt og stress, og knytter dette videre til hvordan arbeidere oppfatter slike konflikter i en organisatorisk kontekst. Betydelig stress oppstår når individet blir bevisst på at vedkommende ikke kan møte alle krav og forventinger på en tilfredsstillende måte, og med den rollen som er definert av den aktuelle institusjonen. Dersom en knytter rollekonflikt til en arbeidssammenheng, kan følgende beskrivelse eller definisjon benyttes;

«role conflict occurs when a job possesses inconsistent expectations incongruent with individual beliefs, a situation that precipitates considerable frustration and other negative outcomes» (Valentine m.fl. 2010: 455).

Stress er altså en sentral utfordring tilknyttet rollekonflikt, og en betydelig grad av stress kan hindre individer i å fungere tilstrekkelig i sin rolle. Det er imidlertid ikke nødvendigvis slik at en lokalpolitiker fra Høyre opplever at en kommunesammenslåing med en eller flere nabokommuner ikke samsvarer med egne verdier eller oppfatninger. Men vedkommende kan likevel føle at de står overfor en rollekonflikt dersom velgerne i kommunen er motstandere av kommunesammenslåing. Hvilke forventninger skal en imøtekomme? Skal en være lojal mot

sitt parti, eventuelt egen overbevisning, eller skal en søke å representere velgerne? Er det mulig å inngå et kompromiss slik at alle parter blir fornøyde? Det er mange utfordringer en lokalpolitiker kan stå overfor i en slik rollekonflikt, og som nevnt, vil individer søke å endre atferd slik at en kan bedre situasjonen en befinner seg i (Biddle 1986).

I det følgende vil det bli gjort rede for hvordan individer kan imøtekomme de utfordringer som rollekonflikt eller krysspress kan medføre. Hvordan disse utfordringene blir møtt vil bli presentert i form av ulike strategier. Tanken bak bruken av strategiene er at minst en av disse vil bli benyttet av individer i krysspress- situasjoner. Disse strategiene utgjør et rammeverk som vil bli benyttet til å analysere hvordan lokalpolitikere imøtekommer krysspress- situasjonen mellom velgeren og sitt parti. Betydelig inspirasjon er hentet fra Oliver (1991) for å danne dette rammeverket. Oliver (1991) tar for seg hvorvidt, og i hvor stor grad, organisasjoner gjør motstand mot institusjonelt press fra aktører i sine omgivelser. Her blir det fremlagt at disse organisasjonene benytter seg av et bredt spekter av reaksjoner – fra passiv tilpasning til aktiv motstand. Oliver (1991) fremmer et analytisk rammeverk med fem strategier som da viser til hvilke reaksjoner organisasjoner kan benytte seg av ved institusjonelt press fra omgivelsene. Jeg har her redusert og omdannet disse strategiene til tre strategier, og har tilpasset disse til et individnivå der individer befinner seg i en krysspress- relasjon. De tre strategiene vil bli underbygd ved bruk av ulike teorier, og vil til sammen fange opp hvordan individer tilpasser sin atferd og imøtekommer krysspress- situasjonen de står overfor.

2.2.3 Strategier for håndtering av krysspress

En krysspress- situasjon innebærer at individet står overfor, og må forholde seg til, motstridende forventninger og krav fra to eller flere aktører (Green m.fl. 2000:1381). Slike situasjoner kan medføre utfordringer for individet, og individer vil håndtere dette krysspresset på ulike måter. I det følgende blir det fremmet tre ulike strategier som antas å belyse atferden knyttet til å håndtere slike utfordringer. Disse tre strategiene vil utgjøre et analytisk rammeverk. Dette rammeverket vil videre bli benyttet for å kartlegge hvordan lokalpolitikere håndterer krysspress- situasjonen mellom velgeren på den ene siden, og sitt respektive parti på den andre siden.

Utgangspunktet for de påfølgende tre strategiene er altså at individer befinner seg i krysspress- situasjoner der de står overfor motstridende forventninger og krav fra to ulike aktørgrupper. Disse krav og forventninger er da knyttet til et fremmet behov for endring. Her

antas det også at dette krysspreset utsetter individet for betydelige utfordringer, og at vedkommende er nødt til å tilpasse sin atferd, i mer eller mindre grad, for å håndtere disse utfordringene (Biddle 1986). I tråd med rolleteorien vil disse utfordringene være forankret i individets rolle, og i at individet er nødt til å forholde seg til ulike rollesendere. Det er rollesenderne som i stor grad utformer individets rolle. Individet kan stå overfor en rekke rollesendere i sine omgivelser og disse kan i stor grad utvise ulike og uforenlige krav til individets rolle. Individet kan ikke imøtekomme alle disse kravene, og vedkommende er nødt til å velge en av tre følgende strategier. Den første strategien innebærer at individet velger hvilke krav og forventninger som skal imøtekommes, og dermed også hvilken rollesender som skal vektlegges. Individet *velger side* i krysspreset – situasjonen. Innenfor denne strategien kan en skille mellom aktiv og passiv atferd, og denne skillelinjen er knyttet til hvorvidt individet kun tilpasser seg krav og forventninger fra den ene rollesenderen, eller hvorvidt individet også faktisk søker å overbevise den andre rollesenderen om at en holdningsendring er nødvendig. Individet søker aktivt å få den andre rollesenderen over på sin side, og dermed også løse de utfordringer som krysspreset – situasjonen medfører. Dette skillet vil ytterligere bli gjort rede for nedenfor, og det vil bli fremmet hvordan denne strategien kan bli benyttet i en lokalpolitisk kontekst.

Individet kan også forsøke å imøtekomme krysspreset ved å inngå et *kompromiss* med sine rollesendere. Individet forstår at ikke alle krav og forventninger kan imøtekommes – enten fordi slike endringer vil være for utfordrende å imøtekomme, eller fordi disse endringene i liten grad samsvarer med ens eget standpunkt og egne krav til sin rolle. Formålet ved å benytte seg av en slik strategi er knyttet til et ønske om å gjøre begge rollesenderne tilfredse i den grad det er mulig, samtidig som en ikke i for stor grad går imot ens egne interesser, krav og forventninger.

Den tredje strategien som et individ kan benytte i en krysspreset – situasjon er unngåelse. Denne strategien bærer preg av at individet anser det som utfordrende å fatte en beslutning, og dermed finne en løsning på de utfordringer som krysspreset – situasjonen medfører. Individet utsetter beslutningsdilemmaet, og søker dermed å unngå å forholde seg til krysspreset – situasjonen. Dette er en strategi som i stor grad blir benyttet av individer som befinner seg i utfordrende situasjoner – da særlig situasjoner som påfører individet betydelig grad av stress og usikkerhet (Janis og Mann 1979, Tetlock m.fl. 1989). Det er utvilsomt slik at krysspreset – situasjoner kan utsette individet for betydelig usikkerhet, særlig dersom det er store og viktige rollesendere involvert, og dermed føre til at individet unngår å forholde seg til realiteten.

Denne strategien, sammen med de to andre, vil ytterligere bli gjort rede for i det følgende. Det vil også bli belyst hvordan, og i hvilken grad lokalpolitikere antas å benytte seg av de ulike strategiene, og hvorvidt strategiene kan benyttes i krysspress- situasjoner.

2.2.4 Individet velger side i krysspressrelasjonen

Et individ som benytter seg av denne strategien håndterer krysspress- situasjonen ved å støtte en av aktørene som utøver et press om endring på individet. En velger altså å imøtekomme krav og forventninger fra en av aktørene i krysspress-relasjonen, og unnlater da å imøtekomme de andre kravene. Her kan en trekke et skille der individet passivt eller aktivt velger side i krysspressrelasjonen. Dersom individet inntar en passiv atferd imøtekommer individet krav og forventninger fra en av aktørene uten videre å forsøke å påvirke den andre aktørgruppen til å endre sine holdninger og krav. Dette er en forholdsvis enkel strategi å benytte seg av. Det er ikke nødvendigvis en enkel prosess knyttet til å beslutte hvilken aktør en skal støtte i en krysspress- situasjon. Det er krav og forventninger som individet ikke ivaretar og imøtekommer ved å velge side, og vedkommende vil nok i stor grad måtte forsvare sitt standpunkt overfor denne «andre aktøren». Det vil være fordeler og ulemper knyttet til å støtte den ene, eller den andre aktøren. Individet slipper imidlertid å forsøke og overbevise den andre aktørgruppen om å endre sine forventninger og krav, og dermed komme over på «riktig» side. Dermed kan en betegne denne formen for strategi som passiv.

En lokalpolitiker som befinner seg i et spenningsforhold mellom velger og sitt parti på nasjonalt nivå vil nok hensiktsmessig kunne benytte seg av denne passive strategien. Ved bruk av denne strategien samtykker en til, og tar til seg, de forventninger og krav som en av aktørene i krysspress- situasjonen stiller (Oliver 1991). Det forutsettes ikke her at de krav og forventninger som stilles her er entydige, ettersom en imøtekommer og samtykker til krav og forventninger fra en av aktørene i krysspress- relasjonen. En lokalpolitiker kan hensiktsmessig velge å støtte enten sitt parti eller sine velgere ettersom det kan foreligge fordeler ved å støtte en av disse aktørene. En lokalpolitiker som velger å støtte sine innbyggere som innehar negative holdninger til sammenslåing med en eller flere kommuner vil kunne oppnå økt politisk legitimitet og støtte fra denne aktørgruppen. Dette er fordeler som den enkelte lokalpolitiker er nødt til veie opp mot de eventuelle utfordringer og ulemper som kan følge av å velge side. Det er nemlig også klare fordeler knyttet til å støtte sitt parti og dermed tale for kommunereformen. Økt kommunestørrelse kan øke det lokalpolitiske handlingsrommet, styrke kommunens posisjon overfor andre aktører, og gi flere oppgaver til

kommunen. Enkelte lokalpolitikere kan anse dette som betydelige fordeler, der beslutningsprosesser kan forenkles og en kan enklere få til en positiv samfunnsutvikling i kommunen. Dette er ikke en vurdering som nødvendigvis er enkel å foreta, men som like fullt kan tenkes å bli benyttet av lokalpolitikere.

Hvordan kan en så anta at lokalpolitikere vil benytte seg av denne strategien i realiteten? En mulighet er, som nevnt, at lokalpolitikere velger å støtte innbyggerne i kommunen. Flere Høyre- ordførere har fremmet at dersom resultatet av en folkeavstemning i kommunen taler mot kommunesammenslåing vil de tilpasse seg dette, og da heller ikke fremme en kommunereform (Gullestad og Skårderud, 2015). Her samtykker altså lokalpolitikere til innbyggernes krav og forventninger. En lokalpolitiker kan også passivt samtykke til partiets krav og forventninger, og dermed velge å fremme sammenslåing i sin kommune uten å aktivt forsøke å få innbyggerne over på sin side. Her benytter lokalpolitikeren seg av sitt mandat, og fremmer behovet for kommunereform i sin kommune på grunnlag av at vedkommende anser dette som det beste for kommunen og innbyggerne.

Et individ kan også velge side i krysspress-relasjonen i en mer aktiv forstand. Ved bruk av en aktiv strategi velger individet hvilke krav og forventninger vedkommende ønsker å imøtekomme (Oliver 1991). Så langt samsvarer dette med den passive strategien. Men ved en aktiv strategi søker individet også å overbevise den andre aktørgruppen om å endre sine krav og forventninger. Individet forsvaret ikke kun sitt standpunkt, men søker også å overbevise. Denne strategien kan være utfordrende å benytte seg av, særlig dersom den andre aktørgruppen fremlegger sterke argumenter for sine krav og holdninger, og denne gruppen innehar stor støtte for sitt standpunkt. Ved bruk av denne strategien er det derfor viktig at individet selv fremlegger sterke argumenter og de fordeler knyttet til å endre standpunkt. Et individ kan benytte seg av denne strategien i mer eller mindre aktiv grad, da gjerne i samsvar med grad av motstand mot de forventninger og krav som fremmes av den andre aktørgruppen. Et individ kan forsøke å utfordre de holdninger og krav som den andre aktørgruppen fremmer, og som følge av denne motstanden endre disse.

Kan en lokalpolitiker benytte seg av en slik strategi, og videre; kan en benytte strategien i en krysspress- situasjon? En lokalpolitiker som benytter en slik strategi mot sitt eget parti vil da inneha en antakelse om at dersom en utviser betydelig motstand på lokalt nivå vil partiet endre sine krav. Utfordring er en form for strategi som kan tenkes å ha noe for seg – en benekter ikke kun behovet for endringene, men fremmer også at en er uenig med de aktuelle kravene om endring. Dette er uten tvil en strategi som benyttes av en rekke lokalpolitikere. En

kommunestyrerepresentant fra Høyre i Hadsel kommune gjør det klart at hun ikke er redd for å utfordre verken innholdet i kommunereformen, og de aktører som fremmer denne:

«Jeg er for sterkere samarbeid ikke sammenslåing, og vi vil være en pådriver for dette...Inntil vi blir påtvunget et felles standpunkt kommer jeg til å tale Erna imot. Det har jeg mot til (Vesteraalens Avis, 2015:24, 05.02).

Lokalpolitikeren søker da her å utfordre de gjeldende krav, og det er nærliggende å anta at dette er en strategi som kan benyttes av andre lokalpolitikere som befinner seg i krysspress - situasjoner.

Et individ kan også søke å overbevise den andre aktørgruppen ved manipulering. Dette er den mest aktive formen for strategi som blir fremmet her, og som kan bli benyttet av individer i krysspress- situasjoner. Ved bruk av denne strategien ønsker individet å endre eller utøve makt over de aktørene som utøver press om endring. Individet søker her å endre selve aktørene eller forventningene som disse innehar. Et individ kan håndtere press ved å forsøke å ta til seg de aktørene som utøver press. En forsøker altså å overbevise disse aktørene til å gå over «på sin side». Her kan individet redusere eller eliminere krav og forventninger om endring. En slik form for manipulering kan anses som en strategi som benyttes for øke sin egen legitimitet. Tanken er at dersom en bredt akseptert aktør inntar samme standpunkt som en selv så vil legitimiteten og aksepten øke i omgivelsene. En mer ekstrem form for manipulering kan imidlertid også benyttes; nemlig kontroll. Her bruker individet makt og tvang for å oppnå kontroll over aktørene som utøver press. Ved bruk av denne strategien er det en viktig forutsetning at individet vet hvem som utøver presset om endring slik at maktutøvelsen blir rettet mot de riktige aktører. Videre er det av sentral betydning at aktørene ikke innehar en svært bred aksept i omgivelsene da kontroll av slike aktører vil bli meget utfordrende (Oliver 1991). Er aktørgruppen større og mer legitim enn en selv vil kontroll av disse være svært krevende.

Dersom lokalpolitikeren benytter seg av denne strategien er dette uten tvil den mest krevende strategien. En lokalpolitiker som eksempelvis er for kommunesammenslåing vil da søke å aktivt påvirke velgerne i kommunen om at en sammenslåing med andre kommuner vil være fordelaktig. Her er lokalpolitikeren nødt til å fremme de fordelaktige konsekvensene, og dermed søke å overbevise ved makten som ligger i disse argumentene. En måte lokalpolitikere kan søke å påvirke innbyggerne i kommunen er ved å informere om innholdet i kommunereformen, og hvorfor en slik reform er nødvendig. Det kan for eksempel gjøres ved

å holde et folkemøte eller et såkalt informasjonsmøte i kommunen. Ved å aktivt informere befolkningen i kommunen kan en holdningsendring forekomme og skepsisen reduseres som følge av et økt kunnskapsnivå. Befolkningen blir inkludert, i stedet for at utredningsprosessen utelukkende foregår på lokalpolitisk nivå. Ved bruk av denne strategien forholder lokalpolitikere seg ikke tause om sine standpunkt, og en åpner da for en dialog mellom befolkning og politisk representant. Denne formen for strategi er ikke preget av bruk av makt og dominans. Det å utøve makt og tvang dersom en forsøker å overbevise vil nok i stor grad virke mot sin hensikt i denne sammenheng. Lokalpolitikeren har riktignok et mandat fra sine velgere, og har i kraft av dette mandatet også mulighet til å fremme kommunesammenslåing dersom vedkommende anser dette som det beste for kommunen. Dog er det nok viktig for en rekke lokalpolitikere å være på «bølgelengde» med sine velgere – både i forhold til å være representativ og det å oppnå legitimitet. En lokalpolitiker kan selvsagt også søke å påvirke og endre sitt partis politikk dersom vedkommende er motstander av kommunereformen. Her vil en muligens benytte seg av mer manipulerende taktikker for å fremme ønsket politikk.

Egner denne strategien seg for bruk i krysspress- situasjoner? En lokalpolitiker som ønsker å påvirke holdningene og kravene til enten velgerne eller sitt respektive parti søker å forene de motstridende interessene og dermed også eliminere de utfordringer tilknyttet krysspressrelasjonen. En kan altså benytte seg av denne strategien i en krysspress – situasjon ettersom en faktisk søker å håndtere de utfordringer en slik situasjon kan medføre ved å forbedre situasjonen ved å forene motstridende interesser. Dette er dog en krevende strategi å benytte seg av, og en kan stille spørsmålstegn ved hvor mange lokalpolitikere det er som makter å ta opp denne kampen.

2.2.5 Kompromiss

Dersom et individ benytter seg av denne strategien søker vedkommende å balansere de krav og forventninger som blir rettet mot en. Dersom vedkommende står overfor motstridende krav og forventninger fra to eller flere aktører vil individet forsøke å endre på disse slik at kravene enklere kan imøtekommes. Et individ som blir utsatt for krav som strider med egne mål og verdier, og der disse kravene kan redusere individets autonomi over egne beslutningsprosesser, kan i stor grad tenkes å benytte seg av en slik strategi. Kompromiss benyttes nemlig i situasjoner preget av motstridende verdier (Bellamy 1999) Hvordan benytter

så individer seg av denne strategien? Individer kan eksempelvis søke å forhandle med de aktørene som utøver press. En kan som et resultat av disse forhandlingene få redusert graden av press, eller omfanget av de krav som stilles slik at en enklere kan imøtekomme disse (Oliver 1991). I det følgende vil bruken av denne strategien ytterligere bli gjort rede for. Her vil bruken av strategien bli knyttet til en lokalpolitisk kontekst – hvordan vil den enkelte lokalpolitiker handle dersom denne strategien blir benyttet?

En lokalpolitiker handler gjerne på vegne av sin kommune, og vil da søke å utarbeide et kompromiss som er til fordel for kommunen. En lokalpolitiker som befinner seg i et spenningsforhold med en befolkning som er motstandere til kommunereformen på den ene siden, og et nasjonalt parti som er pådrivere for reformen på den andre siden, kan forsøke å forhandle seg frem til en løsning som kan aksepteres av begge aktører. Lokalpolitikeren kan forsøke å endre på kravene tilknyttet kommunestørrelse; altså antall innbyggere. Dette er forhandlinger som i stor grad vil foregå mellom de ulike kommunene som er aktuelle å slå seg sammen med. Det er ikke sikkert at kommunene imøtekommer krav til befolkningsstørrelse, men dette kan fungere som et forhandlingsgrunnlag. Det er lagt opp til fra regjeringens side at det skal foregå grundige forhandlingsprosesser i forbindelse med kommunereformen – både på regionalt og lokalt nivå (Regjeringen, 2014).

Det å forsøke å forhandle seg frem til et kompromiss om kommunestørrelse er en strategi som benyttes av lokalpolitikere. Et eksempel som kan fremmes her er lokalpolitikere som søker å unngå å bli en del av en storkommune. Dette er en tendens som viser seg særlig tydelig i de mindre kommunene rundt Kristiansand. Resultater fra Respons Analyse viser at innbyggerne i kommunene rundt Kristiansand i stor grad er skeptiske til å inngå i en storkommune (Udjus, 2015). Ordførerne i disse kommunene utreder ulike alternativer til denne storkommunen, og disse utredningene bærer preg av et forsøk på kompromiss. Det foreligger altså en forståelse av at en er nødt til å endre dagens kommunegrenser, men en søker samtidig å unngå å bli en del av en storkommune.

Sentralt for den enkelte lokalpolitiker blir da; hvordan kan en følge de krav og forventninger som stilles i kommunereformen, og samtidig opprettholde deler av sin identitet som kommune? Resultatet av disse kompromiss- strategiene er gjerne at kravet om antall innbyggere i stor grad blir imøtekommet. Kravet om dannelse av funksjonelle regioner blir imidlertid ikke møtt. Dersom kommunene rundt Kristiansand slår seg sammen, og dermed ikke blir en del av en storkommune, vil ikke kravet om en funksjonelle bo- og arbeidsregioner

bli møtt. Kristiansand blir omringet av disse kommunene, og det blir fremdeles utfordrende å få til en helhetlig samfunnsplanlegging (Jacobsen, 2015:30).

2.2.6 Unngåelse

Unngåelse er en strategi som innebærer at individet benekter nødvendigheten av å endre seg i samsvar med de motstridende krav og forventninger. Individet søker da å unngå å endre seg som følge av dette presset. En form for unngåelse innebærer at individet tilsynelatende endrer sin atferd i samsvar med forventninger og krav, men i realiteten fungerer individet på samme måte som tidligere (Oliver 1991). Ved bruk av denne formen for unngåelses- strategi vil individet oppnå de samme fordelene som ved faktisk endring i samsvar med krav og forventninger – graden av legitimitet vil forbli den samme uavhengig av hvorvidt endringene er reelle eller ikke.

Individet kan også søke å forlate den konteksten som presset blir utøvd i, eller vedkommende kan endre sine mål og sin atferd slik at presset ikke lenger er gjeldende (Oliver 1991). Individet flykter altså fra krav og forventninger. Individet vil imidlertid ikke oppnå de eventuelle fordeler som kan følge av å ta til seg gjeldende regler og verdier i omgivelsene. Flukt fra pressituasjonen kan dog være et resultat av grundige overveielser av fordeler og ulemper ved å tilpasse seg de krav som stilles. Dersom det er betydelig avstand mellom ens egne verdier og normer og de krav som stilles fra andre aktører vil flukt kunne fremstå som en hensiktsmessig strategi. En kan også tenke seg at et individ velger denne strategien som «enkleste løsning», og at den innsats og arbeid som må legges inn i en endringsprosess blir ansett som uoverkommelig og dermed demotiverende.

En annen strategi som støtter opp om denne atferden finner en i Janis og Mann (1979) sin konfliktmodell for beslutninger. Her søker individet å forvare sitt eksisterende standpunkt, og dermed også unngå de krav som rettes mot en. Individet reduserer betydningen av sosial overvåking; her inntar individet en oppfatning av at den beslutningen vedkommende fatter ikke vil ha innvirkning på andre enn en selv – andre vil ikke bry seg med hvorvidt vedkommende overholder sin forpliktelse eller ikke. Denne strategien kan redusere individets stressnivå, og lette ansvarspresset rettet mot en selv. I realiteten kan individet i stor grad stå ansvarlig for beslutningen som tas, og det kan være en rekke krav og forventninger rettet mot

denne aktøren. Individet ignorerer imidlertid denne ansvarligheten og betydningen av valg av handlingsalternativ.

En finner imidlertid en såkalt fluktstrategi innenfor beslutningsteori, og her blir det belyst hvordan individer imøtekommer såkalte krysspress- situasjoner. Denne krysspress- strategien er en videreføring av konfliktmodellen utformet av Janis og Mann (1979). Denne modellen fremmer at individer kan stå overfor intense konflikter når viktige beslutninger skal fattes, og et sentralt element innenfor denne konfliktmodellen er hvordan individet takler og handler i situasjoner preget av slike intense konflikter. I følge denne modellen oppfatter individet slike situasjoner som stressende. Dersom individet blir sterkt preget av stress vil dette kunne prege individet beslutningsevne. Blir individet konfrontert med den aktuelle beslutningssituasjonen vil dette kunne resultere i vakling, nøling, usikkerhet og akutt stress (Janis og Mann 1979). Disse stressenelementene vil kunne prege kvaliteten på de beslutninger som individet tar, og vedkommende kan reagere med et ønske om å rømme fra beslutningsdilemmaet, og at en klandrer seg selv for at en er nødt til å velge mellom ikke – tilfredsstillende handlingsalternativer.

Ved bruk av en fluktstrategi velger individet en ekstrem løsning på ansvarspresset. Individet foretar ingen beslutninger, og forlater dermed beslutningskonteksten. Konfliktmodellen til Janis og Mann (1979) søker å belyse hvilke faktorer som spiller inn når individer velger å trekke seg fra beslutningssituasjonen. To elementer viser seg å være særlig sentrale, nemlig situasjonsbegrensninger og psykologiske faktorer.

Begrensninger tilknyttet situasjonen betyr at det kan være knapphet på tid og ressurser. Denne knappheten kan vanskeliggjøre realiseringen av handlingsalternativer tilknyttet beslutningen. Dersom individet anser det som nærmest umulig å realisere handlingsalternativ grunnet mangel på tid og ressurser vil dette kunne resultere i at vedkommende såkalt flykter fra beslutningssituasjonen. Psykologiske faktorer kan også påvirke hvorvidt individet rømmer fra beslutningssituasjonen eller ikke. Grad av stress vil her være av sentral betydning. En kan si at situasjonsbegrensninger og psykologiske faktorer er tett sammenvevd. Står en overfor en beslutningssituasjon der tiden er knapp og ressursene få, vil dette kunne lede til betydelig stress (Abelson og Levi 1985).

Dersom en knytter denne strategien til den situasjonen lokalpolitikere står overfor, vil en kunne tenke seg at motstand til kommunesammenslåing blant innbyggerne i en kommune vil innebære et betydelig stresseselement. Hvorvidt det er sannsynlig at en lokalpolitiker vil benytte

seg av en slik ekstrem strategi, vil det kunne stilles spørsmåltegn ved. Lokalpolitikeren er ansvarlig både overfor innbyggerne i kommunen, og sitt respektive parti – den politiske representanten kan ikke uten videre rømme fra sitt beslutningsansvar.

Hvordan kan så denne strategien benyttes i krysspress – situasjoner? Lokalpolitikeren vil befinne seg i en stresset situasjon der vedkommende kan føle seg «fanget» mellom to typer aktører med motstridende holdninger. Dersom lokalpolitikeren oppfatter situasjonen som meget stressende og utfordrende, og ikke klarer å komme frem til et handlingsalternativ som kan aksepters av begge aktører, kan dette medføre at individet rømmer fra beslutningskonteksten.

Dersom denne strategien benyttes i sin ekstreme form, altså at individet faktisk forlater beslutningskonteksten eller den konteksten der det institusjonelle presset blir utøvd, er det nok dette en lite hensiktsmessig strategi å benytte. Strategien vil nok i større grad kunne benyttes av en organisasjon enn en politisk representant som ikke uten videre kan flykte fra sitt ansvar i utfordrende situasjoner. Den politiske representanten har et mandat og skal representere sine velgere på best mulig måte; rømmer derimot individet fra sitt beslutningsansvar vil vedkommende sin legitimitet reduseres betydelig. Lokalpolitikeren imøtekommer verken forventninger fra velgerne eller sitt respektive parti. Dette er altså ikke en optimal strategi å benytte for en lokalpolitiker som befinner seg i en krysspress – situasjon.

Det er imidlertid slik at denne strategien kan være hensiktsmessig å benytte i en noe mindre ekstrem form. En kan som lokalpolitiker velge å flykte fra realiteten. Lokalpolitikeren kan benekte at det eksisterer endringsbehov i sin kommune, eller at det faktisk er motstand blant innbyggerne i sin kommune. En lokalpolitiker som blir konfrontert med hvorvidt vedkommende står overfor en krysspress- situasjon i forbindelse med kommunesammenslåinger i sin kommune kan benekte at slike utfordringer er eksisterende. Ved å benekte at det er motstand blant innbyggerne der det tydelig er motstand i kommunen elimineres den ene aktøren i krysspress- relasjonen, og de oppfattede utfordringene tilknyttet en slik situasjon opphører. Det er dog ikke nødvendigvis slik at den faktiske krysspress- relasjonen opphører. En annen form for flukt fra realiteten, og dermed fra beslutningssituasjonen, er at lokalpolitikeren innehar en oppfatning om at kommunen kan forbli selvstendig. Her søker en å unngå å gi etter for presset om større kommuner, og en avviser nødvendigheten av en kommunereform. Flere Høyre- ordførere har fremmet at de ønsker at sin kommune skal forbli selvstendig uavhengig av kommunereformens krav og forventninger om omfattende kommunesammenslåinger (Gullestad og Skårderud, 2015).

En annen form for unngåelse innebærer at lokalpolitikere velger å vente på utredninger og ytterligere informasjon før det fattes en beslutning om hvorvidt de ønsker å slå seg sammen med andre kommuner, og om eventuelt hvilke kommuner de vil slå seg sammen med. En utsetter altså behovet for å fatte en beslutning. Et illustrerende eksempel på en slik form for unngåelse er følgende utsagn fra en ordfører der det stilles spørsmål knyttet til hvorvidt kommunen ønsker å inngå i en storkommune med Kristiansand:

«Jeg har ikke lyst til å være for sikker på det ennå. Jeg avventer utredningen i knutepunktkommunene, som forhåpentligvis viser at tjenestetilbudet blir bedre ved å slå seg sammen, fordi man driver mer økonomisk effektivt» (Udjus, 2015:5).

Her blir ikke behovet for reform avvist, men vedkommende utsetter beslutningstakingen. Andre lokalpolitikere benytter seg også av denne form for strategi. En lokalpolitiker kan for eksempel unngå å svare på hvorvidt vedkommende er for eller mot at den aktuelle kommunen skal inngå i en storkommune med Kristiansand. I *Klassekampen (2015)* blir det fremmet at flere Høyre-ordførere venter på utredninger før de foretar endelige valg om kommunesammenslåing i sine kommuner. En Høyre-ordfører fremmer at det pågår prosesser der det blir kartlagt muligheter for større grad av samarbeid mellom kommunene. Dette blir fremmet som et alternativ til kommunesammenslåing. Dette er altså ulike måter lokalpolitikere kan søke å unngå de krav og forventninger som kommunereformen retter mot kommunene.

Et spørsmål en kan stille i denne sammenheng er hvorfor lokalpolitikere benytter seg av slike unngåelsesstrategier i forbindelse med kommunereformen. Krysspress er her en sentral faktor, og lokalpolitikere vil i særlig stor grad føle dette presset da det i år er lokalvalg. På den ene siden er innbyggerne i stor grad skeptiske til å slå sin kommune sammen med andre kommuner, da særlig dersom det er snakk om å bli del av en storkommune med Kristiansand. På den andre siden blir det vektlagt at en må tenke på de fordeler en endring av dagens kommunestruktur vil medføre med styrket faglig kompetanse, økt kvalitet i tjenesteyting, og bedre løsninger på samfunnsmessige utfordringer. Ved en endring av kommunestrukturen imøtekommer en ikke bare dagens behov, men også fremtidige utfordringer og muligheter. Hvilket standpunkt den enkelte lokalpolitiker tar vil kunne ha stor betydning for utfallet av lokalvalget. Agderposten (2015, 28.01) skriver svært illustrerende om hvordan dette krysspresset påvirker lokalpolitikere til å unngå å fremme sine standpunkt tilknyttet kommunereformen:

«Rundt om i kommunene begynner partiene å få listene klare til valget i september. Det hersker liten tvil om at årets valgkamp vil bli preget av debatter om kommunesammenslåinger. Men over hele Sørlandet blåser foreløpig den sterkeste vinden enten i taushet, eller i retning av skepsis til sammenslåing. De valgbare politikerne som kunne ønske å snakke høyt om fordelene ved kommunesammenslåinger, vil sikkert tenke seg nøye om før valget» (Agderposten, 2015:12).

Det er for eksempel slik at Høyre- ordføreren i Birkenes ble kastet av sitt eget parti som ordfører kandidat ved det kommende lokalvalget. Dette er i stor grad en konsekvens av ordførerens klart positive standpunkt til å inngå i en storkommune med Kristiansand (Udjus, 2015). En slik konsekvens av å innta en positiv innstilling til å bli en del av en storkommune har nok ikke ført til at flere lokalpolitikere ønsker å fremme upopulære standpunkt; da særlig standpunkt som vekker motstand blant innbyggerne.

Unngåelse er altså en strategi som kan, og blir, benyttet av lokalpolitikere i krysspress-situasjoner. Utsettelse er en form for unngåelse, og lokalpolitikere som utsetter å ta et klart standpunkt i debatten om kommunesammenslåinger vil nok måtte forholde seg til realiteten før eller siden. For mange velgere ved lokalvalget vil det nok være av stor betydning hvorvidt kandidatene stiller seg positive eller negative til kommunesammenslåinger, eller alternativt; hvorvidt de støtter opp om det «riktige» kommunesammenslåingsalternativet.

Tre strategier har her blitt fremmet som hensiktsmessige å benytte av individer som befinner seg i en krysspress-situasjon, og som står overfor utfordringer tilknyttet denne situasjonen. Ved bruk av disse strategiene fanges et bredt spekter av reaksjoner opp – fra tilpasning til en av aktørene i krysspress-relasjonen, til at en unngår å forholde seg til utfordringene en står overfor. Nedenfor er de tre strategiene oppsummert, og det blir fremmet hvorvidt disse strategiene anses som hensiktsmessige å benytte av individer i en krysspress-situasjon, og mer spesifikt om de kan brukes i lokalpolitisk kontekst.

Tabell 2: Oversikt over krysspress- strategier

Strategi	Type atferd
Individet velger side	<p><i>Passiv</i> – individet velger side, uten å forsøke å overbevise «den andre aktøren».</p> <p><i>Aktiv</i> –individet velger side, og søker samtidig å overbevise den «andre aktøren» om å komme over på sin side</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utfordring • Manipulering
Kompromiss	<ul style="list-style-type: none"> • Forhandling - en løsning begge aktørgruppene blir tilfredse med, men som ikke imøtekommer alle krav full ut.
Unngåelse	<ul style="list-style-type: none"> • Benektelse • Flukt • Utsettelse

Tabell 2: En oversikt over de ulike strategiene som lokalpolitikere antas å benytte seg av i krysspress-situasjoner. Typisk atferd for de ulike strategiene er angitt i kolonnen til høyre.

De tre strategiene anses alle som mulige å benytte av lokalpolitikere som står overfor utfordringer tilknyttet en krysspress-situasjon. Det vil derfor være en vurderingssak for den enkelte lokalpolitiker hvilke av disse strategiene som er mest hensiktsmessige å benytte. Det er også nærliggende å anta at hvilken strategi lokalpolitikere benytter vil variere i samsvar med hvor utfordrende vedkommende oppfatter krysspress-situasjonen. Lokalpolitikere som velger side i krysspress-relasjonen oppfatter ikke situasjonen som like utfordrende som lokalpolitikere som inngår et kompromiss eller unngår situasjonen. Lokalpolitikere som unngår situasjonen vil da oppleve krysspresset som særlig utfordrende. Det er dog ikke nødvendigvis slik at lokalpolitikere bevisst velger en av disse strategiene, men ved å kartlegge hvordan de takler utfordringer tilknyttet krysspresset, vil en kunne plassere dem innenfor «riktig» strategi uavhengig av om håndteringen er bevisst eller ubevisst. Det er altså slik at strategiene 1) *individet velger side*, 2) *kompromiss*, og 3) *unngåelse*, fungerer som et rammeverk for analysere og kartlegge hvordan lokalpolitikere håndterer de utfordringer som

en krysspress- situasjon mellom velgeren på den ene siden, og partiet på den andre siden, kan medføre.

I dette teorikapittelet er det blitt fremlagt to teorier, henholdsvis representasjonsteori og rolleteori. Disse teoriene har belyst både hvilke utfordringer en krysspress- situasjon kan medføre for den enkelte lokalpolitiker, og hvordan disse utfordringene kan bli håndtert. I det påfølgende metodekapittelet vil det bli gjort rede for hvordan jeg går frem for å undersøke hvordan lokalpolitikere *faktisk* opplever og møter de utfordringer de står overfor i tilknytning til kommunereformen og krysspress. Hvilke utfordringer blir ansett som særlig sentrale, og hvordan håndteres disse?

3. Forskningsdesign og metode

I dette kapittelet presenterer jeg hvordan jeg går frem for å besvare oppgavens problemstilling. Her vil valg av politisk sak, valg av kommune og respondenter bli presentert. Den metodiske tilnærmingen vil også bli gjort rede for.

3.1 Hvordan besvare problemstillingen – valg av metode

Problemstillingen min er, som nevnt tidligere, todelt. Jeg søker å undersøke *hvilke* utfordringer lokalpolitikere møter i krysspress-relasjonen mellom velger og sitt parti i forbindelse med kommunereformen. Dette spørsmålet har jeg i teorikapittelet søkt å belyse ved hjelp av representasjonsteori. Videre består problemstillingen min av et forklarende spørsmål, altså *hvordan* lokalpolitikerne imøtekommer disse utfordringene. Her har jeg benyttet rolleteori som et utgangspunkt, og ut i fra begrepet *rolle* belyst hvilke utfordringer lokalpolitikeren står overfor, og hvordan disse kan bli håndtert. Med dette grunnlaget har jeg dannet et analytisk rammeverk bestående av tre strategier; 1) *individet velger side*, 2) *kompromiss*, og 3) *unngåelse*. Ved bruk av dette rammeverket vil jeg da kunne kartlegge hvordan lokalpolitikere håndterer disse utfordringene.

Kommunereformen har blitt initiert og fremmet av den sittende regjering bestående av Høyre og Frp (Regjeringen, 2014). Det vil derfor være nærliggende å anta at det utvises et visst press fra disse partiene på sine medlemmer om å støtte denne reformen. Derfor har jeg vurdert det som hensiktsmessig å kartlegge atferden til lokalpolitikere fra en av disse partiene, og valget falt da på Høyre. Dette partiet har lenge hatt et klart standpunkt om et ønske om

omfattende endringer av den norske kommunestrukturen, og dermed en betydelig reduksjon av antallet kommuner (Jacobsen 2013). En lokalpolitiker fra Høyre vil dermed oppleve et press ovenfra fra sitt parti om å fremme behovet for kommunereform i sin respektive kommune. Samtidig vil lokalpolitikeren oppleve et press fra sine velgere som trekker i motsatt retning; innbyggere i norske kommuner er i stor grad motstandere av slike omfattende endringer av kommunestrukturen. Her vil altså lokalpolitikeren fra Høyre stå overfor et press fra sitt parti på den ene siden, og sine velgere på andre siden, altså et såkalt krysspress.

Jeg benytter meg av kvalitative eliteintervju for å belyse min problemstilling, da med en antakelse om at en vil få grundig kunnskap om de utfordringer lokalpolitikere står overfor i denne krysspress- situasjonen, og hvordan disse utfordringene blir møtt ved bruk av en slik metode. Jeg har valgt ut kommunereformen som den politiske saken som best belyser den krysspress-situasjonen som lokalpolitikere står overfor mellom partiet på sentralt nivå, og innbyggerne på lokalt nivå. Videre har jeg valgt én kommune som jeg skal intervju lokalpolitikere i. Viktige kriterier for valg av kommune er at Høyre er det dominerende partiet, og at motstanden blant befolkningen, også blant partiets velgere, er stor. Dersom disse kriteriene er på plass er sannsynligheten stor for at lokalpolitikere opplever et krysspress. Valget falt på Birkenes kommune – da denne kommunen oppfyller de overnevnte kravene.

Det er ingen tvil om at kommunereformen er en aktuell case for å belyse krysspress i en lokalpolitisk kontekst. En lokalpolitiker er nødt til å vurdere hvorvidt det skal tas hensyn til lokalbefolkningens holdninger til kommunereformen, eller om en skal vektlegge de kriterier som fremlegges på sentralt nivå. De valg en lokalpolitiker fatter i denne sammenheng kan få betydelige konsekvenser for vedkommende. Dersom en politisk representant fremmer en positiv holdning til kommunesammenslåing i en kommune der innbyggerne er motstandere av nettopp dette vil nok den politiske legitimiteten og støtten reduseres betydelig. Hvorvidt dette er konsekvenser de politiske representantene er villige til å stå overfor er opp til den enkelte. Det er imidlertid sikkert at slike beslutninger ikke alltid er like enkle å foreta, og at dette kan sette lokalpolitikeren i en utfordrende situasjon. Det er ingen tvil om at kommunereformen utsetter de politiske representantene for et betydelig krysspress, der de står overfor en rekke motstridende krav og forventninger fra både innbyggere på den ene siden, og det nasjonale parti i regjering på den andre siden. Vedkommende befinner seg i en krysspress- situasjon med motstridende forventninger og krav fra ulike aktører. Kommunereformen fungerer altså som et relevant case for å fremme de utfordringer som krysspress- situasjoner kan medføre, og en kan da søke å kartlegge hvordan lokalpolitikere håndterer disse eventuelle utfordringer.

I det følgende vil jeg fremme at det foreligger motstand på lokalt nivå i tilknytning til kommunereformen. Dette styrker kommunereformen som en aktuell case, og viser at det er sannsynlig at lokalpolitikeren vil oppleve et krysspress i forbindelse med denne reformen. Jeg vil også kort presentere Birkenes som kommune, og regionen kommunen inngår i. Videre vil jeg gjøre rede for min metode, kvalitative eliteintervju – hva innebærer en slik metode, og hvordan benytter jeg denne spesifikt for å belyse min problemstilling?

3.2. Motstand på lokalt nivå – et grunnlag for krysspress?

Foreligger det motstand på et lokalt nivå, altså blant innbyggerne i kommunene, mot kommunereformen? Eksisterer det en betydelig grad av motstand blant innbyggerne er det videre et grunnlag for å anta at det foreligger et krysspress på den enkelte lokalpolitiker. For å belyse hvorvidt det faktisk er motstand blant innbyggerne vil det bli lagt vekt på funn fremlagt av Baldersheim m.fl. (2003), og resultater av innbyggerundersøkelsene som er gjennomført av Respons Analyse og presentert i avisen Fædrelandsvennen (Udjus, 2015).

Baldersheim m.fl.(2003) fremmer at innbyggerne i mindre kommuner (i folketall) er mer tilfredse med tjenestetilbudet enn innbyggerne i større kommuner. Dette har sammenheng med at tjenestetilbudet i mindre kommuner bedre og raskere tilpasser seg befolkningens behov og interesser. Dette er såkalt allokeringseffektivitet (Baldersheim m.fl. 2003, Jacobsen 2009). En kan dermed anta innbyggerne i mindre kommuner i større grad vil innta negative holdninger til kommunesammenslåing. Videre forventes det at innbyggerne i kommuner med bedre økonomi (f.eks. kraftkommuner) vil utvise større motstand mot kommunesammenslåinger; særlig dersom det er mulighet for at kommunen blir slått sammen med en relativt fattig kommune (Monkerud og Sørensen 2010). En finner ingen sammenheng mellom motstand og perifere kommuner. Beliggenhet har altså lite å si. Det som synes å ha betydning er tjenestetilbudet som det er gjennomgående større tilfredshet med i mindre kommuner, og kommunens økonomi.

Når det gjelder individuelle egenskaper og holdninger til kommunesammenslåing er det i liten grad slik at enkelte grupper skiller seg ut som klare motstandere. Det er imidlertid tendenser til at enkelte i noe større grad utviser skepsis til å slå sammen sin kommune med en eller flere andre kommuner. Det er flere kvinner enn menn som er motstandere av kommunesammenslåinger. Denne motstanden kan knyttes til at kvinner oftere forholder seg til de kommunale tjenestene, og at større kommuner forventes å medføre et dårligere tjenestetilbud. Videre er det slik at slik at inntekt har betydning for hvilke holdninger

innbyggerne innehar. Innbyggere med høy inntekt utviser mindre skepsis til sammenslåinger enn de med lavere inntekt. Personer med høy inntekt har ofte flere valgmuligheter, og er da ikke like avhengig av det kommunale tjenestetilbudet som de med lavere inntekt. Den enkelte innbyggers partitilhørighet synes også å ha innvirkning på holdninger. Innbyggere som stemmer på Høyre og Arbeiderpartiet er i større grad positive til å slå sammen sin kommune med andre kommuner, enn innbyggere som er tilhengere av andre partier. Høyre og Arbeiderpartiet har i større grad enn de andre partiene stilt seg positive til omfattende omstruktureringer av den norske kommunestrukturen. Det er klart at de politiske skillelinjene også gjenspeiler seg blant befolkningen. Identitet og tilhørighet er også verdier som påvirker folks holdninger til kommunesammenslåinger. Innbyggere som opplever en sterk tilhørighet til sin bostedskommune er i betydelig større grad skeptiske til å slå sammen sin kommune med en eller flere andre kommuner (Baldersheim m.fl. 2003). Andre individuelle egenskaper slik som alder og utdanning viser seg, ifølge de analyser som blir fremmet av Baldersheim m.fl. (2003), å ikke inneha signifikant betydning.

Det som vil være interessant å belyse i denne sammenheng er hvorvidt det er motstand i kommunene som ligger rundt Kristiansand. Er innbyggerne skeptiske eller positive til å inngå i en storkommune med Kristiansand? Dette er spørsmål som er blitt fremmet i en analyse gjennomført av Respons Analyse. Denne analysen ble presentert i den regionale avisen Fædrelandsvennen, og vil her bli benyttet som et grunnlag for å kartlegge hvorvidt det er motstand blant innbyggerne i de omkringliggende kommunene rundt Kristiansand. I tillegg vil det også være interessant å kartlegge hvilke argumenter som fremgår av disse analysene. Underbygger disse argumentene de tendensene som blir fremmet av Baldersheim m.fl.(2003)? Holdninger til kommunesammenslåing ble kartlagt i syv kommuner i denne analysen. Disse kommunene er henholdsvis Vennessla, Iveland, Søgne, Songdalen, Birkenes, Lillesand og Kristiansand. Særlig interessant her er hvorvidt nabokommunene til Kristiansand ønsker å inngå i en storkommune med Kristiansand. Hva er grunnene til denne skepsisen? Hvilke argumenter blir fremmet av innbyggerne? Analysen viser at argumenter gjerne er knyttet til identitet og tilhørighet. Innbyggerne i mindre kommuner ønsker ikke å forsvinne inn i en storkommune. Flere av de mindre kommunene har svake tilknytninger til Kristiansand, og innbyggerne har gjerne sterkere relasjoner til andre kommuner. Eksempelvis er innbyggerne i Birkenes kommune skeptiske til å slå seg sammen med Kristiansand, men betydelig mer positive til å slå seg sammen med Lillesand. Birkenes har felles tradisjon og kultur med Lillesand, og dermed blir ikke identiteten truet i like stor grad ved en sammenslåing med

denne kommunen. Dette er også tilfelle i flere av de andre kommunene. Sentralisering er også et argument som blir fremmet mot å bli del av en storkommune. Dette argumentet er forankret i en frykt for «uttømming» av kommunens viktige funksjoner, og at arbeidsplasser vil bli forflyttet til Kristiansand. Det er også en frykt knyttet til at kvaliteten på tjenesteytingen blir redusert. Dette argumentet er i stor grad forankret i en demokratisk verdi. I mindre kommuner blir det gjerne fremmet at nærheten til innbyggerne er tettere, og at tjenestetilbudet da i større grad er tilpasset innbyggernes preferanser og behov som følge av denne nære relasjonen mellom folket og de politiske representantene (Jacobsen 2009). Innbyggerne anser da denne nærheten som truet ved å bli en del av en større kommune der oversikten over behov og interesser vil reduseres. Innbyggerne mister også selv oversikten over hvem som er ansvarlige for de beslutninger som fattes, og dette kan anses som en trussel for den enkelte innbygger og den demokratiske nærheten. På et individnivå samsvarer de funn i denne analysen i stor grad med de funn som fremgår av rapporten til Baldersheim m.fl. (2003). Kvinner er betraktelig mer skeptiske til kommunesammenslåing enn menn. Dette er gjennomgående for alle de kommuner som inngår i analysen. Individuer som stemmer Høyre er mer positive til å slå seg sammen med andre kommuner, både når det er snakk om kommunesammenslåing på en generell basis, og når det handler om å inngå i en storkommune med Kristiansand. Individuer som innehar annen partitilhørighet er imidlertid preget av større skepsis til sammenslåing – både generelt og i en storkommune. Eneste unntak er Birkenes kommune. Også Høyre-velgerne stiller seg her skeptiske til en kommunereform der kommunen inngår i en ny og større kommune med en eller flere andre kommuner. Dette er et svært interessant funn, og her kan en tenke seg at det kan eksistere en krysspress- situasjon mellom velger og lokalpolitikker.

Hvorvidt individer oppfatter sterk tilhørighet til sin kommune fremgår ikke av denne analysen, men en kan lese ut av de argumenter som blir fremmet i reportasjeserien til Fædrelandsvennen at en del av argumentene er knyttet til et ønske om å ikke miste kommunens identitet ved å inngå i en storkommune med Kristiansand.

Resultatene i analysen viser altså at det i stor grad er motstand mot kommunesammenslåing blant kommunene inkludert i undersøkelsen (Udjus, 2015). Denne motstanden er i stor grad gjeldende når folk blir spurt om hvorvidt de ønsker å slå sammen sin kommune med en eller flere nabokommuner. På et generelt grunnlag er ikke innbyggerne skeptiske i like stor grad. Et unntak her er Iveland. Her er skepsisen betydelig uavhengig av om det er snakk om sammenslåing med mindre nabokommuner, eller storbyen Kristiansand. Dette er tendenser som fremlegges av Baldersheim m.fl. (2003), og som videre blir underbygd av

innbyggerundersøkelsene som er gjort av Respons Analyse i forbindelse med kommunereformen. Disse tendensene viser at mange lokalpolitikere vil stå overfor utfordringer når det gjelder å fremme denne reformen overfor innbyggerne i sin kommune. Birkenes er en kommune der disse utfordringene viser seg i særlig stor grad. Det er klart at lokalpolitikere, både ordføreren og de politiske representantene i kommunestyret, vil stå overfor et krysspress. Innbyggerne og også Høyre – velgerne er motstandere av å slå seg sammen med Kristiansand og bli en del av en storkommune. Hvordan imøtekommer den enkelte lokalpolitiker dette krysspresset?

Det disse undersøkelsene viser er at stemningen for kommunesammenslåinger i en rekke kommuner er preget av skepsis. Lokalpolitikere er nødt til å forholde seg til disse holdningene. Inntar den politiske representanten en støttende holdning overfor innbyggerne, eller velger vedkommende å støtte opp om sitt partis politikk? Dette vil bli belyst ved kvalitative eliteintervju av lokalpolitikere som befinner seg i nettopp slike krysspress-situasjoner. Det som er sikkert er at det er betydelig grad av motstand på lokalt nivå blant innbyggerne, og at dette skaper et grunnlag for krysspress for den enkelte lokalpolitiker.

3.3. Om Birkenes kommune og regionen

Birkenes er en kommune i Aust-Agder fylkeskommune. Ordføreren, Arild Windsland, er fra Høyre, og partiet er dominerende i kommunestyret med hele åtte medlemmer – de er altså dobbelt så mange som det nest største partiet i kommunestyret (Birkenes kommune, 2015). Det første kriteriet for valget av kommune er dermed møtt. Grunnlaget for valg av kommune er videre basert på resultatene fra Respons Analyse sine meningsmålinger blant innbyggerne i kommunene i Knutepunkt Sørlandet. Knutepunkt Sørlandet er et omfattende samarbeid mellom de sju kommunene Birkenes, Lillesand, Iveland, Vennessla, Kristiansand, Søgne og Songdalen. Disse sju kommunene utgjør et bo- og arbeidsmarked der mange av innbyggerne i de omkringliggende kommunene pendler inn til Kristiansand for å arbeide. Et overordnet mål med samarbeidet er å skape bedre bo- og arbeidsforhold i regionen med Kristiansand som hovedsete (Knutepunkt Sørlandet, 2015) Respons Analyse gjennomførte i januar 2015 en meningsmåling blant innbyggerne i kommunene som inngår i Knutepunkt Sørlandet. Målet var å undersøke hvilke holdninger innbyggerne har til kommunesammenslåing. Den gjennomgående tendensen var at innbyggerne stilte seg mer positive til kommunesammenslåing dersom spørsmålet om sammenslåing ble stilt på et generelt grunnlag. Innbyggerne er derimot gjennomgående negative til å slå sammen sin egen

kommune med de andre kommunene som inngår i Knutepunkt Sørlandet og dermed bli en storkommune. Skepsisen er altså større mot Kristiansand. Tabellen under viser svarfordelingen i de sju kommunene. Spørsmålet jeg har valgt å trekke frem er hvorvidt innbyggerne er positive, negative eller ikke har noen oppfatning av om de ønsker å slå sin kommune sammen med de andre kommunene i Knutepunktet.

Tabell 3: Kommunene i Knutepunkt Sørlandet - svarfordeling

	Vennesla	Iveland	Søgne	Songdalen	Birkenes	Lillesand	Kristiansand
Positive	29%	20%	30%	31%	31%	34%	47%
Negative	59%	66%	55%	58%	55%	52%	34%
Ingen oppfatning	13%	14%	15%	11%	13%	15%	18%

Tabell 3: Motstanden mot å bli en del av en storkommune er relativt lik blant de sju kommunene, bortsett fra i Kristiansand der flere er positive enn negative. Av de sju kommunene er det fire som har Høyre-ordførere. Disse kommunene er uthevet i tabellen. Kristiansand er her ikke en aktuell kommune da motstanden ikke er særlig høy til å bli en del av storkommune. I de tre resterende aktuelle kommunene var motstanden nokså jevn, og valget falt til slutt på Birkenes kommune. Tallene i tabellen er hentet fra Respons Analyse som presenterte sine funn fra kommunene i Fædrelandsvennen (Udjus, 2015:9).

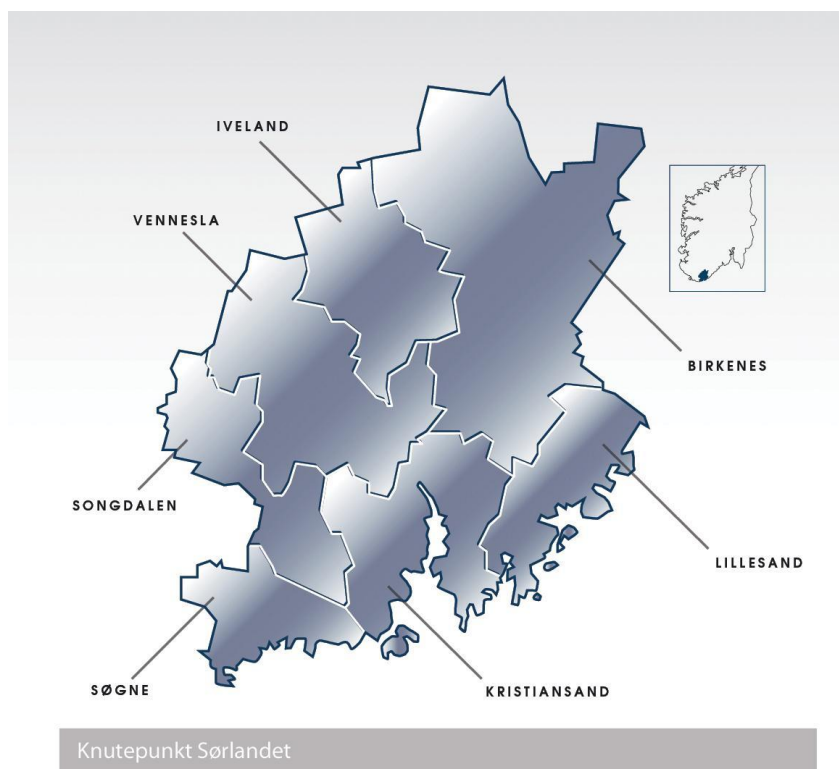
Fire av de sju knutepunktkommunene har Høyre-ordførere. Motstanden blant disse kommunene er nokså lik, og valget falt på Birkenes kommune. I denne kommunen var det 31 % av de spurte som stilte seg negative til kommunesammenslåing da de ble spurt generelt om sin holdning til kommunesammenslåing. 54 % stilte seg positive. Motstanden øker imidlertid når det er snakk om å inngå i en storkommune med Kristiansand og de andre kommunene i Knutepunkt Sørlandet; 55% er negative, og 31 % er positive. Birkenes kommune møter altså det andre kriteriet for valg av kommune, nemlig motstand blant befolkningen. Det er også kun et lite flertall av Høyres velgere i kommunen som støtter storkommunealternativet.

Forholdene ligger altså til rette for at lokalpolitikere i Høyres partigruppe i Birkenes står overfor et krysspress mellom sitt eget parti som er pådrivere for kommunereformen, og innbyggerne som er motstandere av å inngå i en storkommune. I det følgende vil jeg kort presentere Birkenes kommune, og hvilke sammenslåingsalternativer de står overfor. Hva er det som preger sammenslåingsdebatten i Birkenes?

Birkenes er en innlandskommune med 5053 innbyggere (per 01.10.14, Udjus, 2015). Kommunen slik vi kjenner den i dag ble opprettet i 1967 da den ble slått sammen av de tre kommunene Birkenes, Vegusdal og Herefoss (Thorsnæs, 2009). Birkeland er tettstedet og administrasjonssenteret som kommunens bosetting i stor grad er konsentrert rundt. Befolkningen er også konsentrert i tettstedene Vegusdal, Engesland og Herefoss. Industrien i kommunen er rettet mot skogbruk, kraftverk og annen industri. En rekke innbyggere pendler også til Kristiansand for å arbeide. Tall fra kommunebarometeret viser at økonomien i Birkenes har forbedret seg betydelig de to siste årene. Kommunen hopper opp fra en 425.plass i 2013, til en 257.plass i 2015 (Kommunal Rapport, 2015). Denne fremgangen skyldes at kommunen har tatt viktige grep om økonomien, blant annet ved innføring av eiendomsskatt.

Hvilke sammenslåingsalternativer står Birkenes kommune overfor? Birkenes er arealmessig en stor kommune, og grenser til en rekke kommuner; Evje og Hornes, Froland, Grimstad, Iveland, Lillesand, Vennesla og Kristiansand – hele sju kommuner, hvorav fire er en del av Knutepunkt Sørlandet. Den store geografiske utstrekningen innebærer at kommunen kan strekke seg etter flere sammenslåingsalternativer. Birkenes er som nevnt en del av Knutepunkt Sørlandet, og ordførerne i de syv kommunene har gått inn for at ulike sammenslåingsalternativer skal utredes. Bakgrunnen for utredningen er å skape et faktagrunnlag for lokalpolitikere slik at det enklere kan fattes beslutninger om hvilke kommuner som er hensiktsmessige å slå seg sammen med. Vedtak om kommunesammenslåing skal ikke fattes før utredningen er ferdig utarbeidet (Udjus, 2015).

Figur 2: Kart over Knutepunkt Sørlandet

Figur 2: Kart over Knutepunkt Sørlandet (Knutepunkt Sørlandet, 2015). Birkenes grenser mot flere kommuner, hvorav fire av kommunene inngår i Knutepunkt Sørlandet –samarbeidet. En rekke sammenslåingsalternativer er åpne for Birkenes kommune.

Regionen som Birkenes kommune inngår i er preget av at det er en funksjonell region.

Innbyggerne bor i én kommune, og arbeider i en annen. Sammenslåing av alle kommunene i Knutepunkt Sørlandet er derfor et mulig alternativ. Meningsmåling fra Respons Analyse viser imidlertid at dette ikke er populært blant befolkningen i kommunene, heller ikke i Birkenes.

For innbyggerne i Birkenes, er Lillesand et mer reelt alternativ. Lillesand er nabokommunen til Birkenes – og de to kommunene er nært tilknyttet hverandre – både historisk, kulturelt og geografisk. De har per dags dato pågående og planlagte samarbeid på en rekke områder slik som regnskap og revisjon, barnevern og tekniske tjenester (Udjus, 2015).

3.4. Eliteintervju

Denne metoden benyttes dersom en ønsker å tilegne seg grundig kunnskap om et fenomen. Dette fenomenet er ofte komplekst, og en søker gjerne å belyse et fenomen eller en problemstilling som i liten grad er forsket på tidligere. De respondenter som innehar informasjon og kunnskap om dette fenomenet er gjerne såkalte eliter, eller høyt utdannede individer (Aberbach og Rockman 2002). Ved slike intervju benytter en seg hovedsakelig av åpne spørsmål slik at en får den informasjon som er nødvendig for å belyse problemstillingen. Det er flere grunner til å benytte relativt åpne spørsmål ved bruk av eliteintervju som metode. En fordel ved å benytte eliteintervju er at en kan få grundig informasjon om et komplekst og tidligere lite utforsket kunnskapsområde. En intervjuer nemlig respondenter som har direkte tilknytning og erfaring til fenomenet en undersøker, og åpne spørsmål vil her bidra til å øke muligheten for å avdekke ny informasjon. Ved åpne spørsmål gir en respondentene mulighet til å reflektere, og en kan kartlegge «elites» egne oppfatninger og holdninger tilknyttet det aktuelle fenomenet. Dersom en benytter lukkede spørsmål, derimot, vil en gi respondentene mindre rom til å reflektere og fremme sine egne tanker rundt fenomenet. Dersom en bruker lukkede spørsmål har en også gjerne antakelser på forhånd om hvilke konklusjoner og resultater som vil følge av de aktuelle intervjuer, og en kan da begrense de konklusjoner som trekkes ved en slik tankegang (Jacobsen 2005).

Jeg anser eliteintervju som den mest hensiktsmessige metoden å benytte for å besvare min problemstilling. Respondentene mine vil bestå av flere lokalpolitikere som selv har erfaring tilknyttet krysspress, og de eventuelle utfordringer dette krysspresset medfører. De opplever fenomenet direkte. Disse respondentene vil da inneha mye og grundig kunnskap om nettopp krysspress, og jeg vil da ha mulighet til å kartlegge utfordringer og hvordan disse utfordringene blir møtt.

Hvordan kan jeg bevare validiteten, altså om jeg måler det jeg faktisk ønsker å undersøke, ved bruk av eliteintervju (Midtbø 2010)? Åpne spørsmål ved eliteintervju vil også være hensiktsmessig å benytte for å bevare responsvaliditet. En gir respondentene en intervjuer mulighet til å organisere sine svar og refleksjoner innenfor sitt eget rammeverk. Dette øker svarenes validitet, og vil da være fordelaktig å benytte i studier der en går i dybden. Når det gjelder reliabilitet, altså hvorvidt svarene er konsistente og nøyaktige vil dette være vanskelig å måle ved kvalitative intervju (Midtbø 2010). Her er jeg nødt til å stole på at respondentene er ærlige i sine svar. Det er også viktig å få frem her at jeg er ute etter respondentenes egne

oppfatninger og opplevelser – nøyaktighet og konsistens er ikke sentrale faktorer her. Når en forteller om sine egne holdninger og oppfatninger er en ikke nødvendigvis konsistent i sine svar.

3.4.1 Fremgangsmåte

Valget av respondenter i denne undersøkelsen er basert på en antakelse om hvilke personer som vil inneha mest kunnskap tilknyttet problemstillingen. Hvem kan gi best og mest informasjon? Problemstillingen min henviser direkte til lokalpolitikere. Det er derfor gitt at respondenter vil bli valgt ut fra den gruppen. Videre er det sentralt at disse lokalpolitikere befinner seg i en krysspress- situasjon, og at dette krysspresset er så sterkt at det vil medføre utfordringer. Som nevnt tidligere velger jeg ut lokalpolitikere fra Høyre ettersom det antas at disse vil oppleve press ovenfra om å fremme kommunereform. Videre er det viktig at jeg intervjuer respondenter i kommuner der motstanden er relativt sterk. Dersom innbyggerne i stor grad er motstandere mot å slå sammen sin kommune med en eller flere andre kommuner, vil det foreligge et grunnlag for krysspress «nedenfra». Jeg har altså valgt ut respondenter på grunnlag av hvilket parti vedkommende tilhører, og grad av motstand i kommunen. På grunnlag av disse kriteriene falt valget på Birkenes kommune i Aust- Agder fylke. Her er det betydelig motstand blant innbyggerne mot kommunesammenslåing, da særlig når det er snakk om å inngå i en storkommune med Kristiansand. Her er til og med Høyre- velgerne imot en slik sammenslåing. Ved intervju av lokalpolitikere fra Høyre i denne kommunen vil en antakeligvis få mye og god informasjon om dette krysspresset, hvilke utfordringer dette medfører, og hvordan disse utfordringene blir møtt.

I den aktuelle kommunen er det åtte lokalpolitikere som skal intervjues. En kan ikke oppnå et representativt utvalg med så få enheter, og dette er heller ikke hensikten med kvalitativ metode. Ved slike eliteintervju med relativt få respondenter vil en kunne fange opp det unike og spesielle, men ikke kunne generalisere utover utvalget. Hvorvidt en ønsker å si noe om det unike eller det generelle vil være en vurderingssak, og avhenger av problemstillingen. Dersom lokalpolitikernes oppfatninger og erfaringer tilknyttet krysspress og utfordringer skal fanges opp er det nødvendig med intervju der en går i «dybden», og lar respondentene formulere sine egne svar innenfor sine forståelsesrammer (Aberbach og Rockman 2002). Lokalpolitikere vil bli stilt få og relativt åpne spørsmål, slik at de selv kan kommunisere sine holdninger og opplevelser. Intervjuet er til en viss grad strukturert – spørsmålene blir stilt i en bestemt rekkefølge, og tar sikte på å ta opp de utfordringer problemstillingen henviser til. Rekkefølgen

på spørsmålene er bestemt med den hensikt å få en flyt i samtalen, men også for å få respondenten til å åpne seg i løpet av intervjuet. Krysspørsmål og utfordringer er ikke nødvendigvis enkelt å snakke om for de politiske representantene, og det vil da heller ikke være hensiktsmessig å innlede intervjuet med å spørre om hvilke utfordringer de har tilknyttet krysspørsmål- situasjonen. Det er mer fornuftig å begynne med mindre utfordrende spørsmål, og som får respondenten til å snakke om fenomenet problemstillingen tar for seg.

3.4.2 Intervjuprosessen

Utvalget av respondenter fant jeg blant medlemmene fra Høyre i Birkenes kommunestyre. Oversikt over kommunestyrets medlemmer fant jeg på Birkenes kommune sine hjemmesider. Jeg kontaktet kommunens servicetorg for å få tak i respondentenes e-postadresser da disse ikke var oppgitt på hjemmesiden. Da jeg mottok kontaktlisten med e-postadresser sendte jeg ut forespørsel om intervju til hele partigruppen til Høyre. Jeg lyktes ikke i å få tak i respondentene via e-post, dermed ringte jeg alle respondentene for å få avklart hvorvidt de hadde mulighet til å delta i forskningsprosjektet. Enkelte tok telefonen med en gang, andre var vanskeligere å få tak i. De aller fleste av kommunestyrets medlemmer arbeider ved siden av sitt verv, og de har da en travel hverdag. Hele prosessen, fra jeg kontaktet servicetorget første gang til gjennomføringen av siste intervju, tok omtrent seks uker. Det tok et par uker å få tak i kontaktlisten med e-postadressene til respondentene, og selve intervjuprosessen tok en måned.

Av åtte kommunestyremedlemmer fikk jeg intervjuet seks respondenter. Det var altså to av medlemmene som ikke deltok – en av dem hadde ikke tid til å delta, den andre fikk jeg ikke tak i etter gjentatte forsøk via både e-post og via telefon. Selve intervjuene foregikk på ulike lokasjoner – alt etter hvor det passet best for respondentene. Kun en av respondentene hadde eget kontor, de andre intervjuene fant sted på henholdsvis kafé, grupperom på UiA, og hjemme hos respondentene. Et av intervjuene ble gjennomført via telefon.

Hvor intervju finner sted kan påvirke hva respondenter sier. Atmosfæren mellom intervjuer og respondent kan fort bli avbrutt av omgivelsene dersom en for eksempel sitter på et folksomt sted. Intervjuene jeg gjennomførte var ulike. Hovedgrunnen er jo selvsagt fordi man intervjuer ulike mennesker – ingen intervju blir like, selv om man skulle ha foretatt intervjuet på samme sted for alle respondenter. Jeg merket at det var enklere å foreta intervjuet, og få grundige og omfattende svar fra respondenten når intervjuet fant sted på enten et kontor eller grupperom på UiA – altså nokså uforstyrrede steder. Da intervju ble foretatt på kafé eller

hjemme hos respondenten var det lett for å bli andre forstyrrelser slik som andre kafé- gjester, telefoner som ringer, og lignende. Intervjuet som ble gjennomført via telefon var preget av at respondenten hadde det travelt. Jeg måtte begynne rett på spørsmålene uten å forklare bakgrunnen for spørsmålene som ble stilt – dette bærer nok svarene fra intervjuet preg av. Men for å få respondenten til å stille var det viktig at intervjuet ble gjennomført så raskt som mulig. Fordelene med å faktisk få snakket med respondenten overveide ulempene med at det ble gjennomført en kortversjon av intervjuet.

Alle intervjuene ble tatt opp på diktafon, alle respondenter er anonyme og alle opplysninger innhentet gjennom intervju er behandlet konfidensielt og oppbevart på en passordbeskyttet minnepenn. Respondentene ble informert på e-post, og før selve intervjuet startet om at samtalen ville bli tatt opp. Ingen av respondentene uttrykte dette som problematisk. Intervjuguiden min består av fire relativt åpne spørsmål, og intervjuene hadde en varighet på omtrent 20 – 30 minutter. Det var altså snakk om korte intervju – men de var lange nok til at jeg fikk den informasjonen jeg trengte. Jeg bygde opp intervjuet slik at jeg ikke umiddelbart kastet respondenten ut i en krysspress- problematikk, men heller bygde litt opp mot dette spørsmålet. Jeg startet intervjuet med å spørre respondenten om vedkommende sitt standpunkt til kommunesammenslåing. Jeg antok at dette var et «ufarlig» spørsmål. I ettertid ser jeg at heller ikke dette spørsmålet nødvendigvis er ufarlig. Ikke alle respondenter svarte med en gang rett ut hva de mente om kommunesammenslåing. Litt ut i samtalen kom det ofte klarere frem hva de mente – alle var altså ikke direkte komfortable med å si umiddelbart hva de mener på dette punktet. Etter dette spørsmålet var stilt oppfattet jeg det som at de fleste respondenter ble mer komfortable og engasjerte, og åpnet seg mer om temaet. Jeg opplevde det ikke slik at respondentene synes det var vanskelig å snakke med meg om problematikken knyttet til motstridende forventninger fra eget parti og innbyggere. Alle respondentene var lette å snakke med, og de bidro med gode refleksjoner og synspunkter. Det var gjennomgående enighet om at dette er en problematikk som eksisterer. Flere respondenter var ikke i tvil om hvilket standpunkt de har til sammenslåing av Birkenes kommune. Andre respondenter uttrykte en mindre sikker holdning i sammenslåingsspørsmålet. I teorikapittelet utformet jeg tre ulike strategier som individer kan benytte seg av i såkalte krysspress-situasjoner. Bruken av disse strategiene er ikke nødvendigvis bevisst. Respondenter som har blitt plassert i de ulike strategiene er ikke nødvendigvis selv bevisst på sin bruk av strategi. Plassering av respondenter i ulike strategier er basert på det som har blitt sagt under intervjuene.

3.5. Det strategiske rammeverket som kartleggingsverktøy

Det strategiske rammeverket består som nevnt tidligere av tre strategier; individet *velger side* i krysspress-relasjonen, individet inngår *kompromiss*, eller *unngår* krysspress- situasjonen.

Disse tre strategiene blir benyttet for å kartlegge hvordan respondentene håndterer krysspress.

Hvordan går jeg så frem for å kartlegge håndteringen med grunnlag i disse strategiene? Eller med andre ord; hvordan plasserer jeg respondentene? Jeg har valgt å ta utgangspunkt i respondentenes utsagn gjennom personlige intervju. Det er disse utsagnene som er grunnlaget for respondentenes plassering i de ulike strategiene. Jeg har ikke spurt respondentene direkte om hvilke strategier de benytter. Dersom jeg hadde spurt respondentene direkte ville jeg nok ikke endt opp med et reelt bilde av krysspress-situasjonen, og håndteringen av krysspress. Få hadde nok eksempelvis sagt at de unngår krysspress- situasjonen. I denne studien rangerer jeg ingen av strategiene som gode eller dårlige, men det er nok noen som likevel ville hatt implikasjoner rettet mot å plassere seg i en strategi som kan sette dem i et «dårlig lys». En annen grunn til at jeg ikke har spurt respondentene direkte om strategier er at de *ikke* nødvendigvis er bevisst på hvordan de håndterer krysspress og de vanskeligheter en slik situasjon kan medføre.

Jeg har altså stilt respondentene spørsmål som omhandler en situasjon som kan medføre krysspress, nemlig kommunereformen. Ut fra disse spørsmålene har jeg fått tilstrekkelig med informasjon til å kunne plassere respondentene i ulike strategier. Jeg har videre kategorisert respondenter i ulike strategier ved å sammenligne kjennetegn ved de ulike strategiene med respondentens utsagn. Vi kan kalle disse kjennetegnene for «krav» som respondentene må møte for å bli plassert innenfor en strategi. En respondent som møter alle, eller de fleste, kravene til en strategi blir plassert innenfor denne strategien. Som sammenligningsgrunnlag har jeg tatt utgangspunkt i tabell 2, s. 41, som gir en oversikt over krysspress- strategier og hvilken atferd som er typisk innenfor de ulike strategiene. Strategiene skiller seg klart fra hverandre og det er dermed enkelt å kategorisere respondentene i de ulike strategiene. Jeg forhindrer dermed overlapping og «gråsoner» som hadde gjort prosessen med å plassere respondentene utfordrende.

4. Empiri og analyse

I dette kapittelet vil de empiriske resultatene fra de gjennomførte intervjuene bli analysert. Anonymiteten til respondentene vil bli bevart, og jeg benytter bokstaver (A- F) for å benevne de ulike respondentene. Ved bruk av sitater vil respondentene bli gjengitt så ordrett som mulig. Jeg har imidlertid utelatt ulike «vaneord» og setninger som ofte blir brukt av respondentene – dette for å unngå at de blir gjenkjent, og da for å ivareta anonymiteten. Målet med analysen er å besvare problemstillingen som denne oppgaven forsøker å kaste et lys over.

I analysen vil det bli fokusert på følgende områder;

- Opplever respondentene krysspress?
- Strategier
- Mandat

Ved å vektlegge disse tre punktene i analysen vil problemstillingen bli belyst; hvilke utfordringer møter lokalpolitikeren i relasjonen med velgeren på den ene siden, og det nasjonale partiet på den andre siden, og hvordan imøtekommer lokalpolitikerne disse utfordringene?

Hvorvidt og i hvilken grad respondentene opplever krysspress blir kartlagt først. Eksisterer det utfordringer for lokalpolitikere i relasjonen med sitt eget parti på sentralt nivå og relasjonen med velgeren på lokalt nivå? Dersom det kommer frem at lokalpolitikere står overfor krysspress eksisterer det videre et grunnlag for å kartlegge hvordan dette krysspresset og eventuelle utfordringer blir møtt. Derfor blir ulike strategier for håndtering fremlagt etter kartleggingen av krysspress. Til slutt følger en analyse av lokalpolitikernes oppfatning av sitt eget mandat – i hvor stor grad er de bundet av Høyre?

4.1. Opplever respondentene krysspress?

Motstand blant innbyggerne er en utfordring som blir fremlagt som sentral hos flere respondenter. Denne motstanden kan påvirke hvilke holdninger lokalpolitikere utviser utad. Denne påvirkningskraften synes å være så stor at den kan hindre en reell holdningsdannelse, og at enkelte lokalpolitikere unngår å fremme en mening i forbindelse med kommunereformen.

«Utad er det mange kommunestyrepolitikere som ikke har en mening om kommunesammenslåing for de er jo livredde for å si noe som ikke innbyggerne står for, og de kan jo miste stemmer på det også ikke sant» (respondent E).

«Det er et tema det er lett å bli litt feig å uttale seg på. Det er vel på grunn av at det berører nærmest alle i kommunen, og det er mange forskjellige meninger» (respondent F).

Denne utfordringen er forankret i den relativt sterke motstanden blant innbyggerne i Birkenes kommune, og en frykt for de konsekvenser et upopulært standpunkt kan få for det kommende kommunevalget.

«(...) det er mange som sitter på gjerdet som enten ikke har bestemt seg, eller som ikke sier hva de har bestemt seg for av taktiske grunner. For det kan jo være et upopulært tema å ta opp» (respondent F).

Det er tydelig at det foreligger et press nedenfra – fra befolkningen om ikke å foreta kommunesammenslåing, da særlig når det er snakk om å inngå i en storkommune med Kristiansand. Enkelte respondenter anså ikke motstanden blant innbyggerne som særlig stor når det dreide seg om å slå seg sammen med nabokommunen Lillesand. Motstanden er derimot større når det dreier seg om Kristiansand. Flere respondenter fremhevet at denne storkommune- frykten i stor grad er basert på følelser, og ikke fakta. Dette er en utfordring som må tas tak i.

«Det som er litt spennende og spesielt å se på er jo at det er over 50% som er for kommunesammenslåing. Men så er de imot å bli en del av en storkommune. Og det gapet der går jo rett og slett på det at det her er informasjon og et virkelighetsbilde som må endres» (respondent C).

Den samme respondenten fremmer en aktiv atferd rettet mot å nettopp informere innbyggerne. Målet er å skape en mer faktabasert holdning blant innbyggerne.

«Vi blir ikke bare del av en litt greit større kommune (Lillesand), nå blir vi en del av deres historie (...) og det er den informasjonen jeg prøver å få opp. Det tar jeg opp med innbyggerne også – at nå må dere huske på hva som kommer til å skje; å ja, nei det hadde de ikke tenkt på. Det er der realiteten er, alt det andre er følelser» (respondent C).

Innbyggerne er nødt til å bli informert om de utfordringer som eksisterer dersom en slår seg sammen med den nære og kjente nabokommunen. Begge kommuner er utfordret – da særlig økonomisk. Det står imidlertid verre til med Lillesand, og en sammenslåing vil ikke fungere

som en drivkraft for en positiv utvikling i Birkenes. Dette mener respondenten er sentralt å få frem. Dersom alle fakta ligger på bordet er det ikke sikkert at storkommunen Kristiansand er så skummel likevel.

Det er imidlertid ikke slik at det kun eksisterer et press fra innbyggerne. Respondentene fremmer at det også eksisterer et press ovenfra – fra partiet. To av respondentene som ble intervjuet fremmer eksplisitt at motstridende forventninger er utfordrende.

«Det er jo et dilemma du alltid har når du sitter i et parti som har regjeringsmakt; hvor stor lojalitet du skal gi til moderpartiet, og hvor stor lojalitet skal du gi til dine innbyggere» (respondent C).

Respondent C fremmer at det her er viktig å finne en balansegang, men at man på samme tid ikke skal være redd for å gå for det en tror på. Viktig her er å være tøff nok til henvende seg til både Høyre på sentralt nivå og innbyggerne når det er behov.

En annen respondent viser til den samme utfordringen.

«Det er egentlig vanskelig å vite hvordan en skal håndtere det med tanke på å blidgjøre Høyre sentralt og samtidig innbyggerne i Birkenes» (respondent F).

Respondent F sier videre at for partigruppa i kommunestyret er det ikke enkelt å bli enige om et standpunkt i sammenslåingsspørsmålet. Hvorvidt de blir enige er vedkommende ikke sikker på. Usikkerheten som hersker i Høyre i kommunestyret er i stor grad en konsekvens av motstridende forventninger fra to parter der flere av medlemmene ønsker å imøtekomme krav fra både parti og innbyggere. Dette er problematisk å få til.

På grunnlag av intervjuene som er gjennomført er det to utfordringer som blir fremhevet som særlig sentrale. Den første utfordringen er knyttet til den motstanden som ligger hos befolkningen – da spesielt når det handler om å bli en del av storkommunen Kristiansand. Denne motstanden er problematisk for lokalpolitikere for dersom en trår feil i sammenslåingsspørsmålet kan det få fatale følger for høstens kommunevalg. Det handler altså om en frykt for å miste stemmer. Denne motstanden blir videre begrunnet i mangel på informasjon ut til befolkningen – og dette er en utfordring som må tas tak i. Holdninger til kommunesammenslåing er i stor grad basert på følelser, og i for liten grad basert på virkeligheten og fakta.

Den andre utfordringen er hvordan lokalpolitikere skal håndtere og balansere lojaliteten til sitt eget parti og på samme tid være lojale overfor innbyggerne i kommunen. Lokalpolitikere

opplever altså krysspress, og utfordringer tilknyttet denne situasjonen. Denne problematikken bringer oss videre til strategier. Hvordan håndterer lokalpolitikerne krysspresset og utfordringene?

4.2. Strategier

Lokalpolitikerne som ble intervjuet står overfor utfordringer. Det er problematisk å skape, og utvise en klar holdning i forbindelse med kommunereformen. Lojalitet til partiet og lojalitet til innbyggerne kan være vanskelig å forene. I teorikapittelet ble det lagt frem tre ulike strategier som kan benyttes for å håndtere nettopp slike utfordringer. Empiri fra intervjuene viser at respondentene benytter seg av disse strategiene for å håndtere de utfordringene de står overfor.

4.2.1. Individet velger side i krysspressrelasjonen

Individet som benytter seg av denne strategien for å håndtere krysspress og motstridende forventninger velger å støtte en av aktørgruppene som utøver et press. Individet velger side. En kan skille mellom individer som passivt velger side, og individer som aktivt velger side. Den passive atferden er kjennetegnet av at individet velger side i krysspressrelasjonen, men gjør ingen videre forsøk på endre den andre aktørgruppens krav og forventninger. En aktiv atferd kjennetegnes av at individet forsøker å overbevise, utfordre eller manipulere den andre aktørgruppen til å endre sine krav og forventninger – en forsøker å få den andre aktørgruppen over på sin side.

Respondentene som faller innenfor denne strategien har inntatt et klart standpunkt i tilknytning til kommunesammenslåing. I kommunesammenslåingsdebatten er det to aktørgrupper som lokalpolitikeren står mellom – eget parti og innbyggeren. Respondentene har da enten valgt å holde med sitt eget parti eller innbyggerne i kommunen. Av de seks respondentene jeg intervjuet var det tre av dem som hadde inntatt et tydelig standpunkt, hvorav to respondenter var for kommunesammenslåing, mens en respondent var imot.

De to respondentene som er for kommunesammenslåing stiller seg klart positive til at Birkenes skal bli en del av en større kommune sammen med Kristiansand. Disse

respondentene mener at det er et behov for store kommuner – og da gjerne så stort som alle de syv kommunene i Knutepunkt Sørlandet.

«Jeg er for kommunesammenslåing. Jeg tror at hvis man skal klare alle oppgavene man blir pålagt så er vi nødt til det, og jeg ser ikke noe negativt med å bli en større enhet enn det vi er nå» (respondent E).

«Som lokalpolitiker har jeg bare gått i gang med å tenke litt regionalt også. Hva er best for Agder, hva er best for Sørlandet? Til syvende og sist er det bo- og arbeidsmarkedet vi bor og lever i så mye større enn to kommuner – det er jo Knutepunkt Sørlandet, det er jo minst det» (respondent C).

«Jeg mener det beste for regionen hadde vært om vi hadde laget 4-5 store kommuner på Sørlandet. For de to og to sammenslåingene er ikke noe annet enn at da gjør du noe, men du gjør ikke noe med verdi» (respondent C).

De to respondentene stiller seg på linje med sitt eget parti i spørsmålet om kommunesammenslåing, og det er da klart at de imøtekommer et grunnleggende krav for å havne innenfor denne strategien; de velger side. Gjennom intervju av disse to respondentene kommer det også tydelig frem at de ikke er redd for å vise hvilket standpunkt de innehar, og de er klar for å overbevise innbyggerne om at sammenslåing av Birkenes kommune er den riktige veien å gå.

«Jeg går for det jeg mener er best, og så får velgerne stemme på meg hvis de vil, og hvis ikke så får de la være. Jeg lar meg ikke styre av sånn, fordi jeg må ta et standpunkt og gå for det jeg tror på» (respondent E).

Her kommer det klart frem at respondenten ikke lar seg styre av stemmene, men heller av det vedkommende tror på. Da jeg intervjuet respondenten uttrykte vedkommende sin tro på de fordeler kommunesammenslåing kan medføre for kommunen. Respondenten innehar en sterk overbevisning om sitt standpunkt, og er dermed heller ikke redd for å forsøke å overbevise innbyggerne om det samme. Respondenten vektlegger at mye av motstanden blant innbyggerne, og andre kommunestyremedlemmer, er basert på frykt for det nye og ukjente.

Den andre av de to respondentene som er for sammenslåing av Birkenes kommune er heller ikke redd for å fremme sitt standpunkt overfor innbyggerne.

«Kommunesammenslåing kommer – det er mitt budskap til innbyggerne»

(respondent C).

Respondenten uttrykte på intervjuet behovet for å informere innbyggerne om konsekvensene av å slå seg sammen med den kjente og nære nabokommunen. Motstanden blant innbyggerne er nemlig ikke stor til å slå seg sammen med Lillesand, og det mener respondente er et resultat av mangel på informasjon ut til befolkningen.

«Det som er litt spennende og spesielt å se på er jo at det er over 50% som er for kommunesammenslåing. Men så er de imot å bli en del av en storkommune. Og det gapet der går jo rett og slett på det at det her er informasjon og et virkelighetsbilde som må endres»
(respondent C).

Respondenten mener at dersom innbyggerne var klar over de mulige negative konsekvensene av å slå seg sammen med Lillesand kommune, ville ikke dette alternativet fremstå som like attraktivt. Både Birkenes og Lillesand har slitt med økonomien, men Lillesand ligger noe dårligere an enn Birkenes. Respondenten fremmer at dersom en skal slå seg sammen er det nødvendig at det foreligger en verdi for kommunen. Dette vil kommunen oppnå ved å slå seg sammen og bli en del av storkommune. Kristiansand er da her svært sentral. Det fremkommer klart at respondente aktivt forsøker å overbevise innbyggerne og velgerne i kommunen om å endre sitt standpunkt. Denne overbevisningen består da i bidra med økt informasjon om mulige konsekvenser av å unngå å slå seg sammen i det hele tatt, eller å slå seg sammen med de mindre nabokommunene. Respondente vil fremme det som er det beste for kommunen og dens innbyggere – det er ikke to og to sammenslåinger med den litt større nabokommunen.

Det er her klart at begge disse respondentene velger side i krysspressrelasjonen, og at de inntar en aktiv atferd – de søker å overbevise innbyggerne om å endre sine holdninger.

Den tredje respondente som velger side i sammenslåingsspørsmålet er imot at Birkenes skal slå seg sammen med andre kommuner. Respondente mener at dagens kommuner er i stand til å styre seg selv, og at det derfor ikke er nødvendig med omfattende kommunesammenslåinger. Respondente fremmer imidlertid at mange kommuner ikke er i stand til å styre seg selv, og at det da er forståelig at de må slå seg sammen. Når det gjelder Birkenes kommune er respondente klar på at kommunen er i stand til å styre seg selv. Respondente vektlegger at det er behov for enkelte endringer i kommunens administrasjon for å oppnå en mer effektiv drift, men at dette er endringer som kan forekomme uten at en foretar en så drastisk endring som kommunesammenslåing.

Respondenten er klar på sitt standpunkt, og fremlegger på samme tid at det er viktig å høre på innbyggerne og deres meninger. Respondenten fremmer som særlig viktig at en som lokalpolitiker skal gi velgerne et produkt – holder ikke det produktet mål vil ingen kjøpe dette produktet en gang til. Skal Høyre forbli det største partiet ved neste kommunevalg er de nødt til å handle på vegne av innbyggerne.

Respondenten er selv klar på at han hører på innbyggerne, og går for det de mener.

«Jeg er i utgangspunktet mot ei kommunesammenslåing, og hvis folket er imot så strekker jeg meg etter de rett og slett» (respondent B).

Med utgangspunkt i intervjuet jeg hadde med respondenten vil jeg si at vedkommende inntar en passiv atferd. Respondenten har valgt samme side som innbyggeren, men har ikke noen videre intensjoner om å forsøke å overbevise sitt eget parti om å endre standpunkt.

Respondenten er uenig i den lokale håndteringen av flere saker, deriblant kommunesammenslåing, eiendomsskatt og det faktum at kommunen ikke fremmet interesse for å få fengsel. Respondenten fremmer at vedkommende ikke vil fortsette som kandidat på Høyre sine lister ved lokalvalget.

Jeg vil ikke stå på lista til Høyre igjen i år, eller nå til valget for det går så inn på meg når jeg ser på galskapen at jeg vil holde meg vekk (respondent B).

En kan argumentere for at respondenten her med denne uttalelsen tar en aktiv avgjørelse. Dette betviler jeg ikke da det å trekke seg fra sitt parti i protest er en sterkt handling. Jeg har imidlertid kategorisert aktiv atferd innenfor denne strategien som et forsøk på enten å overbevise, utfordre eller manipulere den andre aktørgruppen til å endre sitt standpunkt. Med utgangspunkt i denne kategoriseringen faller ikke respondenten innenfor den aktive atferden innenfor denne strategien.

Det er altså tre respondenter som håndterer de utfordringer de står overfor ved å velge side – de tar et klart standpunkt. Denne strategien skiller videre mellom aktiv og passiv atferd. Her havner respondenter innenfor begge kategoriene. To av respondentene søker aktivt å overbevise innbyggerne om at en større kommunesammenslåing er det beste for alle i Birkenes kommune. De ønsker å overbevise innbyggerne gjennom økt informasjon og ved å være klare på hva de selv mener. Innenfor denne strategien kan individer også forsøke å utfordre og manipulere den andre aktørgruppen. Det har jeg ikke grunnlag for å si at respondentene gjør basert på intervjuene jeg har hatt med dem.

En respondent inntar en mer passiv atferd ettersom vedkommende ikke direkte tar opp kampen med sitt eget parti i spørsmålet om kommunesammenslåing. Respondenten inntar samme standpunkt som innbyggerne, og håper at partiet tar en ny vending med en ny ordfører i ledelsen. Høyre må levere det produktet de har lovet – og vil ikke innbyggerne slå seg sammen med Kristiansand, eller andre omkringliggende kommuner, skal det heller ikke gjennomføres.

4.2.2. Kompromiss

Denne strategien kjennetegnes av at individet forhandler med de aktørgruppene som fremmer ulike og motstridende forventninger og krav. Individet vil forhandle seg frem til en balansert løsning alle aktører blir tilfredse med – selv om en ikke imøtekommer noen forventninger og krav fullt ut.

Én av respondentene jeg intervjuet håndterer ulike krav fra eget parti og innbyggere ved å trekke frem muligheten for et kompromiss. I utgangspunktet stiller respondenten seg svært skeptisk til en sammenslåing av Birkenes kommune, da særlig en sammenslåing med Kristiansand. Det blir for stort mener respondenten. Respondenten er klar på at det ikke kan få noen positive konsekvenser for kommunen og innbyggerne dersom en slår seg sammen med Kristiansand. En vil miste en viktig del av demokratiet, nemlig den lokale styringen og innbyggernes stemme. Innbyggeren vil ikke lenger være i stand til å ytre sine meninger og utfordringer direkte til sine politiske representanter.

«I utgangspunktet så er jeg tilhenger av små kommuner på grunn av at innbyggeren vil ha mer nærhet til «Per Ove» på gata – de kjenner han i hvert fall med navn og kan legge frem sånne saker på sparket. Det kan du ikke gjøre i en storkommune. Det blir helt umulig. Så jeg er nok ganske klart imot en storkommune med Kristiansand» (respondent D).

Respondenten er imidlertid klar over at det nåværende standpunkt kan bli endret som følge av de oppgavene kommunen blir pålagt i fremtiden.

«Jeg har i utgangspunktet et ganske klart standpunkt – hvis ikke påleggene kommer og velter mitt standpunkt» (respondent D).

Respondenten forholder seg til realiteten, og er klar over hvilke konsekvenser det får dersom kommunen får nye omfattende oppgaver – de vil vanskelig klare seg alene. Respondenten er i

liten grad villig til å bli en del av Kristiansand, men ønsker at det blir forhandlet frem et kompromiss.

«En kan si at en egen kommune er plan A. Birkenes og Lillesand plan B. Birkenes, Lillesand og Grimstad plan C. Da har du rekkefølgen i de. Storkommune står på plan Å» (respondent D).

Storkommune med Kristiansand er altså respondentens siste alternativ. En sammenslåing av Birkenes og Lillesand anser respondenten som det beste alternativet når oppgavene blir for store til at Birkenes kan klare seg på egen hånd.

«Jeg ser nok plan B som det mest realistiske som følge av alle påleggene» (respondent D).

Respondenten er altså villig til å vike fra sitt opprinnelige standpunkt, og da komme frem til et alternativ som respondenten selv, innbyggerne og Høyre kan akseptere. Respondenten benytter seg klart av en kompromiss-strategi. En kommunesammenslåing mellom Birkenes og Lillesand imøtekommer ikke Høyre sentralt sine forventninger om en ny kommunestruktur som er bedre tilpasset funksjonelle bo – og arbeidsregioner. Mange av innbyggerne i Birkenes pendler til Kristiansand for å arbeide, og Birkenes og Kristiansand utgjør i større grad en bo – og arbeidsregion enn kompromissalternativet. Men dersom dette alternativet blir en realitet foretar Birkenes kommune en sammenslåing og de imøtekommer til en viss grad forventninger fra sentralt nivå. Innbyggere som ikke ønsker å slå seg sammen med Kristiansand, vil også til en viss grad få møtt sine forventninger ved å slå seg sammen med Lillesand. Det er et nærere og bedre alternativ for mange.

4.2.3. Unngåelse

Individer som benytter seg av denne strategien kan benekte behovet for endring, flykte fra beslutningskonteksten, eller utsette beslutningstakingen. En kan trekke et skille der individet ikke forstår nødvendigheten med å endre seg i samsvar med gjeldende krav og forventninger, og der individet forstår at det er nødt til å fremkomme endringer, men vedkommende kvier seg for å ta en beslutning. Skillet går altså mellom der individet benekter og flykter fra situasjonen, og der individet utsetter beslutningstakingen. Utsettelse er en «mildere» reaksjon enn benektelse og flukt.

To av de seks respondentene jeg intervjuet vil jeg plassere innenfor unngåelses- strategien. Det kom klart frem av intervjuene at respondentene utsetter beslutningstakingen.

«Foreløpig er jeg klar på at jeg ikke vil slå meg sammen med noen. En må få noe mer på beinet før en kan ta stilling til det» (respondent A).

«Hvis du er ute etter personlig standpunkt så må jeg forholde meg åpen foreløpig. Jeg må ha litt mer fakta på bordet. Jeg synes det er litt for tidlig å låse meg til et standpunkt nå» (respondent F).

Begge respondentene benytter seg altså av den noe «mildere» formen for unngåelses-strategi – de verken benekter endringsbehovet eller flykter fra beslutningssituasjonen. De utsetter imidlertid beslutningstakingen.

Respondentene fremhever at det på det nåværende tidspunkt er vanskelig å gjøre seg opp en klar mening. En viktig grunn til dette er at det foreligger lite informasjon om hva det innebærer for kommunen og for innbyggerne å slå seg sammen. Hva er de mulige fordeler og ulemper? Dette er, ifølge respondentene, gitt alt for lite informasjon om. En av respondentene sier at det meste av den informasjonen vedkommende sitter inne med kommer fra det som står i media, og ikke fra Høyre sentralt.

Unngåelse er ikke nødvendigvis en bevisst strategi fra respondentenes side, og det er mange grunner som kan foreligge bak en slik atferd – bevisste og ubevisste. En viktig grunn for utsettelsen her er at det foreløpig eksisterer for lite informasjon om hvilke konsekvenser det får for kommunen å slå seg sammen, eventuelt ikke slå seg sammen. Dette er den grunnen som direkte blir uttalt av respondentene. Det fremmes dog av respondentene en annen problematikk som kan ha en innvirkning på hvordan respondentene håndterer kommunesammenslåingsspørsmålet. Nemlig det at en står overfor ulike forventninger fra eget parti Høyre og innbyggerne.

«Det er egentlig vanskelig å vite hvordan en skal håndtere det med tanke på å blidgjøre Høyre sentralt og samtidig innbyggerne i Birkenes» (respondent F).

Lokalpolitikere befinner seg i midten mellom to ulike aktører, og det er utfordrende å utforme et standpunkt som kan aksepteres av begge parter. Her kan en tenke seg at denne problematikken er en medvirkende faktor når respondentene utsetter å fremme sitt endelige standpunkt. Respondentene kan ikke holdes ansvarlige for sitt standpunkt dersom de enda befinner seg i tankeprosessen, eller dersom de rett og slett ikke går ut med sine holdninger foreløpig. En av respondentene sier at det er mange lokalpolitikere som ikke ønsker å gå ut offentlig med sitt standpunkt enda. Det er lokalvalg i år, og av taktiske grunner er det lurt å

være avventende med å uttrykke sitt standpunkt. Trår lokalpolitikere feil kan dette få konsekvenser for valget. Det er en grundig tankeprosess som skal gjennomgås, og det er usikkerhet blant lokalpolitikere hva som er det beste for kommunen. Det er nødt til å foreligge mer informasjon slik at et klart og veloverveid standpunkt kan bli fattet.

De to respondentene havner klart innenfor unngåelsesstrategien da de utsetter å ta et endelig standpunkt i sammenslåingsspørsmålet. Jeg har ikke grunnlag for å si hvorvidt respondentene benytter dette som en bevisst eller ubevisst strategi, altså om de bruker strategien av taktiske grunner, eller om det kun er på grunn av et behov for mer informasjon og ikke som et steg i en mer strategisk plan. Da måtte jeg ha foretatt et mer dyptgående intervju. Jeg kan imidlertid med grunnlag i intervjuene identifisere to grunner til respondentenes utsettelse; 1) mangel på informasjon gjør det vanskelig å gjøre seg opp en klar mening, og 2) det er vanskelig å balansere og imøtekomme forventninger fra eget parti på sentralt nivå og innbyggerne i kommunen.

4.2.4 Oppsummering av strategier

Strategiene som ble gjort rede for i teorikapittelet klarer å fange opp de ulike måtene respondentene håndterer de utfordringer de møter i forbindelse med kommunereformen, og de motstridende forventninger og krav fra Høyre på sentralt nivå og innbyggerne i kommunen. Et interessant funn i denne sammenheng er variasjonen i bruken av strategier blant respondentene – innad i samme partigruppe er det flere ulike strategier i bruk. I tabellen under kan en se en oversikt over respondentenes bruk av strategier.

Tabell 4: Respondentenes bruk av strategier

	Strategi		
	Velger side	Kompromiss	Unngåelse
Respondent			
A		X	XX
B	XX	X	
C	XXX		
D	X	XX	
E	XXX		
F		X	XX

Tabell 4: Oversikt over respondenter og hvilken strategi de benytter. En verdiskala fra 1-3 blir benyttet for å vise styrken på respondentens bruk av strategiene. En respondent som klart benytter en kompromiss-strategi vil da score 3 på denne skalaen. De fleste respondenter havner imidlertid ikke kun innenfor én strategi – en kan for eksempel velge side i kommunesammenslåingsdebatten, men likevel være tilbøyelig til å inngå et kompromiss dersom det er nødvendig.

Som en ser i tabellen er det kun to respondenter som klart benytter seg av én strategi. De andre respondentene innehar gjerne elementer fra flere strategier. Tre respondenter velger side i kommunesammenslåingsspørsmålet, hvorav to respondenter inntar en aktiv atferd, og en respondent inntar en mer passiv atferd. En av respondentene anser det som hensiktsmessig å inngå et kompromiss som følge av de påleggene som vil komme fra sentralt nivå. To av respondentene utsetter å fremme sitt standpunkt før det er kommet mer informasjon.

I analysen har jeg vektlagt de strategier respondentene har oppnådd høyest verdi innenfor, og de holdninger som preget intervjuene. Jeg mener da at jeg gir en god kartlegging av respondentenes holdninger og håndtering av utfordringer. I analyseprosessen av intervjuene synes jeg det ikke var vanskelig å plassere respondentene i de ulike strategiene. Det var ingen respondenter som ikke kunne kategoriseres innenfor en av de tre strategiene. Strategiene er dermed dekkende og evner å forklare hvordan respondentene håndterer relasjonen med sitt parti på sentralt nivå på den ene siden, og velgeren på den andre siden. I analysen av utfordringer kom det frem at det kan være problematisk å forene lojalitetskrav fra eget parti og egne innbyggere. Det foreligger et krysspess. Jeg mener da at strategiene er i stand til å forklare hvordan respondentene håndterer krysspess.

Strategiene evner altså å forklare hvordan respondentene håndterer krysspress. Det som videre er interessant å merke seg er spredningen i strategier blant respondentene. Hva skyldes dette? Det er mulig at dette kan ha sin bakgrunn i partimedlemmenes mandat fra sitt eget parti. Respondentenes mandat fra Høyre vil bli analysert i det påfølgende med bakgrunn i de foretatte intervjuene.

4.2.5 Respondentenes bruk av strategier – hva skyldes spredningen?

Et særlig interessant funn fra de empiriske data er knyttet til variasjonen eller spredningen av strategier hos respondentene. Respondentene kommer alle fra samme partigruppe, men likevel er det en relativt stor spredning innad i gruppen. Hva skyldes denne spredningen? Er denne variasjonen et fenomen som er spesielt for Høyre som parti? Og dersom dette er tilfellet - hvorfor er det slik?

Disse spørsmålene kan studeres i lys av det frie mandatet som preger partiet og dets medlemmer. Det er ingen tvil om at det er stor takhøyde i Høyre – medlemmene har et stort handlingsrom. Dette handlingsrommet åpner opp for mange ulike måter å håndtere kommunesammenslåingsspørsmålet på. Empirien fra intervjuene viser at mine respondenter benytter seg av dette handlingsrommet. Alle de tre strategiene blir benyttet innad i partigruppen. Det er klart at respondentene har frihet til å handle slik de ønsker, og at denne muligheten blir benyttet. Spredningen i bruken av strategier blant respondentene kan forklares med det frie mandatet de er gitt.

Friheten blir selvsagt fremmet som positiv hos respondentene. For enkelte er det en svært viktig grunn for at de ble med i partiet.

«(...) det var en av grunnene til at jeg sa ja til å stille for Høyre. For jeg sa det at jeg ville ha frihet til å bryte i saker og stemme for det jeg mener» (respondent D).

Men det er også klart at det innebærer utfordringer. En utfordring som er blitt nevnt tidligere i oppgaven er at medlemmene ikke nødvendigvis har den tryggheten at de kan begrunne upopulære standpunkt med at partiet har bestemt det. Selvsagt er det slik at dersom et vedtak er besluttet kan en fremme at det er ingen vei tilbake – endringer kommer uavhengig av hvilket standpunkt en har. Det er imidlertid slik at ikke alle omstridte saker er vedtatt sentralt – prosessen pågår, og nettopp denne prosessen kan være slitsom når det eksisterer mye frihet. Lokalpolitikeren som enda ikke har inntatt et klart standpunkt kan oppleve et press fra flere nivå; nedenfra fra innbyggerne i kommunen, og ovenfra fra Høyre sentralt.

4.3. Mandat – hvor bundet er partimedlemmene i Høyre?

Alle de seks respondentene jeg intervjuet fremhevet at det i Høyre er god takhøyde, og at de har tilstrekkelig frihet til å mene hva de vil. Dette gjelder både Høyre på sentralt nivå og på lokalt nivå.

«Det er god takhøyde i Høyre, og det har det vært hele tiden. Så jeg har brutt meg fra partiet mitt i flere saker i bystyret» (respondent D).

«Jeg føler ikke noe press selv om jeg tilhører et parti som på regjeringsplan fronter dette her, så føler ikke jeg er nødt til å fronte det (respondent A).

Det som videre er interessant er at respondentene sier at det på et generelt nivå, altså i ulike saker, er mye frihet i Høyre. Når det gjelder kommunereformen antar respondentene at de i likhet med andre saker også vil ha frihet til å mene det de selv oppfatter som riktig.

Kommunesammenslåing er en sak de i liten grad har diskutert i kommunestyret, og de har dermed liten erfaring med hvor mye frihet de får til å mene det de vil. Respondentene tar imidlertid utgangspunkt i at de får like mye frihet her som i andre saker.

Kommunesammenslåing er altså en sak som i liten grad er blitt diskutert i partigruppa og på kommunestyremøter i Birkenes.

«Det er egentlig så lite vi har pratet om det synes jeg. For vi har liksom ventet på litt sånn mer greie på tingene. Vi har jo vedtatt å la disse Knutepunktkommunene diskutere dette og komme med et utkast» (respondent A).

«Ordføreren har jo jobbet en del med det og tatt det opp, men i resten av gruppa vår, eller resten av kommunestyret, har det vært lite diskusjon annet enn at de ikke vil til Kristiansand. De vil til Lillesand» (respondent E).

Det har altså vært lite reell diskusjon om kommunesammenslåing. En respondent sier at Høyre har presset på dem som kommune, og ikke som parti, om å diskutere kommunesammenslåing og finne ut av hvilke kommuner de vil slå seg sammen med. Friheten er stor, og dette kan være en viktig grunn til at kommunestyret til en viss grad unngår å diskutere sammenslåingsspørsmålet. Friheten åpner opp for utsettelse.

Kommunesammenslåing er et følsomt tema og det er mange ulike meninger. Innad i partigruppa er det splittede holdninger, noe spredningen i bruken av strategier viser tydelig.

Alle respondentene mener altså at det gis tilstrekkelig frihet fra Høyre på sentralt nivå til å fremme sine egne meninger. Takhøyden er stor. Dette føler de også i forbindelse med kommunereformen, men det blir på samme tid fremhevet at det er blitt gitt lite føringer fra sentralt nivå ned til det lokale nivå. Mangelen på føringer gir rom for mange ulike meninger, men fører også til at sammenslåingsprosessen blir dratt ut. Det kan bli en slitsom prosess for lokalpolitikere. Hvilke implikasjoner og utfordringer dette kan få for partimedlemmene i saker preget av krysspress vil bli drøftet i det påfølgende kapittel.

4.3.1 Opplever respondentene et krysspress til tross for sitt frie mandat?

Et spørsmål en kan stille seg er om respondentene selv opplever at de står overfor et krysspress. Empirien fra intervjuene viser at respondentene oppfatter sitt mandat som fritt i forhold til sitt eget parti, og noe mer usikkert overfor sine innbyggere. Dersom respondentene er så frie til å mene det de selv anser som best hvordan kan det da foreligge et krysspress?

For det første er det slik at respondentene sier seg enig i at det foreligger motstridende forventninger og krav fra henholdsvis eget parti og innbyggere. Det fremmes at det foreligger lojalitetskrav fra begge aktører, og at det er vanskelig å blidgjøre både Høyre sentralt og innbyggerne i kommunen. Dette kan fremstå som noe uforenlig med at de opplever sitt mandat som fritt. En kan her tenke seg at respondentene har et så fritt mandat at de føler at de kan håndtere situasjonen slik de ønsker. Bruken av strategier fremlagt tidligere i denne analysen viser at dette også er tilfelle.

En av respondentene fremmer at de nok kan mene hva de vil, men at en til slutt er nødt til å gjøre som partiet bestemmer som følge av oppgavene kommunene blir pålagt. Her hevdes det at det er en forskjell mellom å mene det en vil, og handle slik en vil.

«Mye av greia er jo om man kan klare oppgavene om man ikke slår seg sammen. Så vil du ikke, så skal du det. Så det kan jo virke som en demokratisk prosess, men så er det kanskje ikke det» (respondent A).

Respondenten fremmer at det foreligger et press fra eget parti i den forstand at kommunene, som følge av pålegg og oppgaver, ikke blir i stand til å forbli en egen kommune. Presset fra eget parti er altså forankret i en forventning om at de skal utrede alternativer for hvilke kommuner de ønsker å slå seg sammen med. En annen respondent sier at den friheten de har fått fra Høyre er knyttet til prosessen med å finne ut hvem de skal slå seg sammen med. Her kan det eksistere en forventning om at det å fortsette å stå alene som kommune ikke er et

alternativ. En kan tolke det slik at respondentene i realiteten har fritt mandat innenfor visse rammer, og selv om det eksisterer et fritt mandat så er det også et krav om å være lojal overfor sitt parti. Det er riktignok variasjoner knyttet til hvor sterkt det enkelte medlem føler at denne lojaliteten er gjeldende og viktig.

Det presset respondenten møter fra sitt eget parti vil i stor grad være forankret i å finne sammenslåingsalternativer for en kommunereform som uunngåelig kommer. Presset ovenfra er da sammensatt; respondenten opplever et lojalitetskrav, og/ eller respondenten føler seg presset av en realitet og en reform som kommer uavhengig av hva en mener.

Presset nedenfra er basert på at innbyggerne i stor grad er motstandere av å bli en del av en storkommune, og at respondentene enkelt kan holdes ansvarlig for sine standpunkt. Velger respondenten feil, kan det få negative følger for kommunevalget. Nærheten til innbyggeren har da sine positive og negative sider. Positivt i den forstand at representanten kan fange opp preferanser blant innbyggerne, og negativt ettersom det er vanskelig å vite hvilke preferanser som skal prioriteres og en kan bli nødt til å forsvare sine standpunkt direkte overfor innbyggerne. Problematikken er da knyttet til hvordan en skal håndtere disse motstridende kravene. Fritt mandat eller ikke – forventningene og kravene er der fortsatt. Det foreligger altså et krysspress selv om mandatet er fritt. Det usikre mandatet fra innbyggerne legger imidlertid et større grunnlag for krysspress. De politiske representantene er ikke sikre på hvordan de skal forholde seg til sitt mandat, og dette har gjerne sin begrunnelse i at de representerer innbyggere i et samfunn preget av heterogenitet og et mangfold av meninger og verdier. Det er klart at denne heterogeniteten danner et grunnlag for krysspress.

4.3.2 Ubundet av sitt eget parti – udelt positivt?

Hvilke implikasjoner kan friheten i partiet medføre? Utfordringer tilknyttet prosessen er allerede blitt nevnt. Det er klart at prosessen knyttet til kommunesammenslåing er slitsom. Prosessen er tidsbegrenset i den forstand at Høyre har satt seg som mål at de lokale prosessene, og nødvendige vedtak skal være fattet innen 2017. Men friheten i prosessen åpner for at mange meninger får et fritt spillerom. Prosessen med mange og delte meninger oppleves som vanskelig for lokalpolitikere. Den åpne prosessen åpner også opp for at motstanderne av reformen får mulighet til å dominere mye av debatten. En kan stille spørsmålsteget ved om en tynger prosessen unødvendig mye ved å ha et så fritt spillerom dersom reformen likevel skal gjennomføres. Mange legger mye tid i å motarbeide noe som

uunngåelig kommer. En av respondentene fremmer at dette frie mandatet kan medføre utfordringer for både partimedlemmene, og for partiets politikkutførelse på nasjonalt nivå.

Denne respondenten uttaler det slik;

«(...) nå gir du faktisk en mulighet til alle de som er motstandere av det til å virkelig kjøre i gang. Og har de først bestemt seg for at de skal gjøre det så kunne de heller ha strammet det litt. For jeg ser jo det at det blir brukt mye tid og krefter nå på å finne ut av hvilken vei skal vi gå og hvilken retning skal vi gå i (respondent C).

Respondenten sier at den friheten de har fått er at de har mulighet til å selv bestemme hvem de skal slå seg sammen med. Denne debatten åpner for mange alternativer. De som klart er for store kommuner vil fremme en storkommune med Kristiansand som det beste alternativet.

Aktører som er mer usikre på konsekvensene av sammenslåinger, men som likevel innser at reformen kommer uansett, kan fremme muligheten for å slå seg sammen med nabokommunen – noe blir gjort uten at det medfører for store endringer. Motstandere av kommunereformen fremmer muligheten for å forbli en egen kommune som det beste alternativet. Friheten som er gitt i forbindelse med kommunesammenslåing åpner opp for alle mulige standpunkt. Denne friheten, mener respondenten, gjør prosessen unødvendig kronglete.

«Den friheten den er nok litt farlig, for du får muligheten til å utrede deg i filler» (respondent C).

Respondenten fremhever at friheten er vel og bra, men at Høyre og det lokale nivået i denne saken hadde vært bedre tjent med å innskrenke handlingsrommet i større grad.

«Av og til så tenker jeg at de har gitt for mye frihet. Kanskje de burde vært mye tøffere og sagt at nå er det kommunesammenslåing og vi bestemmer at det skal være sånn og sånn – innrett dere. Så når det er over, når sammenslåingen er på plass så skal dere få lov til å få frihet til å drive politikk innenfor de rammene vi har satt. Kanskje de skulle gitt oss mindre frihet?» (respondent C).

Denne respondenten var den eneste av de jeg intervjuet som fremmet dette spørsmålet. Likevel vil jeg vektlegge det som særlig interessant da det bidrar med en nyansering i forbindelse med det frie mandatet partimedlemmene i Høyre er gitt. Friheten er ikke udelt positiv. I respondentens utsagn ligger kjernen i problematikken når det gjelder friheten i Høyre – det ligger i prosessen.

Det at en respondent fremmer dette som problematisk betyr ikke at dette er en utbredt holdning blant Høyres medlemmer. Det som imidlertid er klart er at spredningen av strategier blant medlemmene i partigruppen er et resultat av den friheten de er gitt fra sitt eget parti. Medlemmene er ikke begrenset i sitt handlingsrom, og de håndterer krysspress på ulike måter. Denne friheten er viktig for respondentene. Men det er ingen tvil om at friheten også gjør det vanskelig for partigruppen å komme frem til en enighet i kommunesammenslåingsspørsmålet, forene sine holdninger og fungere som en drivkraft i sammenslåingsarbeidet.

«Det er vanskelig for oss. Høyre i Birkenes er jo det største partiet, vi er åtte representanter og dobbelt så store som det nest største – og om vi klarer å bli enige om noe det er heller ikke sannelig sikkert» (respondent F).

5. Drøfting

I dette kapittelet vil funnene fra analysen bli drøftet. Et sentralt spørsmål er hvorvidt problemstillingen besvares med de funn som er gjort. Her vil jeg foreta en grundigere drøfting av funn og knytte disse opp mot de teoretiske antakelser som ble fremlagt i kapittel 2. Er det et samsvar mellom empiriske funn og teori? Dette vil bli kartlagt i det påfølgende. Jeg vil også drøfte og gå i dybden på funn som er særlig interessante.

5.1 Krysspress

I rolleteorien blir vi kjent med begrepet «krysspress» eller såkalt «rollekonflikt». En opplever motstridende krav og forventninger som vanskelig kan forenes, og som er vanskelig å håndtere (Biddle 1986). Funnene fra den empiriske datainnsamlingen viser tydelig at respondentene opplever en krysspress-situasjon. Krysspresset er forankret i ulike krav fra to aktørgrupper; Høyre på nasjonalt nivå som pågangsdrivere for kommunereformen, og innbyggerne i Birkenes kommune som i stor grad er motstandere. Lokalpolitikerne er nødt til å balansere lojalitetskrav fra sitt eget parti på den ene siden, og lojalitetskrav fra sine innbyggere på den andre siden.

Dette krysspresset innebærer utfordringer. Innbyggerne i kommunen er motstandere av reformen – da særlig mot å bli en del av en større kommune med Kristiansand. En utfordring nært relatert til denne motstanden er manglende informasjon og kunnskap om selve reformen og de faktiske konsekvensene av en slik reform. Mange holdninger er basert på følelser, og ikke virkelighet. Denne mangelen på informasjon er en utfordring som må tas tak i. Den mest

tungtveiende og presserende utfordringen for lokalpolitikeren er nok frykten for å miste stemmer ved det kommende kommunevalget. Den nåværende kommunestrukturen i Norge legger til rette for en nærhet mellom lokalpolitiker og innbygger (Jacobsen 2009). Lokalpolitikeren kan direkte holdes ansvarlig og konfronteres for sine standpunkt. Lokalpolitikeren som fremmer et upopulært standpunkt kan miste stemmer som følge av det.

Det er klart at lokalpolitikerne også opplever et press fra sitt parti Høyre på sentralt nivå. Høyre er pådriverne for kommunereformen. Partiet vil ha store kommuner som omfatter de funksjonelle regionene – i praksis vil det bety en storkommune med Kristiansand og de omkringliggende kommunene. Høyre presser ikke sine medlemmer til å være for en kommunereform. Medlemmene har stor frihet fra sitt parti. Presset fra Høyre ligger imidlertid forankret i to faktorer. For det første opplever enkelte lokalpolitikere at en kan mene hva en vil om kommunereformen, men til slutt skal en gjøre som partiet ønsker. Kommunereformen kommer uavhengig av hva en mener. For det andre foreligger det et lojalitetskrav fra Høyre. Uavhengig av om dette er et uttrykt krav fra Høyre er det klart at enkelte lokalpolitikere anser det som viktig å være lojal overfor sitt parti. Dette er særlig interessant dersom en ser dette i sammenheng med den friheten medlemmene i Høyre har. Det er tydelig at lojalitet er viktig – det ubundne mandatet til tross.

Tabell 5: Krysspress

Parti	Innbyggere
Lojalitetskrav	Lojalitetskrav
Blidgjøre Høyre sentralt	Blidgjøre innbyggerne
Forkjempere for reformen	Motstand (storkommune)
Si hva en <u>mener</u> , men <u>gjøre</u> som partiet ønsker	Ansvarlighet, nærhet til innbyggerne

Tabell 5: Oversikt over ulike faktorer som medvirker til å skape en krysspress- situasjon for respondentene. Kravene og forventningene er gjerne motstridende.

5.2 Strategier- hvordan håndteres krysspress?

Lokalpolitikernes håndtering av krysspress befinner seg innenfor spekteret av strategier som ble presentert i rolleteorien. Alle de tre strategiene blir tatt i bruk av lokalpolitikerne. I rolleteorien ble det fremmet en antakelse om at hvilken strategi individer benytter vil variere i

samsvar med hvor utfordrende individene oppfatter krysspreset. Stemmer denne antakelsen med de funn som er gjort i oppgaven?

Det er klart at alle lokalpolitikere er enige om at det eksisterer et krysspreset, og at det kan medføre utfordringer. Det som imidlertid varierer er i hvor stor grad håndteringen er preget av krysspreset og utfordringene. Jeg vil hevde at en lokalpolitiker som utsetter å innta et standpunkt, i større grad enn lokalpolitikeren som aktivt velger side, er preget av krysspreset-situasjonen. Lokalpolitikeren blir begrenset i sitt handlingsrom. Ettersom ingen av lokalpolitikere eksplisitt uttaler at de opplever utfordringene som sterkere enn andre, vil disse antakelsene støtte seg på det teoretiske rammeverket som er inspirert av Oliver (1991).

Lokalpolitikere som opplever utfordringene tilknyttet krysspreset-situasjonen som minst problematisk inntar et klart standpunkt i sammenslåingsdebatten – de velger aktivt side. Disse lokalpolitikere, i likhet med de andre, påpeker utfordringene. Forskjellen ligger i at de ikke anser det som like utfordrende for dem selv. Lokalpolitikere som aktivt velger side i krysspresetrelasjonen har en sterk tro på at kommunesammenslåing er det beste for kommunen og innbyggerne, og fremlegger da sterke argumenter. Sett i lys av det teoretiske rammeverket er ikke dette funnet overraskende. Jo sterkere tiltro en har til en side i krysspresetrelasjonen, desto mer aktivt vil en søke å overbevise den andre siden om å endre sine krav og forventninger.

Lokalpolitikeren som søker å inngå et kompromiss anerkjenner de utfordringer som krysspreset-relasjonen medfører, men søker på samme tid å finne en løsning som både partiet på sentralt nivå og innbyggerne kan akseptere. Krysspreset medfører her noen begrensninger i handlingsrom – lokalpolitikeren vil helst forbli en egen kommune, men forstår at dette ikke er en mulighet.

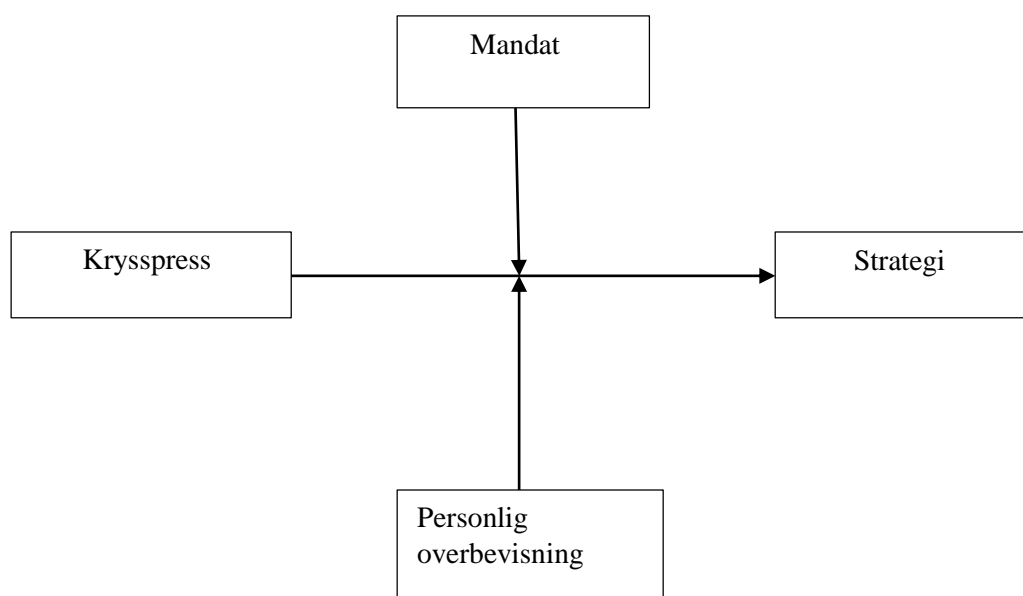
Lokalpolitikere som unngår å ta et standpunkt vil, som nevnt, ifølge teorien oppleve krysspreset og utfordringene sterkt. Jeg vil her, i tråd med det teoretiske grunnlaget, hevde at dette er riktig. Lokalpolitikere som utsetter å fremme eller å ta et standpunkt er de som er mest preget av krysspreset. Det er disse lokalpolitikere som i størst grad blir begrenset i sitt handlingsrom. Så selv om de ikke direkte uttrykker at de oppfatter krysspreset som veldig utfordrende er det nærliggende å anta at krysspreset oppleves som sterkere for disse lokalpolitikere enn de som benytter seg av de to andre strategiene. Dette får konsekvenser i den forstand at det blir vanskeligere å fatte en beslutning – dermed utsettes beslutningstakingen.

5.2.1 Hva skyldes variasjonen?

Et interessant funn fra analysen er at respondentene benytter hele spekteret av strategier. Det er altså variasjoner innad i partigruppen i Birkenes kommune når det gjelder håndtering av krysspress. Hva skyldes denne variasjonen?

Denne variasjonen kan utvilsomt knyttes til hvordan lokalpolitikere oppfatter sitt eget mandat. Olsen (1988) fremmer at de politiske representantene i Norge juridisk sett har et fritt mandat – både fra sine velgere og sitt parti. Han fremlegger imidlertid at de politiske representantene ikke nødvendigvis oppfatter sitt mandat som fritt i realiteten. Lokalpolitikere jeg intervjuet oppfatter sitt mandat som fritt overfor sitt parti Høyre. Det betyr at lokalpolitikere er frie til å handle slik de mener er best (Pitkin 1967). Dette frie mandatet åpner opp for at partimedlemmene kan håndtere krysspress og utfordringer på ulike måter. Det frie mandatet forklarer imidlertid kun en del av variasjonen i håndteringen av krysspress. Mandatet lokalpolitikere har overfor innbyggerne i kommunen bidrar også til å forklare spredningen av strategier. Det er et usikkert mandat som preger relasjonen til innbyggerne i kommunen. Et usikkert mandat innebærer at lokalpolitikeren er usikker på sin autoritet i beslutningsprosesser. Lokalpolitikeren står ansvarlig overfor innbyggerne, og innbyggerne er i stadig større grad involvert i politiske beslutningsprosesser (Olsen 1988). Lokalpolitikeren har ikke lenger i kraft av sitt mandat autoritet til å treffe beslutninger uten involvering av andre aktører. Det er motstand blant befolkningen i Birkenes kommune – og mange lokalpolitikere er redde for å si hva de mener. De ønsker ikke å fremme upopulære standpunkt. Dette er igjen forankret i en frykt for å miste stemmer. Lokalpolitikeren er preget av usikkerhet. Dette usikre mandatet gjenspeiler seg i bruken av strategier. Lokalpolitikere er ikke sikre på hvordan de skal forholde seg til innbyggerne, og det frie mandatet de er gitt fra sitt eget parti åpner opp for variasjoner i denne håndteringen.

Figur 3: Hva skyldes variasjonen?

Figur 3: Lokalpolitikere opplever et krysspress. Valg av strategi i denne krysspress-situasjonen vil påvirkes av to faktorer. For det første vil lokalpolitikernes egne personlige overbevisning ha betydning for hvordan vedkommende håndterer det krysspresset kommunesammenslåingsspørsmålet medfører. For det andre gir det usikre mandatet lokalpolitikeren mulighet til å handle slik vedkommende ønsker – enten det er å handle i tråd med egen overbevisning (velge side), inngå et kompromiss eller unngå situasjonen.

Variasjonen i strategier er altså resultat av den friheten de opplever å ha fra sitt eget parti, kombinert med det usikre mandatet de har overfor innbyggerne.

Det er altså slik at hvilken type mandat lokalpolitikere har påvirker hvilke strategier som benyttes. Det usikre mandatet lokalpolitikere i Høyre står overfor i tilknytning til sitt parti og sine velgere fører til en variasjon i bruken av strategier. Her er det videre interessant å stille spørsmålet; hadde håndteringen av en krysspress-situasjon vært annerledes dersom jeg hadde foretatt en studie av lokalpolitikere fra et annet parti? Med utgangspunkt i funnene i denne studien vil jeg hevde at bruken av strategier vil variere i takt med hvilken type mandat lokalpolitikere har. Det er dermed nærliggende å anta at en studie av lokalpolitikere fra eksempelvis Arbeiderpartiet – et parti som setter lojalitet høyt – ville ha vist et annet håndteringsmønster enn lokalpolitikere fra Høyre. Lokalpolitikere fra Arbeiderpartiet vil gjerne sette lojalitet høyt, og vil dermed i større grad kunne oppfatte sitt mandat som bundet. Dersom denne antakelsen er en realitet vil det videre være grunnlag for å si at lokalpolitikernes håndtering av krysspress vil være preget av homogenitet innad i

partigruppen – de benytter relativt like strategier. Dette er begrunnet i at partimedlemmer som oppfatter seg som bundet av sitt parti har mindre handlerom, og er dermed mer begrenset i sine handlingsalternativer. De kan, i likhet med Høyre – politikerne i denne studien, være usikre på sitt mandat overfor velgerne, men de har ikke like mye frihet til å håndtere usikkerheten på ulike måter. Partiets medlemmer kan søke «trygghet» i sitt eget parti, og dermed blir håndteringen av slike situasjoner mer ensrettet.

Her tok jeg frem Arbeiderpartiet som eksempel for å illustrere hvordan håndteringen av krysspress-situasjoner kan variere fra parti til parti, ettersom ulike partier gjerne i realiteten har ulike mandat overfor sine medlemmer. Oppfatter de politiske representantene seg bundet av sitt parti vil bruken av strategier være homogen og ensrettet. Oppfatter de derimot sitt mandat som fritt overfor sitt parti vil håndteringen, og bruken av strategier, variere blant de politiske representantene.

5.3 Mandat

Lokalpolitikere står utvilsomt overfor et usikkert mandat. Selv om lokalpolitikere juridisk sett har et fritt mandat – både fra sitt parti og velgere – tegnes det i realiteten et noe annerledes bilde. Av analysen fremgår det at lokalpolitikere oppfatter sitt mandat som fritt fra sitt parti. Men det at lokalpolitikere oppfatter sitt mandat som fritt fra sitt parti er imidlertid ikke nok til å konkludere med at de har et fritt mandat. Mandatet er nemlig sammensatt av den friheten de er gitt både fra sitt parti og velgerne. Når velgerne blir tatt med i betraktningen blir bildet noe mer nyansert. I analysen kommer det frem at lokalpolitikere i stor grad oppfatter at det er motstand i befolkningen, og at de ikke kan se bort fra de interesser som dominerer i befolkningen. Lokalpolitikere opptrer dermed forsiktig i sin handlemåte for å ikke miste oppslutning. Dersom vi ser parti og velger i kombinasjon viser også analysen at det eksisterer motstridende lojalitetskrav fra partiet på den ene siden, og velgerne på den andre siden. Hvordan lokalpolitikeren skal handle, og hvilke interesser som skal prioriteres blir med dette ytterligere utfordrende.

Det at lokalpolitikere står overfor et usikkert mandat overfor innbyggerne og sitt parti er i samsvar med Olsen (1988) sin teori om at politiske representanter i dag ikke lenger har et fritt eller bundet mandat. Betingelsene for disse «svart- hvitt» - teoriene er ikke lenger tilstede. Et fritt mandat forutsetter at lokalpolitikeren er aktiv og sitter med mer kompetanse enn den jevne velger. Denne forutsetningen er ikke lenger tilstede da velgeren er både aktiv og

velinformert. Velgerne har evne til å engasjere seg i politiske saker av betydning for dem. Både velgere og andre aktører er engasjert. De politiske representantene har ikke alene makt over de politiske beslutningsprosessene. Demokratiet har også endret fokus fra å ha et kollektivt preg til et individrettet preg. Borgeren som bruker står i fokus. Fokuset blir da rettet mot å representere de individuelle interesser, og brukeren har mulighet til å fremme sine krav og preferanser. Politisk representasjon er ikke lenger hovedsakelig rettet mot å representere kollektivet, men heller de individuelle interesser (Jacobsen 2009). Dette skaper grunnlaget for et usikkert mandat, og det er nettopp disse endrede forutsetningene som preger situasjonen til lokalpolitikere i denne studien.

Det at lokalpolitikeren i Birkenes står overfor et usikkert mandat viser seg i bruken av strategier. Håndteringen av kommunesammenslåingsspørsmålet varierer – dette viser at lokalpolitikere har ulike oppfatninger av i hvilken grad deres autoritet er gjeldende, hvilke interesser som skal prioriteres, og hvordan ulike interesser skal håndteres. Som nevnt tidligere skyldes variasjonen i strategier det usikre mandatet lokalpolitikere står overfor – det er utfordrende å vite hvordan krysspress skal håndteres når en står overfor et usikkert mandat.

5.4 Forholdet mellom statlig og lokalt nivå

Lokalpolitikernes håndtering av krysspress på individnivå kan knyttes til en større kontekst, nemlig til forholdet mellom statlig og lokalt nivå. Her eksisterer det et spenningsforhold (Baldersheim og Rose 2003, Baldersheim 2012). Dette spenningsforholdet er utgangspunktet for denne oppgaven, og selve kjernen i den krysspress-situasjonen lokalpolitikere står overfor. Vi kan stille spørsmålet – hvem representerer lokalpolitikeren? Er det sentralpolitiske interesser som blir representert, eller er det innbyggernes holdninger og preferanser? Tidligere i oppgaven ble det nevnt en forventning om at sentrale politiske partier som styrer sine medlemmer på lokalt nivå i stor grad vil kunne være en utfordring for lokalpolitisk tilpasning og lokal autonomi.

Hva sier mine funn om relasjonen mellom statlig og lokalt nivå? Kan mine funn belyse hvorvidt sentrale politiske partier styrer det lokale nivået?

Lokalpolitikerne fra Høyre har stor frihet fra sitt eget parti, og på dette punktet er det lokal autonomi. Dette er imidlertid funn som baserer seg på Høyre og den friheten de gir sine medlemmer. Dette vil nok variere fra parti til parti. Det er imidlertid en viktig inngangsport for å studere relasjonen mellom det statlige og det lokale nivå. Hvorfor? Fordi lokalpolitikerne fungerer som bindeledd mellom det lokale og det statlige nivået. Den friheten de har til å forme politikk tilpasset lokalt nivå fungerer som en indikator på hvor stor grad av lokal autonomi de har. Som vi ser av funnene i oppgaven er ikke lokal autonomi i realiteten kun betinget av relasjonen til det statlige nivået, men også av relasjonen til innbyggerne. I analysen kommer det frem av lokalpolitikernes ønsker å imøtekomme krav både fra innbyggerne og sitt eget parti. Ut fra analysen kan vi også konkludere med at lokalpolitikerne i større grad «følger» innbyggerne når standpunkt skal utformes. Således kan vi ikke si at lokalpolitikernes styres av det sentrale partiet, og dermed utgjør ikke styringen fra det sentrale partiet noen trussel for den lokale autonomien. Lokalpolitikeren former sine standpunkt med påvirkning fra begge aktører – både innbyggerne og partiet på sentralt nivå.

Jeg kan altså med grunnlag i denne studien si at Høyre på sentralt nivå ikke styrer sine medlemmer i stor grad. En forventning jeg hadde fra det teoretiske rammeverket var at sentrale politiske partier kan styre det lokale nivået i så stor grad at dette kan være et hinder for den lokale autonomien. Med Høyre og partiets medlemmer i Birkenes kommune som studieobjekter finner jeg ikke støtte for denne forventningen. Det betyr imidlertid ikke at dette ikke er en problematikk som eksisterer. Jeg har studert én partigruppe fra ett parti i en kommune – sentrale partiers styring av det lokale nivået kan variere fra parti til parti. Et annet parti som i sterkere grad binder sine medlemmer kan ha større påvirkningskraft på den lokale politikutformingen og dermed få konsekvenser for den lokale autonomien – særlig dersom denne styringen er sterk.

Kan denne studien si noe mer generelt om forholdet mellom statlig og lokalt nivå? Som nevnt tidligere er ikke forholdet mellom statlig og lokalt nivå et enten eller forhold- det er et balansert forhold som er nøkkelen til god politisk styring. Både det statlige og det lokale nivået bygger på viktige prinsipper som bør ivaretas (Jacobsen 2009). Funnene i oppgaven viser imidlertid at forholdet mellom statlig og kommunalt nivå kan innebære implikasjoner. I denne oppgaven er det to implikasjoner som viser seg som fremtredende; den ene er knyttet til partiet på sentralt nivå sine muligheter til å få gjennom helhetlig politikk, den andre er knyttet til det krysspresset lokalpolitikernes står overfor. Friheten gitt fra statlig til kommunalt nivå til å utrede handlingsalternativer i forbindelse med kommunereformen kan gjøre det vanskelig å

gjennomføre planlagt politikk. Prosessen blir grundig, men kan på samme tid vanskeliggjøre styringsprosessen. Dersom kommunene får for stort handlingsrom og frihet kan dette svekke den nasjonale handlingskraften (Jacobsen 2009: 166). Dette er ikke gjeldende bare i forbindelse med kommunereformen – reservasjonsrett for leger i forbindelse med abort møte også sterk motstand i mange kommuner. Resultatet ble en sterk modifikasjon av det opprinnelige vedtaksforslaget (Adresseavisen, 2014). Dette betyr ikke at kommunalt nivå har for mye frihet – det har ikke funn fra denne studien grunnlag for å påstå. Det fremmer imidlertid viktigheten av å ha et balansert forhold mellom nivåene.

Det kommer klart frem i oppgaven at lokalpolitikere opplever et krysspress. Hva sier dette om forholdet mellom statlig og lokalt nivå? Dette gir en indikasjon på at uavhengig av hvorvidt lokalpolitikeren oppfatter seg selv som bundet eller ubundet av sitt parti eksisterer det et press fra eget parti, fra statlig nivå, om å føre en viss politikk. Dette presset kan gjerne stå imot hva lokalpolitikere og innbyggerne mener, og kan oppleves som problematisk. Dersom dette er en tendens som forsterkes kan dette gå utover kommunens tilpasningsevne til lokale preferanser og behov – viktige verdier knyttet til kommunens virksomhet. Det er sentralt at kommunene har tilstrekkelig med frihet til å nettopp tilpasse seg og svare til kommunens og innbyggernes behov.

De to implikasjonene som blir fremlagt her viser at det kan være utfordringer knyttet til både for mye og for lite frihet. Det er verdier knyttet til både det statlige og det kommunale nivået hvorav hver av disse verdiene er viktige (Jacobsen 2009). Det er imidlertid slik at enkelte av disse verdiene strider mot hverandre, og det er vanskelig å få «både pose og sekk» i dette forholdet. Mye frihet til det kommunale nivået, er vanskelig å kombinere med nasjonal kontroll av dette nivået. Disse implikasjonene fremmer sådan fokus på viktigheten av å finne en balanse mellom de ulike verdier som henholdsvis staten og kommunene bygger på.

Denne studien gir i likhet med tidligere forskning ingen klare konklusjoner på forholdet mellom statlig og lokalt nivå. Det var heller ikke meningen da dette forholdet ikke er preget av «enten- eller» løsninger. Hva som er et balansert forhold vil variere i takt med partipolitisk standpunkt og i takt med de behov som eksisterer på ulike tidspunkt (Jacobsen 2009). Det som imidlertid kan sies med sikkerhet er at det eksisterer utfordringer, og at denne balansegangen ikke er enkel å finne.

5.5. Oppsummering av funn

I det følgende vil jeg oppsummere de funn som er gjort i denne studien. Funnene blir presentert ved en tabell slik at fremleggelsen blir oversiktlig.

Tabell 6: Oppsummering av funn

Opplever lokalpolitikere krysspress?	Lokalpolitikere opplever krysspress. <ul style="list-style-type: none">- Det er vanskelig å balansere lojalitetskrav fra eget parti på den ene siden, og lojalitetskrav fra innbyggerne på den andre siden.
Hvordan håndterer lokalpolitikere krysspress?	Alle de tre strategiene blir benyttet: <i>Velger side</i> – 3 respondenter <i>Kompromiss</i> - 1 respondent <i>Unngåelse</i> – 2 respondenter Håndteringen av krysspresset er variert innad i en og samme partigruppe. Denne variasjonen skyldes friheten lokalpolitikere har fra sitt eget parti til å håndtere situasjonen slik de ønsker, kombinert med den usikkerheten har overfor innbyggerne i kommunen.
Mandat	Lokalpolitikere oppfatter å ha et fritt mandat i forhold til sitt parti. MEN mandatet er sammensatt av friheten fra både parti og velger – da blir mandatet <i>usikkert</i> .

<p>Forholdet mellom statlig og lokalt nivå</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Høyre på sentralt nivå styrer ikke sine medlemmer på kommunalt nivå i høy grad – det gis mye frihet. - Den kommunale autonomien trues <i>ikke</i> av Høyres styring av sine kommunale politikere. - Sentral styring av partimedlemmer på kommunalt nivå kan imidlertid forekomme og dermed få konsekvenser for lokal autonomi, men denne studien ene og alene bekrefter ikke denne antakelsen. - Studien fremmer at både for mye, og for lite frihet fra sentralt parti kan medføre utfordringer. Det er viktig å finne en balanse mellom nasjonale og kommunale verdier.
--	--

5.6. Konklusjoner

Oppgavens problemstilling var å kartlegge de utfordringer som lokalpolitikere står overfor mellom sine velgere på den ene siden, og sitt respektive parti på sentralt nivå på den andre siden. Videre var målet å belyse hvordan lokalpolitikere håndterer eventuelle utfordringer. En sentral antakelse som lå til grunn for denne problemstillingen var at det foreligger et krysspress for lokalpolitikeren i forholdet mellom velgeren og partiet på nasjonalt nivå. For å besvare denne problemstillingen gikk jeg inn på individnivå og undersøkte den enkelte lokalpolitikers oppfatning av dette forholdet. En klar konklusjon jeg kan trekke er at lokalpolitikere opplever et krysspress. Det er vanskelig å forene motstridende krav og forventninger fra både velgerne og Høyre. Sentrale utfordringer knyttet til denne relasjonen

ble også kartlagt. En gjennomgående utfordring er en frykt for å innta upopulære standpunkt som innbyggerne ikke kan akseptere. Trår en feil her kan en miste stemmer ved det kommende kommunevalget. En annen utfordring er direkte knyttet til krysspresse; nemlig at lokalpolitikere skal imøtekomme motstridende krav fra to aktører.

Krysspresse ble håndtert av lokalpolitikere enten ved å velge side, inngå kompromiss eller unngå beslutningssituasjonen. Alle disse strategiene ble benyttet for å håndtere utfordringene lokalpolitikere står overfor. Det er altså klart at strategiene evner å forklare håndteringen av krysspresse. Et annet interessant funn er spredningen av strategier; alle strategiene for håndtering av krysspresse ble brukt av medlemmene i én partigruppe. Forklaringen på dette er at lokalpolitikere står overfor et usikkert mandat. Lokalpolitikere er usikre på hvordan de skal håndtere krysspresse, samtidig har de friheten til å håndtere situasjonen slik de vil. Dette resulterer i ulike løsninger fra lokalpolitikere i samme partigruppe. Oppgavens problemstilling blir dermed underbygd ved at det for det første eksisterer et krysspresse, og at denne situasjonen medfører utfordringer. Ettersom det eksisterer et krysspresse var det også grunnlag for å kartlegge hvordan dette ble håndtert av lokalpolitikere.

Studien hadde også som mål å belyse hvorvidt den kommunale autonomien blir redusert som følge av sterk styring fra sentrale partier. Lokalpolitikere i denne studien har frihet fra sitt eget parti til å forme sine egne meninger, og således er ikke dette en problematikk som eksisterer for lokalpolitikere i Birkenes kommune. Studien gir altså ikke grunnlag for å si at den sentrale styringen kan få negative konsekvenser for den kommunale autonomien, ei heller at den sentralpolitiske styringen av medlemmer på kommunalt nivå er sterk.

Denne oppgaven bidrar med å belyse en problemstilling som forskningen i liten grad har fokusert på tidligere. Den aktualiserer og vektlegger betydningen av krysspresse i lokalpolitikeres relasjon mellom parti og velger. Den retter altså søkelys mot et fenomen og en problematikk som er svært aktuell, men som det i liten grad er rettet oppmerksomhet mot. Oppgaven bidrar også med et teoretisk grunnlag for å kategorisere hvordan lokalpolitikere håndterer krysspresse og utfordringer i forholdet mellom velger og parti. Funnene i oppgaven viser at strategiene i det teoretiske rammeverket har noe for seg, og således fungerer oppgaven som et springbrett for videre forskning på området.

5.7. Studiets begrensninger

Oppgaven baserer seg på kvalitative intervju, og det er dermed ikke mulig å generalisere utover det utvalget jeg har valgt ut. Jeg har tatt utgangspunkt i Høyres partigruppe i én kommune, og baserer mine konklusjoner på denne gruppen. På dette punktet foreligger det en mulig begrensning. Selv om hensikten ikke har vært å generalisere vil jeg fremme at jeg kunne ha intervjuet flere respondenter i flere kommuner, og dermed hatt et bredere grunnlag for å sammenligne og trekke konklusjoner. Det er også mulig at jeg hadde trukket andre konklusjoner dersom jeg hadde intervjuet respondenter i en annen kommune.

En annen begrensning er knyttet til om respondentene snakker sant, og sier det de faktisk mener. Dette er en begrensning som vil gjelde ved alle kvalitative intervju. Det er ikke nødvendigvis enkelt å snakke om sitt standpunkt i tilknytning til en reform som det er knyttet motstridende forventninger til. Krysspress er ikke en enkel problematikk. Jeg må imidlertid stole på at respondentene har vært oppriktige i sine uttalelser på intervju, og det er disse uttalelsene jeg baserer mine konklusjoner på.

En tredje begrensning er knyttet til det strategiske rammeverket jeg benytter for å kategorisere respondentene. Dette er analytisk rammeverk som jeg har konstruert selv for å kunne kartlegge hvordan lokalpolitikere håndterer krysspress. Jeg har utformet dette rammeverket på den måten jeg har ansett det som mest rasjonelt og hensiktsmessig. Det at jeg har konstruert dette rammeverket selv er ikke nødvendigvis en svakhet, men det bør tas hensyn til at det også kunne blitt løst på en annen måte – særlig dersom studien blir brukt som grunnlag for videre forskning.

5.8. Forslag til videre forskning

Denne oppgaven har belyst en problemstilling som ikke har vært studert tidligere. Relasjonen mellom lokalpolitiker og velger eksisterer det mye forskning på. Men verken fenomenet krysspress, eller relasjonen mellom lokalpolitiker og vedkommende sitt respektive parti på sentralt nivå er særlig utforsket. Det vil være interessant å studere nettopp denne relasjonen i videre forskning. En rekke problemstillinger er viktige å belyse i forholdet mellom det lokale partiet og det sentrale partiet. Er det ulikheter mellom partiene i hvor mye frihet de gir sine medlemmer? Opplever partimedlemmer ulik grad av krysspress i tråd med hvor mye frihet de får, eller opplever at de har? Påvirker krysspress den lokalpolitiske utøvelsen? Det vil også være interessant å studere hvorvidt mandat kan påvirke håndteringen av krysspress – nærmere

bestemt hvilke mandat fremmer variasjon i bruken av strategier, og hvilke mandat fremmer homogenitet i bruken av strategier.

Videre er det interessant å studere betydningen krysspress har i forholdet mellom det statlige og kommunale nivået. I denne oppgaven har jeg avslutningsvis forsøkt å trekke en kobling fra lokalpolitikeren på individnivå til en større kontekst. Styrer sentrale politiske partier sine medlemmer på kommunalt nivå i stor grad? Og dersom denne styringen er sterk kan dette få konsekvenser for den kommunale autonomien og tilpasningsevnen? Det vil også være interessant å studere under hvilke forhold krysspress mellom det statlige og lokale nivået forekommer. Jeg har i denne oppgaven ikke hatt tilstrekkelig empirisk grunnlag for å komme med bastante konklusjoner på akkurat dette området. Jeg vil imidlertid påstå at denne studien er en viktig inngangsport for å kunne ta til seg en dypere forståelse av denne relasjonen. Jeg har kommet frem til at et usikkert mandat kan føre til at lokalpolitikere opplever et krysspress. Det er videre mulig at det er flere faktorer som kan lede lokalpolitikere inn i en krysspress- situasjon.

Jeg vil også hevde at det strategiske rammeverket med de ulike strategiene for håndtering av krysspress kan fungere som et verktøy for videre forskning. Tre strategier er angitt og denne studien viser at de evner å forklare hvordan krysspress håndteres. I videre forskning vil det være interessant å utvikle dette rammeverket ytterligere, og eventuelt styrke rammeverkets evne til å kartlegge håndtering av motstridende krav og forventninger. Alternativt vil det være interessant å utvikle andre analytiske rammeverk som kan kartlegge håndtering av krysspress. Det som er viktig er at fenomenet krysspress i større grad blir belyst i forskningen enn det er per dags dato.

Med utgangspunkt i problemstillingen denne oppgaven tar opp vil jeg mene at det er interessant å forske videre på krysspress – både på individnivå, og i en større kontekst – da med særlig fokus på relasjonen mellom det statlige og kommunale nivået.

6. Litteraturliste

- Abelson, R.P., & Levi, A. (1985). Decision making and decision theory. I G. Lindzey, & E. Aronson (Red.), *Handbook of Social Psychology*. New York: Random House.
- Aberbach, J. D. & Rockman, B. A. (2002). Interview Methods in Political Science. Conducting and Coding Elite Interviews. *PS: Political Science and Politics* 35 (4), 673-676.
- Adresseavisen. (2014, 29.12.). Lovlig poker, billigere hybrid og dyre poser. Hentet 21.05.15 fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=0200012014122973E072F8C356FC7FCCBF1671966DC1AC&serviceId=2>
- Agderposten. (2015, 28.01.). Å velge og vrake. Hentet 18.05.15 fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=05502320150128D7C8184563378042E17C62D02764B0EC&serviceId=2>
- Arbeiderpartiet. (2013). *Arbeiderpartiets program – vedtatt på landsmøtet i Arbeiderpartiet 21.april 2013*. Hentet 28.05.15 fra <http://arbeiderpartiet.no/file/download/6247/77471/file/Partiprogrammet.pdf>
- Baldersheim, H., Pettersen, P.A., Rose, L.E., Øgård, M. (2003). *Er smått så godt? Er stort så flott? analyser av kommunestrukturens betydning*, Oslo: Department of Political Science, University of Oslo.
- Baldersheim, H., & Rose, L.E. (2003). Kampen om kommunen: Foran et nytt kommunalt hamskifte? *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*, 19 (03), 231-239.
- Baldersheim, H., & Rose, L.E. (red.) (2005). *Det kommunale laboratorium. Teoretiske perspektiver på lokal politikk og organisering*. Bergen: Fagbokforlaget
- Baldersheim, H., Pettersen, P.A., & Rose, L.E. (2011). *Den krevende borger – Utfordringer for demokrati og tjenesteyting i kommunene*. Oslo: AIT Oslo AS. Hentet 21.05.15 fra http://www.sv.uio.no/isv/forskning/publikasjoner/boker/Den%20krevende%20borger_m omslag.pdf
- Baldersheim, H. (2012). Ny stortingsmelding om forholdet stat-kommune: På barrikadane for status quo. *Plan*, 44(02), 16-19.
- Bélanger, P. & Eagles, M. (2007). Partisan Cross-Pressure and Voter Turnout: The Influence of Micro and Macro Environments. *Social Science Quarterly*, 88 (3), 850-867.
- Bellamy, R.P. (1999). *Liberalism and pluralism: Towards a Politics of Compromise*. London: Routledge.
- Berg, R., & Kjær, U. (2007). *Lokalt politisk lederskab*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Berry, J. M. (2002). Interview Methods in Political Science. Validity and Reliability Issues in Elite Interviewing. *PS: Political Science and Politics* 35(4), 679-682.
- Biddle, B.J. (1986). Recent Development in Role Theory. *Annual Review of Sociology*, 12 (1986), 67-92.
- Birch, A.H. (1971). *Key Concepts in Political Science. Representation*. London: Pall Mall.

- Birkenes kommune. (2015). *Kommunestyre 2011-2015*. Hentet 28.05.15 fra <http://www.birkenes.kommune.no/Politikk/Kommunestyre-2011-2015/>
- Boettger, R. og P.E Tetlock (1989). Accountability: A Social Magnifier of the Dilution Effect. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57 (3), 388-398.
- Bukve, O. (2009). Styringsdialog: styring eller dialog?: om vilkåra for betre samhandling ved fleirnivåstyring. *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*, 25(1), 59-71.
- Christophersen, J.A. (1969). *Representant og velger*. Otta: Universitetsforlaget.
- Crozier, W.R, Ranyard, R. og O. Svenson (1997). *Decision Making: Cognitive Models and Explanations*. London: Routledge.
- Edwards, W. (1954). The Theory of Decision Making. *Psychological Bulletin*, 51 (4), 380-415.
- Enderud, H. (2003). *Beslutninger i organisationer –i adfærdsteoretisk perspektiv*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- EUROPA. (2014). *Monitoring the application of Union law*. Hentet 28.05.15 fra http://ec.europa.eu/atwork/applying-eu-law/index_en.htm
- Freund, L. (1948). Power and the Democratic Process: A Definition of Politics. *Social Research*. 15 (03), 327-344.
- Gibbs, G. R.(2007). *Analyzing Qualitative data*. London: SAGE Publications.
- Green, M.C., Visser, P.S., & Tetlock, P.E. (2000). Coping with accountability cross-pressures: Low-effort evasive tactics and high- effort quests for complex compromises. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26 (11), 1380-1391.
- Gullestad, F.H., & Skårderud, J. (2015, 03.02.). Blå protest mot reformen. *Klassekampen*. Hentet 21.05.15 fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=05501020150203196570&serviceId=2>
- Gundersen, D. (2009). Representere. *Store Norske Leksikon*. Hentet 28.05.15 fra <https://snl.no/representere>
- Helstrup T. og G. Kaufmann (1999). *Kognitiv psykologi*. Bergen: Fagforlaget.
- Hoyt, C.L., & Burnette, J.L. (2013). Gender Bias in Leader Evaluations: Merging Implicit Theories and Role Congruity Perspectives. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 39(10), 1306 – 1319.
- Jacobsen, D.I. (2009). *Perspektiver på Kommune- Norge – en innføring i kommunalkunnskap*. Bergen: Fagforlaget.
- Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Jacobsen, D. I. (2013). Frivillighet eller tvang? Kommunestrukturdebatten i Norge. *Nordisk Administrativt Tidsskrift*, 90 (2), 74-87.
- Jacobsen, D. I. (2014). *Interkommunalt samarbeid I Norge. Former, funksjoner og effekter*. Bergen: Fagbokforlaget.

- Jacobsen, D.I. (2015, 31.01.). Det verste fra to verdener. *Fædrelandsvennen*. Hentet 22.05.15 fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=055034201501312158641&serviceId=2>
- Janis, I.L., & Mann, L. (1979). *Decision Making. A Psychological Analysis of Conflict, Choice, and Commitment*. New York: The Free Press.
- Knutepunkt Sørlandet. (2015). *Knutepunkt Sørlandet*. Hentet 07.05.15 fra <http://www.knutepunktsorlandet.no/om-knutepunktet/om-knutepunkt-sorlandet/>
- Knutepunkt Sørlandet (2015). *Vedtekter Knutepunkt Sørlandet*. Hentet 07.05.15 fra <http://www.knutepunktsorlandet.no/om-knutepunktet/vedtekter/>
- Kommunal Rapport. (2015). *Kommunebarometeret 2015- foreløpige tabeller sektorer II*. Hentet 07.05.15 fra <http://kommunal-rapport.no/node/111211>
- Lerner, J., & Tetlock, P.E. (1999). Accounting for the Effects of Accountability. *Psychological Bulletin*, 125 (02), 255-275.
- Midtbø, T. (2010). *Regresjonsanalyse for samfunnsvitere: med eksempler i SPSS*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Monkerud, L.C., & Sørensen, R.J. (2010). Smått og godt?: Kommunestørrelse, ressurser og tilfredshet med det kommunale tjenestetilbudet. *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*, 26 (4), 265 - 295.
- Mutz, D.C. (2002). The Consequences of Cross-Cutting Networks for Political Participation. *American Journal of Political Science*, 46 (04), 838-855.
- Nabers, D. (2011). Identity and role change in international politics. I S. Harnisch, C. Frank, & H.W. Maull (Red.), *Role Theory in International Relations – Approaches and analyses* (74- 85). London: Routledge.
- Narud, M., & Valen, H. (2003). Det betingede partimandat. *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*, 19 (02), 145 -173.
- Nystad, J.F. (2012). Stat og kommune. *Plan*, 44 (02), 2.
- Oliver, C. (1991). Strategic Responses to Institutional Processes. *The Academy of Management Review*, 16 (02), 145-179.
- Olsen, J.P. (1988). *Statsstyre og institusjonsutforming*. Universitetsforlaget: Oslo.
- Olsen, J.P. (2013). The Institutional Basis of Democratic Accountability. *West European Politics*, 36 (3), 447 – 473. London: Routledge.
- Pitkin, H. F. (1967). *The Concept of Representation*. Berkeley: University of California Press.

- Regjeringen. (2014). *Levende lokaldemokrati*. Hentet 27.05.15 fra https://www.regjeringen.no/nb/om_regjeringa/solberg/Regjeringens-satsingsomrader/Regjeringens-satsingsomrader/levende-lokaldemokrati1/id2397857/
- Regjeringen. (2014). *Meldingsdel i kommuneproposisjonen 2015 (Prop. 95 S) Kommunereform*. Hentet 02.09.14 fra http://www.regjeringen.no/pages/38624199/Meldingsdel_kommunereform_og_vedlegg.pdf
- Regjeringen. (2014). *Prosess og milepæler*. Hentet 22.05.15 fra <https://www.regjeringen.no/nb/tema/kommuner-og-regioner/kommunereform/Hvorfor-kommunereform/prosess/id751050/>
- Regjeringen. (2014). *Sluttrapport fra ekspertutvalg. Kriterier for god kommunestruktur*. Hentet 27.05.15 fra https://www.regjeringen.no/contentassets/8f7e292dbeb24230beb2e58592f4949e/kriterier_for_god_kommunestruktur_sluttreport.pdf
- Tansey, O. (2007). Process Tracing and Elite Interviewing: A Case for Non-probability Sampling. *PS: Political Science and Politics* 40(4), 765- 772.
- Tetlock, P.E (1983). Accountability and Complexity of Thought. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45 (1), 74-83.
- Tetlock, P.E (1985). Accountability: The Neglected Social Context of Judgment and Choice. *Research in Organizational Behavior*, 7, 297 -332.
- Tetlock, P.E., Skitka, L., & Boettger, R. (1989). Social and cognitive strategies for coping with accountability: Conformity, complexity, and Bolstering. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57 (4), 632-640.
- Tetlock, P.E., & Boettger, R. (1994). Accountability amplifies the status quo effect when change creates victims. *Journal of Behavioral Decision – Making*, 7, 1- 23.
- Thorsnæs, G. (2009). Birkenes. *Store Norske Leksikon*. Hentet 19.05.15 fra <https://snl.no/Birkenes>
- Udjus, V. (2015, 29.01.). Hva er det med Kristiansand? *Fædrelandsvennen*. Hentet 25.05.15 fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=055034201501292154694&serviceId=2>
- Udjus, V. (2015, 26.01.). Kristiansandere vil bli flere. *Fædrelandsvennen*. Hentet 19.05.15 fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=055034201501262150695&serviceId=2>
- Udjus, V. (2015, 20.01.). Nei til alle. *Fædrelandsvennen*. Hentet 21.05.15 fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=055034201501232147755&serviceId=2>
- Udjus, V. (2015, 22.01.). Nei til Kristiansand. *Fædrelandsvennen*, s.5. Hentet 18.05.15 fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=055034201501222144313&serviceId=2>
- Udjus, V. (2015, 19.01.). Nei til stor- Kristiansand. *Fædrelandsvennen*. Hentet 21.05.15 fra <http://web.retriever-info.com/services/archive/displayPDF?method=&pdfUrl=%2FproxyTest%2F%3Fid%3D0550342015>

[01193BvhHY0doFZH3mAbrb3PVCgy000201010400%26x%3D9ad59cbfff7852fa5b5a9e97bcc426b0&documentId=055034201501192140643&serviceId=2&pdf.doResize=false](https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=055034201501192140643&serviceId=2&pdf.doResize=false)

Udjus, V. (2015, 21.01.). Samling i vest. *Fædrelandsvennen*. Hentet 21.05.15 fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=055034201501212143526&serviceId=2>

Udjus, V. (2015, 24.01.). Vil helst være storebror. *Fædrelandsvennen*. Hentet 19.05.15 fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=055034201501242148603&serviceId=2>

Udjus, V. (2015, 23.01.). Vil ikke til Kristiansand. *Fædrelandsvennen*. Hentet 21.05.15 fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=055034201501232147755&serviceId=2>

Valentine, S., Godkin, L., & Varca, P.E. (2010). Role Conflict, Mindfulness, and Organizational Ethics in an Education – Based Healthcare Institution. *Journal of Business Ethics*, 94 (3), 455- 469.

Vesteraalens avis. (2015, 05.02). 1965. Hentet 21.05.15 fra <http://web.retriever-info.com/services/archive/displayPDF?documentId=05509520150205135787&serviceId=2>

Haga, G. (2013). *Personfiksering og representasjonsteori*. HiNT. Hentet 15.10.14 fra http://www.hint.no/aktuelt/kronikker_og_kommentarer/2013/personfiksering_og_representasjonsteori

Vedlegg

Vedlegg 1: Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt

Hvordan håndterer lokalpolitikere prosessen tilknyttet kommunesammenslåing?

Mitt navn er Linn Foyn, og jeg er masterstudent ved Universitetet i Agder. Her tar jeg en grad i offentlig politikk og ledelse, med spesialisering i endring og omstilling i lokalforvaltningen. Jeg skriver en masteroppgave som omhandler kommunereformen, og ønsker å belyse hvordan lokale politikere håndterer prosessen knyttet til kommunesammenslåing. For å belyse denne prosessen ønsker jeg å intervju lokalpolitikere fra kommunestyret i Birkenes kommune. Det dreier seg om personlige intervju med lokalpolitikere, og intervjuet i seg selv vil ha en varighet på ca. en halvtime.

Alle personopplysninger som innhentes i studien vil selvsagt bli behandlet konfidensielt. Det er kun meg og min veileder som vil ha tilgang til personopplysninger. Jeg vil også informere om at intervjuet vil bli tatt opp på diktafon. Opptakene vil bli lagret på en kryptert minnepenn, og er da sikret med passord til alle data er hentet ut og kodet. Koblingsliste vil være adskilt fra øvrige data. Prosjektet skal etter planen avsluttes 01.06.15. Etter oppgaven er levert vil opptak og personopplysninger bli slettet. Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn.

Dersom du ønsker å delta i undersøkelsen kan du svare på denne forespørselen per e-post linnfoyn@hotmail.com. Har du spørsmål knyttet til undersøkelsen kan du sende e-post, eller ta kontakt per telefon 93248163. Tid og sted for intervju avtales etter bekreftelse om deltakelse i undersøkelsen.

Min veileder er professor Dag Ingvar Jacobsen ved institutt for statsvitenskap og ledelsesfag. Han kan kontaktes per e-post dag.i.jacobsen@uia.no, eller per telefon 38141528.

Jeg håper at du er positiv til å delta i forskningsprosjektet, og ser frem til å høre fra deg!

Med vennlig hilsen

Linn Foyn

Vedlegg 2: Intervjuguide – Birkenes kommune

Det er et betydelig press på kommunene, og da særlig på de mindre kommunene, om å slå seg sammen med andre kommuner for å imøtekomme krav til kommunestørrelse og funksjonelle regioner. En kan da si at det er et press fra regjeringen, og ditt parti Høyre (sentralt) om å gjennomføre kommunesammenslåing i din kommune.

På den andre siden er det betydelig motstand blant innbyggerne i mange kommuner til kommunesammenslåing. Resultater fra Respons Analyse viser at det i Birkenes kommune er motstand blant innbyggerne til kommunesammenslåing; både dersom de får et generelt spørsmål om sammenslåing, og dersom det er mer spesifikt snakk om å inngå i en storkommune med Kristiansand. Motstanden er særlig sterk mot å bli en del av Kristiansand, også blant Høyre- velgere.

Du som lokalpolitiker i Birkenes kommune vil da oppleve et press ovenfra fra ditt eget parti om å inngå i en storkommune med Kristiansand på den ene siden, og motstand fra innbyggerne og velgerne til nettopp dette på den andre siden. Dette vil kunne medføre utfordringer for deg som lokalpolitiker knyttet til å fremme denne reformen i kommunen.

1) Hvilket standpunkt har du til kommunesammenslåing?

- Hvilket standpunkt har du til sammenslåing av Birkenes kommune?
- Hvilket standpunkt har du til å inngå i en storkommune med Kristiansand?

2) Hvordan håndterer du det faktum (situasjonen) at ditt parti ønsker kommunesammenslåing, mens innbyggerne i kommunen er motstandere?

3) Hvordan har ditt parti sentralt håndtert at det blant sine medlemmer er splittede holdninger til kommunereformen?

- Mener du at det gis tilstrekkelig frihet til det enkelte partimedlem?

4) Hvordan har ditt parti lokalt håndtert at det blant sine medlemmer er splittede holdninger til kommunereformen?

- Mener du at det gis tilstrekkelig frihet til det enkelte partimedlem?